

LUCRARE DE LICENȚĂ

Departamentul de Relații Internaționale, Științe Politice și Studii de Securitate

Specializarea Relații Internaționale și Studii Europene

MIJLOACELE POLITICO-DIPLOMATICE DE SOLUȚIONARE A DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE

CUPRINS

INTRODUCERE	3
CAPITOLUL I. CONSIDERENTE TEORETICE ȘI CONCEPTUALE PRIVIND SOLUȚIONAREA DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE PRIN MIJLOACE POLITICO-DIPLOMATICE.....	7
1.1. Teorii privind metodele de soluționare a diferendelor internaționale	7
1.2. Scurt istoric al soluționării diferendelor internaționale prin mijloace politico-diplomatice	18
1.3. Tipologii și mecanisme ale mijloacelor politico-diplomatice de soluționare a diferendelor internaționale	21
CAPITOLUL II. PARTICULARITĂȚI ALE SOLUȚIONĂRII DIFERENDELOR ÎN EUROPA DE EST ȘI ÎN STATELE EX-SOVIETICE	38
2.1. Mijloacele politico-diplomatice implementate în soluționarea diferendelor din ex-Iugoslavia	38
2.2. Rolul Rusiei în medierea conflictelor separatiste din fostele state ex-sovietice: separatismul pro-rus și Rusia.....	45
CAPITOLUL III. ROLUL ȘI LOCUL ROMÂNIEI ÎN PROMOVAREA MIJLOACELOR POLITICO-DIPLOMATICE DE SOLUȚIONARE A DIFERENDELOR ÎN EUROPA DE EST.....	61
3.1. Scurt istoric al implicării politico-diplomatice a României în rezolvarea conflictelor din ex-Iugoslavia	61
3.2. Rolul și importanța implicării României în conflictele din Ucraina și Moldova	63
3.3. Propuneri și recomandări.....	68
CONCLUZII	71
BIBLIOGRAFIE	74

INTRODUCERE

Conflictele reprezintă una dintre problemele cheie ale teoriei relațiilor internaționale și ale politicii mondiale, deoarece afectează interesele unor state sau chiar ale întregii comunități internaționale. În același timp, comunitatea internațională nu acceptă faptul că doar forța/puterea a devenit cel mai important instrument de „restabilire a ordinii”, atât în sistemul internațional, per ansamblu, cât și la nivelul unei țări sau unei regiuni. Kenneth Ewart Boulding, expert în conflictologie, susține ideea că „*nu există conflicte nerezolvabile*”, dar există „*conflicte în care părțile se opun reglementării pașnice*”¹. Evoluția, escaladarea conflictelor la nivel global sau regional, pe substrat etnic sau confesional, necesită înțelegerea imediată a modalităților de a transpune rezolvarea acestor contradicții într-o reglementare politică prin mijloacele pașnice.

Această problemă apare dintr-o perspectivă specială în domeniul diplomației, care prin natura sa are drept scop rezolvarea contradicțiilor/conflictelor prin mijloace pașnice, iar instrumentul principal fiind negocierea. Omul, prin aspirația sa naturală, tinde să evite un atac armat și să rezolve problemele emergente. Rezolvarea problemelor presupune o negociere, iar aceasta este instrumentul principal al diplomației. Negocierile, cu excepția cazului în care, desigur, este un dictat, presupun întotdeauna un anumit nivel de toleranță. Așa cum Cardinalul Richelieu a scris în „*Testamentul politic*” din 1638, „*este necesar să negociezi continuu, să negociezi deschis și să nu le întrerupi chiar dacă acestea nu conduc imediat la rezultatul dorit și nu există nici o încredere deplină în realizarea lor pe viitor*”².

Potrivit celebrului gânditor al secolului XX, Sir Isaiah Berlin, conceptul modern de negociere apare datorită lui Niccolo Machiavelli, care a fost nu numai un scriitor și gânditor al Renașterii, ci și primul diplomat profesionist. N. Machiavelli este cunoscut în literatura de specialitate mai mult ca fiind fondatorul politicii realiste, un teoretician politic destul de cinic și fără prejudecăți. Însă, I. Berlin afirmă că, N. Machiavelli, fiind creștin, nu a fost în nici un caz un profet al comportamentului imoral, dimpotrivă, el și-a fundamentat ideile în conformitate cu codul de moralități vechi, antic, pe care l-a reînviat. Astfel, N. Machiavelli *volens nolens* a devenit vestitorul pluralismului și al unui relativism bine cunoscut în problemele morale din relațiile internaționale.³

¹ *Intractable Conflicts and their Transformation*, Ed. by Kriesberg L., Northrup T. A., Thorson S. J., New York, Syracuse University Press, 1989, p. 9

² C.J. Burckhardt, *Richelieu and His Age: Volume III: Power Politics and the Cardinal's Death*, Crow's Nest, Allen & Unwin, 1971, p. 12

³ Berlin Isaiya, *Podlinnaya tsel' poznaniya*, Moskva, Kanon +, 2002, pp. 295-301

În sistemul internațional diplomații au încercat mereu să găsească soluții la conflictele existente prin diverse căi. Cauzele conflictelor se pot regăsi în diverse domenii, pornind de la diferențele de natură etnică și culturală dar mai ales ideologică și religioasă, ajungând până la domeniul resurselor naturale și al piețelor de desfacere al acestora. Preocuparea umanității a fost și va fi aceea de a preveni izbucnirea conflictelor cât și soluționarea acestora, astfel că instaurarea și menținerea păcii se află în atenția celor mai mulți participanți în cadrul mediului de securitate internațional.

Evoluțiile lumii actuale cât și accesul la noi cercuri de interese au condus la apariția a diverse zone și chiar a unor regiuni de instabilitate în întreaga lume cu deosebite implicații privitor la concretizarea securității atât în plan local, regional dar și mondial. Pentru a soluționa conflictele actuale, în primul rând, cum este și normal, se vor căuta soluții non-militare pentru prevenirea acestora și menținerea păcii, intervenindu-se cu mijloace militare numai după consumarea acestor mijloace. Astfel, la nivel internațional, în urma experienței dobândite de către societate, au luat ființă instituții internaționale de securitate având rolul de a gestiona crizele, a preveni izbucnirea de noi conflicte, dar și de a menține pacea prin diverse mijloace, altele decât cele militare. Introducerea forțelor de menținere a păcii este una dintre cele mai eficiente măsuri pentru soluționarea și încheierea conflictului armat, stabilirea păcii. Însă, pentru rezolvarea politică deplină a conflictului este nevoie de recurgere la mijloacele diplomatice – negocierea și medierea. Acestea din urmă devin soluția pentru sarcinile de bază – stabilirea păcii și soluționarea definitivă a conflictului, devenind o parte esențială în teoria și practica de pacificare.⁴

Carta ONU este documentul ce specifică clar și amplu deopotrivă, modul prin care actorii internaționali pot soluționa într-un mod non-combat divergențele apărute între ei. „*Părțile în orice diferend a cărui prelungire ar putea pune în primejdie menținerea păcii și securității internaționale vor trebui să caute să-l rezolve, înainte de toate, prin negocieri, anchetă, mediere, conciliere, arbitraj, pe cale judiciară, recurgerea la organizații sau acorduri regionale sau prin orice alte mijloace pașnice la alegerea lor*”⁵. La fel cum este specificat și în preambulul hotărârii statelor care au decis crearea Organizației, principalul obiectiv a fost și este în continuare „*izbăvirea generațiilor viitoare de flagelul războiului*”, dar și stabilirea unei stări de drept prin „*menținerea justiției și respectarea obligațiilor*”⁶ asumate sau scontate de dreptul internațional.

⁴ A.I. Nikitin, *Mirotvorcheskiye operatsii: kontseptsii i praktika*, Moskva, Tsentr politiki i mezhdunarodnykh issledovaniy, 2000, pp. 34-36

⁵ United Nations, *Charter of the United Nations*, Chapter IV, Article 33, <https://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-vi/index.html> (accesat 02.02.2021)

⁶ United Nations, *UN Charter (full text)*, <https://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/> (accesat 02.02.2021)

Din punct de vedere rațional, dezvoltarea procesului de pacificare, reglementare a conflictelor se află la baza intereselor întregii comunități internaționale, iar rolul organizațiilor internaționale sau regionale este foarte important în reglementarea conflictelor. Organizațiile sau instituțiile acreditate în domeniul soluționării conflictelor contribuie la adoptarea acordurilor și aplicarea regulilor. Drept exemplu este OSCE, care ajută la formarea dialogului între părțile aflate în conflict și monitorizează punerea în aplicare a acordurilor încheiate între părți, așa cum se întâmplă la momentul de față în regiunea transnistreană a Republicii Moldova.⁷ Actorii statali, la rândul său, au un rol de realizare eficientă și consecventă a acordurilor de pacificare, negociere și mediere⁸, care este unul dintre cele mai importante aspecte ale asigurării securității la nivel regional și global. Prin urmare, rezolvarea oricărui conflict, trebuie efectuat prin prisma unui domeniu juridic și cu asistența observatorilor internaționali în conformitate cu normele dreptului internațional, pentru a putea maximiza deciziile privind reglementarea conflictului în sine.

Pornind de la cele menționate mai sus, **obiectivul** prezentei lucrări constă în realizarea unui studiu complex, aprofundat asupra conceptului și fenomenului de conflict internațional, precum și a metodelor politico-diplomatice de soluționare a conflictului.

Pe baza obiectivului principal am stabilit următoarele sarcini:

- Analiza structurii, esenței și dinamicii a conflictului internațional;
- Evidențierea importanței diplomației și enunțarea rolului mijloacelor politico-diplomatice în soluționarea diferendelor internaționale;
- Studiul de caz a 5 conflicte internațional, în baza cărora va fi demonstrată importanța aplicării principiului de soluționare pașnică a diferendului;
- Elaborarea concluziilor asupra necesității existenței metodelor/instrumentelor pașnice de soluționare a conflictelor internaționale, ce decurg din activitatea diplomatică specifică situației.

Pentru realizarea obiectivului propus și a lucrării de licență, per ansamblu, ca **bază metodologică a cercetării științifice** va fi folosită o abordare interdisciplinară. Vor fi utilizate întregul set de metode științifice bazate pe: analiză, sinteză, inducție, analiza comparativă, deducerea, construirea retrospectivelor istorice, analogia, atragerea evaluărilor experților și a altor metode de colectare și prelucrare a informațiilor. Unul dintre principalele principii metodologice care vor sta la baza acestui studiu este principiul analizei documentelor și a materialelor științifice,

⁷ OSCE, *Mandate of the Mission to Moldova*, 04.02.1993, <https://www.osce.org/moldova/41137> (accesat 02.02.2021)

⁸ A. Henrinks, *The Growth of Regional Organizations and the Role of the United Nations*, in „*Regionalism in World Politics: Regional Organizations and International Order*”, Eds., L. Fawcett, A. Hurrell, New York, Oxford University Press, 1995, p. 125

care implică studiul tuturor proceselor și fenomenelor de la premisele apariției mijloacelor pașnice de reglementare a conflictelor. Acestea vor fi ierarhizate și își vor urmări definirea tuturor relațiilor de cauză – efect. Teoria analizei relațiilor internaționale va permite studierea sistemului internațional creat a lumii post-bipolare din perspectiva conflictelor regionale.

Suportul științifico-teoretic este reprezentant de monografiile, cercetările științifice, concepțiile și analizele din domeniul, relațiilor internaționale, studii de securitate, diplomației, conflictologiei, mijloacelor de reglementare a conflictelor. În lucrare vor fi utilizate documentele și actele normative care reglementează activitatea și utilizarea mijloacelor pașnice, diplomatice de reglementare a conflictelor. Având obligația de a examina subiectul de cercetare cu obiectivitate, am ales o bibliografie reprezentativă compusă din monografiile și lucrările a mai multor autori, analiști, experți și cercetători din domeniu precum: Eugen Străuțiu⁹, Sergey Kavtaradze¹⁰, Lynch Dov¹¹, Stempel J. Faith¹², Scăunaș Stelian¹³, Burchill Scott¹⁴, René-Jean Dupuy¹⁵ și alții.

Pentru cercetarea obiectivă a subiectului propus va fi utilizată o bază largă de surse, care permite verificarea teoretică și concluzionarea practică a studiului: volume analitice, monografii, tratate internaționale, documente și acte normative cu referire la conflictele și mijloacele pașnice de soluționare a acestora, date statistice, dicționare, articole științifice, materiale analitice. Sursele indicate de cercetare vor permite verificarea eficientă a rezultatelor obținute în cadrul studiului.

Structura lucrării în prima etapă de cercetare va consta în stabilirea fundamentelor teoretice, metodologice, aparatul terminologic și științific al studiului. În cea de-a doua etapă a studiului va fi realizată, în cadrul abordărilor metodologice, o analiză descriptivă a genezei și dinamicii mijloacelor de soluționare pașnică a diferendelor internaționale.

În concluzie aș dori să menționez că, competiția pentru putere a dus dintotdeauna la stări contradictorii și la dezacorduri între participanții la viața internațională. Însă, de cele mai multe ori, statele au fost interesate să rezolve contradicțiile dintre ele prin metode care să nu angajeze forța, mai ales cea armată. Consideră că această lucrare va reprezenta o sursă sigură pentru cei preocupați de problema soluționării conflictelor internaționale, iar rezultatele obținute vor putea servi drept repere în cercetarea ulterioară a problemei abordate.

⁹ Eugen Străuțiu, *The Transnistrian Conflict Files*, Sibiu, Techno Media, 2017

¹⁰ Sergey D. Kavtaradze, *Etnopoliticheskiye konflikty na postsovetском prostranstve*, Moskva, Ekzamen, 2005

¹¹ Lynch Dov, *Russian Peacekeeping Strategies in the CIS: The Cases of Moldova, Georgia and Tajikistan*, London, Macmillan Press Ltd, 2000

¹² Stempel J. Faith, *Diplomacy and the International System*, „DSP Discussion Papers”, Nr. 69, Leicester, Centre for Study of Diplomacy, 2000

¹³ Stelian Scăunaș, *Drept internațional public*, București, All Beck, 2002

¹⁴ Burchill S., *Theories of International Relations*, London, Macmillan, 1996

¹⁵ René-Jean Dupuy, *Le droit international*, Paris, Presses Universitaires de France, 2001

CAPITOLUL I. CONSIDERENTE TEORETICE ȘI CONCEPTUALE PRIVIND SOLUȚIONAREA DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE PRIN MIJLOACE POLITICO-DIPLOMATICE

1.1. Teorii privind metodele de soluționare a diferendelor internaționale

Problemele mecanismelor optime pentru soluționarea conflictelor armate, admisibilitatea măsurilor coercitive luate de comunitatea internațională sau de un membru individual al sistemului internațional, și limitele suveranității statului pe teritoriul căruia are loc conflictul, se află în centru a unor discuții aprinse și îndelungate - atât în rândul experților și avocaților internaționali, cât și al nivelului diplomaților.

Conceptul de conflict internațional în dreptul internațional are numeroase definiții, o parte din ele le vom rezuma pentru a defini natura diferendelor internaționale și a mijloacelor politico-diplomatice de soluționare a acestora:

1. Conceptul de „conflict internațional” este utilizat în dreptul internațional în mod ambiguu datorită utilizării sale interdisciplinare, și lipsei unei definiții clare a conceptului de „conflict internațional” în dreptul internațional. Termenii de referință care sunt asociați conflictului internațional se referă la: război, criză, dispută internațională, situație conflictuală, diferend internațional.¹⁶

2. Un conflict internațional este o situație de agravare extremă a contradicțiilor în domeniul relațiilor internaționale și al dreptului internațional, manifestată în comportamentul părților sale - subiecți ai dreptului internațional sub formă de opoziție activă și coliziune (armată sau nearmată). În același timp, dacă nu există nicio contradicție în centrul unui conflict internațional, acesta se manifestă prin comportamentul conflictual al participanților săi.

3. Conceptele „situație conflictuală”, „dispută internațională” și „conflict armat internațional” sunt cele mai apropiate de un conflict internațional. Semnul principal al unei „situații conflictuale” este prezența unei contradicții între părți (coliziune de interese, incompatibilitate de obiective și interese), o dispută internațională - prezența revendicărilor unei părți la dispută, respinse de cealaltă.¹⁷ Un semn al unui conflict este, de obicei, și prezența unei contradicții, dar cu un semn suplimentar al agravării sale extreme (conflict armat). Agravarea situației se manifestă de obicei prin comportamentul opus al subiecților. Astfel, conceptele de „dispută internațională” și „situație conflictuală” nu sunt tipuri de conflicte obișnuite,

¹⁶ Michel, D. *Mediation as a way to resolve and prevent international conflicts*, in „International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts SGEM2014”, Book 2, Vol. 1, 2014, pp. 689-692

¹⁷ Scăunaș Stelian, *Drept internațional public*, București, All Beck, 2002

transformarea lor într-un conflict armat depinde de gradul de intensificare a contradicțiilor și de comportamentul părților. Conceptul de „conflict internațional” nu este, de asemenea, sinonim cu conceptul de „conflict armat internațional”.¹⁸

4. Nu orice conflict internațional emergent se bazează pe o dispută internațională și, ca urmare, pe o contradicție între state. Conflictologii disting, printre altele, conflictele care nu se bazează întotdeauna pe contradicții clar stabilite: „conflict aleatoriu sau condiționat” - atunci când relațiile de conflict apar din cauza unor circumstanțe aleatorii. „Conflictul fals” este un conflict care nu are o bază obiectivă și apare ca urmare a unor idei false sau a unor neînțelegeri aleatorii. Aceste categorii de conflicte internaționale se manifestă prin contracararea activă a participanților săi (comportamentul conflictual). Aceste conflicte sunt cele mai dificil de rezolvat.¹⁹

Conceptul de „conflict militar”, a cărui caracteristică definitorie este doar utilizarea forței militare pentru atingerea obiectivelor politice, servește ca unul integrant pentru celelalte două - conflict armat și război. Conflictul militar este orice ciocnire, confruntare, o formă de rezolvare a contradicțiilor dintre state, popoare, grupuri sociale cu utilizarea forței militare. În funcție de obiectivele părților și de indicatorii de scară, cum ar fi sfera spațială, forțele și mijloacele implicate, intensitatea luptei armate, conflictele militare pot fi împărțite în limitate (conflicte armate, războaie locale și regionale) și nelimitate (lume război).

Potrivit unor cercetători²⁰, un conflict militar este o formă a unui conflict interstatal caracterizat printr-o astfel de ciocnire a intereselor părților în luptă, care folosesc mijloace militare cu diferite grade de limitare pentru a-și atinge obiectivele. Iar, conflictul armat este un conflict între grupuri sociale medii și mari în care părțile folosesc arme (formațiuni armate), cu excepția forțelor armate. Conflictele armate sunt ciocniri deschise cu utilizarea armelor între două sau mai multe părți conduse central, continuând de ceva timp într-o dispută privind controlul și administrarea unui teritoriu.

Experții militari înțeleg conflictul armat ca orice conflict care implică utilizarea armelor. În schimb, într-un conflict militar, prezența motivelor politice în utilizarea armelor este obligatorie.²¹ Cu alte cuvinte, esența unui conflict militar este continuarea unei politici care utilizează violența militară.

¹⁸ Balendra, Natasha. (2008). Defining Armed Conflict. New York University Public Law and Legal Theory Working Papers. 29.

¹⁹ Dinstein, Y.. (2014). Non-international armed conflicts in international law. 10.1017/CBO9781107279391.

²⁰ Yau, Sean. (2017). Blurring the Beginning of Non-International Armed Conflict: The Frustration of Legal Paradigms in Response to Terrorism. Groningen Journal of International Law. 5. 241-254. 10.21827/5a6afa1c15c57.

²¹ Scăunaș S., *Drept internațional public*, București, All Beck, 2002

Printre specialiștii militari, există conceptul unui conflict militar limitat, un conflict asociat cu o schimbare a statutului unui anumit teritoriu, care afectează interesele statului și cu utilizarea mijloacelor de luptă armată. Într-un astfel de conflict, numărul părților opuse variază de la 7 la 30 de mii de oameni, până la 150 de tancuri, până la 300 de vehicule blindate, 10-15 avioane ușoare și până la 20 de elicoptere.²²

Dreptul internațional umanitar definește și reglementează doar două categorii de conflicte armate. Este utilizat termenul *de conflict armat non-internațional* pentru a desemna situații foarte diverse, atât în ceea ce privește forma, cât și obiectivul confruntărilor armate. Acest termen este folosit spre deosebire, pe de o parte, de categoria conflictelor armate internaționale și, pe de altă parte, de categoria tulburărilor și tensiunilor interne, care sunt excluse din definiția conflictelor armate. Acesta înlocuiește și include noțiunile de conflict armat intern, război civil, rebeliune și insurecție, care nu sunt categorii specifice definite și recunoscute de dreptul umanitar.²³

Convențiile de la Geneva acoperă, de asemenea, conflictele armate non-internaționale, care sunt definite în articolul comun 3 ca „conflict armat care nu are un caracter internațional care are loc pe teritoriul uneia dintre Înaltele Părți Contractante”. Când legile războiului au fost revizuite în anii 1970, s-a stabilit că ar trebui să existe mai multe legi care să reglementeze conflictele armate non-internaționale. Prin urmare, **Protocolul adițional II** se aplică:... *toate conflictele armate neacoperite de articolul 1... din Protocolul I și care au loc pe teritoriul unei Înalte Părți Contractante între forțele sale armate și forțele armate disidente sau alte grupuri armate organizate care, sub comanda responsabilă, exercită un astfel de control asupra unei părți teritoriului său pentru a le permite să desfășoare operațiuni militare susținute și concertate și să pună în aplicare prezentul protocol.*²⁴

Cu toate acestea, Protocolul adițional II este limitat de o serie de calificative. Înainte ca protocolul să poată fi declanșat, forțele disidente trebuie să exercite controlul asupra unei părți a teritoriului statului lor gazdă. Luptele trebuie să fie susținute sau prelungite și să se ridice peste simple „tensiuni interne”, „revolte” și alte „acte de violență izolate și sporadice”.²⁵ Dacă se aplică sau nu protocolul, depinde și forțele disidente care pot „implementa” protocolul. Deci, atunci când un grup armat nu păstrează o anumită măsură de control teritorial sau este incapabil să pună în aplicare protocolul, protocolul nu se aplică. În plus, problema mai multor părți non-stat la conflict nu este abordată. Spre deosebire de articolul 3 comun, care prevede posibilitatea ca mai multe

²² Marauhn Thilo, Ntoubandi Zacharie F, Armed Conflict, Non-International, <https://opil.oup.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e243>

²³

²⁴ Tipuri de conflicte armate, <https://legalanswers.sl.nsw.gov.au/hot-topics-80-international-humanitarian-law/types-armed-conflict>

²⁵ Selejan-Guțan B., *Drept internațional public*, Sibiu, Universitatea „Lucian Blaga”, 2003

grupuri disidente să se angajeze într-un conflict armat non-internațional, Protocolul II se aplică numai în situații de conflict armat între un grup armat disident și forțele armate ale unei Înalte Părți Contractante și nu ca între diferitele grupuri armate. De asemenea, orice situație în care nu există un guvern recunoscut - doar grupuri de insurgenți sau de opoziție care luptă reciproc pentru control - are ca rezultat inaplicabilitatea Protocolului II. Efectul cumulativ al acestor restricții este că Protocolul II rămâne semnificativ mai limitat decât articolul 3 comun.

Trebuie remarcat faptul că discuțiile privind clasificarea conflictelor sunt adesea confuze cu privire la regulile aplicabile tipului relevant de conflict. Un set mare de reguli se aplică IAC-urilor, iar un set mai mic se aplică NIAC-urilor.

Dezvoltarea dreptului cutumiar a diminuat semnificativ distincția dintre cele două seturi, dar rămân diferențe importante. Există astfel așa-numita „lege a conflictului armat internațional” și „legea conflictului armat non-internațional” - fiecare, în principiu, aplicabilă tipurilor respective de conflicte armate.²⁶

În schimb, în timpul unui IAC fără ocupație, legea IAC nu se aplică în totalitate, deoarece partea declanșată de o parte care câștigă controlul efectiv asupra teritoriului celeilalte (adică o stare de ocupație) nu (încă) aplica; și odată ce se aplică legea ocupației, aceasta se aplică numai pe teritoriul ocupat. În ceea ce privește niac, în timpul unui astfel de conflict, se aplică articolul 3 comun. Cu toate acestea, ca legislație obligatorie a tratatelor, dispozițiile Protocolului adițional ii se aplică numai în situațiile care îndeplinesc criteriile de prag specifice pentru acest protocol și în cazul în care statul relevant a ratificat protocolul. Regulile care formează legea obișnuită a niac, pe de altă parte, se aplică în mod egal conflictelor articolului 3 comun și protocolului adițional.²⁷

Într-un moment în care legile și obiceiurile războiului erau aplicabile numai războaielor (adică IAC), Carta de la Nürnberg definea crimele de război ca „încălări ale legilor sau obiceiurilor de război”.²⁸ La scurt timp după Convențiile de la Geneva din 1949 a fost extins o parte din IHL la NIAC.²⁹ De fapt, chiar cu puțin înainte de pronunțarea deciziei de jurisdicție *Tadić*, era încă „larg acceptat” că legea crimelor de război nu se aplica NIAC.³⁰

²⁶ Yoram Dinstein, *Non-International Armed Conflicts in International Law* (Cambridge University Press, Cambridge, 2014) pp. 3–4

²⁷ Francoise Hampson, ‘Personal Scope of ihl Application in niac: Legal and Practical Challenges’, in Stéphane Kolanowski (ed.), *Proceedings of the 2012 Bruges Colloquium on Scope of Application of International Humanitarian Law* (College of Europe/icrc, 2013), p. 63

²⁸ Art. 9(b) of the Charter of the International Military Tribunal, annexed to the Agreement for the Prosecution and Punishment of the Major War Criminals of the European Axis, (London, 8 August 1945).

²⁹ Memorandum submitted by the UN Secretary-General, ‘The Charter and Judgment of the Nürnberg Tribunal – History and Analysis’ (Document A/CN.4/5, 1949), p. 62.

³⁰ ICTY, *Prosecutor v. Dusko Tadić*, Case No. IT-94-1-A, Appeals Chamber, Separate Opinion of Judge Li on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2 October 1995, para. 9

CJI afirmat doar că conținutul de fond al articolului comun 3 trebuie să fie considerată ca regulile de bază ale dreptului internațional umanitar, ca standard minim aplicabil în timpul tuturor conflictelor armate.³¹ Jurisprudența internațională a introdus, de asemenea, noțiunea neconvențională de conflict armat „internaționalizat”. În cazul *Tadic* (IT-94-1-A, 15 iulie 1999, par. 84), Camera de Apel a declarat că un conflict armat ne-internațional poate fi „internaționalizat” pe baza unor criterii care atestă rolul unui statului străin sau a controlului său de facto asupra anumitor grupuri armate.

Ținând seama de complexitatea conflictelor actuale, doctrina recunoaște că o situație de conflict armat poate fi constituită prin suprapunerea mai multor conflicte simultane, fiecare definită de natura de stat sau non-statală a forțelor părți la conflict. Această doctrină a condus la fragmentarea aplicării dreptului umanitar într-un același context și pe același teritoriu aflat în conflict. Impactul acestui sistem este totuși limitat de unificarea regulilor aplicabile conflictelor armate internaționale și non-internaționale, în special prin elaborarea de către CICR a legilor cutumiare ale dreptului umanitar internațional în 2005.³²

Definiția pragului care distinge situațiile de tulburări interne sau tensiuni de cele ale conflictului armat ne-internațional este o problemă politică și juridică majoră, deoarece definiția conflictului armat ne-internațional este cea care declanșează punerea în aplicare a dreptului umanitar. Această lege permite stabilirea unor limite în recursul la forță de către stat și deschide dreptul la asistență și protecție pentru victimele acestor situații. De asemenea, permite atenuarea asimetriei juridice puternice care caracterizează astfel de situații.

Factorii indicativi pentru a evalua intensitatea conflictelor interne includ:

- Numărul, durata și intensitatea confruntărilor. Aceasta include ocupațiile, asediul sau blocarea orașelor, închiderea drumurilor și existența liniilor frontale.
- Tipul echipamentului militar și al armelor utilizate, inclusiv numărul și calibrul munițiilor lansate. Eforturile unui grup armat pentru a se înarma mai bine pot fi luate în considerare.
- Numărul de persoane și tipurile de forțe care participă la lupte.
- Numărul de victime și amploarea distrugerii materiale cauzate.
- Numărul de civili care fug de zona ostilităților.
- Frecvența luptelor în timp și răspândirea pe teritoriu.
- Reacția guvernului, de exemplu o creștere a numărului de forțe guvernamentale sau mobilizarea generală, utilizarea forțelor sale armate în locul poliției, revendicarea drepturilor unui

³¹ *Tadić* Jurisdiction Decision, *supra* note 17, para. 102

³² Mayer, Sebastian. (2014). NATO's Post-Cold War Politics The Changing Provision of Security: The Changing Provision of Security. 10.1057/9781137330307.

beligerant, recunoașterea unui grup armat ca un beligerant, etichetarea situației ca „război civil” sau termeni similari, declararea stării de urgență sau dependența de regulile umanitare internaționale.

Reacția și implicarea comunității internaționale în cazul conflictelor armate poate include situația aflată pe agenda Consiliului de Securitate sau a Adunării Generale, desfășurarea misiunilor de menținere a păcii, apeluri ale comunității internaționale pentru respectarea dreptului internațional umanitar; sau dacă se încearcă intermedierea unor acorduri de încetare a focului.

Articolul 3 comun la Convențiile de la Geneva se referă la un „conflict care nu are un caracter internațional”, dar nu oferă o definiție clară.³³

Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie a declarat că există un conflict armat non-internațional atunci când există „violență armată prelungită între autoritățile guvernamentale și grupurile armate organizate sau între astfel de grupuri în cadrul unui stat”.³⁴

Există, așadar, două elemente esențiale care constituie un conflict armat non-internațional:

1. Violența armată prelungită are loc, ceea ce înseamnă o anumită intensitate a violenței armate
2. Actorii care participă la aceasta trebuie să prezinte un anumit grad de organizare.

O varietate de alți actori au adoptat aceleași două criterii.³⁵

Cele două criterii sunt strâns legate. Ambele trebuie să fie prezente. Cu toate acestea, prezența unui criteriu poate indica prezența celuilalt: dacă există confruntări armate intense între grupuri sau între forțele statului și un grup armat, acest lucru poate indica faptul că aceste grupuri au atins gradul de organizare necesar.³⁶

Dacă criteriile nu sunt îndeplinite de o situație, nu există un conflict armat. Banditismul, insurecțiile neorganizate sau de scurtă durată sau activitățile teroriste sunt, prin urmare, excluse din aplicabilitatea Convențiilor de la Geneva din 1949.

Situația internațională se caracterizează printr-o complexitate excepțională, dinamism, tensiune și exacerbarea periodică a contradicțiilor dintre țări, etnice, religioase, politice, sociale și alte grupuri, care devine cauza conflictelor.

³³ Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Geneva, 12 August 1949., <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=BAA341028EBFF1E8C12563CD00519E66>

³⁴ ICTY, The Prosecutor v Dusko Tadić, Appeals Chamber, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, IT-94-1-AR72, 2 October 1995, §70; ICTY, The Prosecutor v Dusko Tadić, Trial Chamber, Judgment, IT-94-1-T, 7 May 1997, §562.

³⁵ ICRC, *Commentary on the First Geneva Convention*, 2016, §§378, 421ff; for further references see S. Sivakumaran, *The Law of Non-International Armed Conflict*, Oxford University Press, 2012, p 166.

³⁶ Cameron L., B. Demeyere, J-M. Henckaerts, E. La Haye and I. Müller, with contributions by C. Droege, R. Geiss and L. Gisell, [‘Article 3: Conflicts Not of an International Character’](#), ICRC, *Commentary on the First Geneva Convention*, 2016, §§378, 434.

Nivelul de organizare al unui grup armat este determinat de factori precum existența unei structuri de comandă definite, capacitatea de a transmite și de a pune în aplicare ordinele, capacitatea de a planifica și de a efectua operațiuni militare coordonate și capacitatea de a recruta, instrui și echipa noi luptători. Aș dori să subliniez că motivația membrilor unui grup armat nu este văzută ca un astfel de factor.³⁷

Se presupune că autoritățile guvernamentale au forțe armate care îndeplinesc criteriile de organizare.³⁸

Pentru grupurile armate, jurisprudența internațională a dezvoltat o serie de factori indicativi pentru a evalua organizarea lor:³⁹

- Prezența unui anumit tip de structură de comandă, de exemplu, având un lider identificabil, un stat major sau un comandament înalt, grade și poziții identificabile; utilizarea purtătorilor de cuvânt, a sediului fix sau a unui sistem de bază de reguli și mecanisme disciplinare; sau existența reglementărilor interne.
- Capacitatea operațională a grupului, de exemplu, capacitatea de a se angaja în violență armată prelungită; să planifice, să coordoneze și să efectueze operațiuni militare; să exercite un fel de control teritorial sau să conteste controlul statului; sau să funcționeze în zone definite de responsabilitate.
- Capacitatea logistică a grupului; de exemplu, existența lanțurilor de aprovizionare pentru a avea acces la arme și alte echipamente; capacitatea de a recruta și instrui noi membri, de a furniza uniforme și arme și de a organiza și muta un anumit număr de luptători.
- Capacitatea de a vorbi cu o singură voce și de a participa la negocierea acordurilor.
- Existența unui fel de mecanism disciplinar intern.

Criteriul de organizare este necesar în special pentru a se asigura că grupul armat va fi capabil să pună în aplicare dreptul internațional umanitar. Grupurile armate operează de obicei ilegal și, prin urmare, în secret, astfel încât compoziția lor exactă poate să nu fie cunoscută. Mai ales la începutul unei insurgențe, un grup armat de multe ori nu va îndeplini aceste criterii și se va dezvolta numai în timp.⁴⁰

Caracterizarea juridică sau politică a grupurilor armate (de exemplu, ca teroriști sau bande criminale) este irelevantă pentru a evalua dacă există un conflict armat în temeiul dreptului internațional umanitar. În mod similar, scopul pretins sau motivația ideologică a grupului este

³⁷ Vite Sylvain, Typology of armed conflicts in international humanitarian law: legal concepts and actual situations, <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/irrc-873-vite.pdf>

³⁸ Vite Sylvain., [‘Typology of Armed Conflicts in International Humanitarian Law: Legal Concepts and Actual Situations’](#), 91 *International Review of the Red Cross* 873 (2009), 77;

³⁹ ICTY, [The Prosecutor v Ramush Haradinaj and others](#), Trial Chamber, Judgment, IT-04-84-T, 3 April 2008, §60.

⁴⁰ S. Sivakumaran, *The Law of Non-International Armed Conflict*, Oxford University Press, 2012, p 172

imaterial în sensul dreptului internațional umanitar. La fel ca în conflictele armate internaționale, părțile la un conflict nu trebuie să aibă o anumită agendă politică sau un scop special pentru a se angaja în violență armată.⁴¹

În plus, disponibilitatea unui grup armat de a respecta sau nu dreptul internațional umanitar nu este relevantă pentru clasificarea conflictului. Factorul decisiv nu este mijloacele și metodele de război pe care le folosește un grup, ci dacă este sau nu suficient de organizat pentru a avea capacitatea de a respecta dreptul internațional umanitar.⁴²

Pe fondul așa-numitului „război împotriva terorismului” purtat împotriva al-Qaida și a forțelor asociate, unii autori susțin că, dacă situația ar constitui un conflict armat, acesta ar fi unul global.⁴³

Cu toate acestea, majoritatea resping opinia că există un astfel de conflict armat global ne-internațional în favoarea unei abordări de la caz la caz care analizează și clasifică situațiile individuale de violență.⁴⁴

Conceptul de prevenire a conflictelor este acum dezvoltat într-o bibliografie impresionantă. În plus, în ultimii ani, ONU, organizațiile regionale, organizațiile guvernamentale și neguvernamentale au fost implicate în analiza periodică a „lecțiilor învățate” și a „celor mai bune practici” în legătură cu misiunile eșuate sau oportunitățile ratate.

O altă definiție contradictorie este cea a „*soluționării pașnice a conflictelor internaționale*” în dreptul internațional⁴⁵:

1. Soluționarea unui conflict în dreptul internațional înseamnă activitățile părților terțe care nu sunt părți în conflict, inclusiv subiecții dreptului internațional și reprezentanții acestora, fără nicio constrângere din partea lor, menite să pună capăt opoziției dintre părțile la un conflict internațional și soluționarea contradicției care a dus la agravarea extremă a situației, dacă aceasta a avut loc.

2. Rezolvarea conflictelor este o formă de a pune capăt unui conflict internațional, împreună cu încheierea și stingerea sa accidentală. Rezolvarea conflictului trebuie deosebită de soluționarea acestuia. Termenul „rezolvarea unui conflict internațional” este înțeles în două sensuri: în sens larg, înseamnă eliminarea sau minimizarea problemelor care separă părțile și realizarea unui acord între părți și, astfel, include soluționarea conflictului. Rezolvarea conflictului în sens restrâns este

⁴¹ Vite Sylvain, [‘Typology of Armed Conflicts in International Humanitarian Law: Legal Concepts and Actual Situations’](#), 91 *International Review of the Red Cross* 873 (2009), 78.

⁴² Kress C., [‘The International Legal Framework Governing Transnational Armed Conflicts’](#), 15 *Journal of Conflict and Security Law* 2 (2010), p 259.

⁴³ ICRC, [International Humanitarian Law and the Challenges of Contemporary Armed Conflicts](#), 31st International Conference of the Red Cross and Red Crescent, 2011, p 10

⁴⁴ Brookman-Byrne M., [‘Drone Use “Outside Areas of Active Hostilities”: An Examination of the Legal Paradigms Governing US Covert Strikes’](#), 64 *Netherlands International Law Review* 1 (2017), pp 4

⁴⁵ Vité, Sylvain. (2009). Typology of armed conflicts in international humanitarian law: Legal concepts and actual situations. *International Review of The Red Cross - INT REV RED CROSS*. 91. 10.1017/S181638310999021X.

înțeleasă ca eliminarea contradicției de către părțile la conflict în sine, în timp ce soluționarea conflictului are loc cu participarea unui terț care nu participă la conflict.

3. Soluționarea conflictelor internaționale poate fi realizată prin metode pașnice, coercitive sau mixte. Mijloacele pașnice și coercitive sunt relevante pentru dreptul internațional. Conform recunoașterii generale, cel mai optim și mai eficient mod de a rezolva conflictele internaționale în ceea ce privește cantitatea de resurse cheltuite și durabilitatea unui rezultat pozitiv este o cale pașnică și mijloacele pașnice corespunzătoare.

4. Mijloacele pașnice de soluționare a conflictelor armate diferă de mijloacele pașnice de soluționare a conflictelor internaționale. În primul caz, principalul obiectiv al soluționării conflictului este de a elimina tensiunea în comportamentul părților la conflict și apoi de a rezolva disputa. În al doilea caz, scopul inițial și principal al soluționării este rezolvarea conflictului dintre părțile la diferend.

5. Soluționarea pașnică a unui conflict internațional se realizează în două etape:

Etapă I se referă la soluționarea contracarării conflictului a participanților la un conflict internațional, care include, în primul rând, reducerea intensității emoțiilor negative dintre părțile aflate în conflict, pregătirea condițiilor pentru rezolvarea conflictului dintre părți, dacă există (determinarea adevăratelor părți la dispută și obiectul conflictului) etc.,

Etapă II se referă la rezolvarea conflictului dintre părțile la un conflict internațional folosind mijloacele dezvoltate de practica internațională pentru rezolvarea disputelor internaționale. Această împărțire este arbitrară, deoarece granița dintre etape nu este întotdeauna clară. Uneori, doar mijloacele din prima etapă sunt suficiente pentru rezolvarea conflictului.

În cele din urmă ne vom referi la rolul și importanța organizațiilor internaționale implicate în soluționarea pașnică a conflictelor internaționale⁴⁶:

1. Soluționarea pașnică a conflictelor internaționale se realizează în principal în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale de competență generală. Conceptul de organizații internaționale implicate în soluționarea conflictelor internaționale este interpretat la largă astăzi. Prin urmare, acestea includ nu numai o organizație universală - ONU și organizațiile regionale, una dintre principalele funcții ale acestora fiind menținerea păcii și securității internaționale (de ex. OSCE, LAS, AE etc.), ci și la toate celelalte organizații, implicate efectiv în soluționarea conflictelor internaționale (cum ar fi: Uniunea Europeană, NATO etc.).

2. Organizațiile internaționale de competență specială (AIEA, OMC, OIM, OACI etc.) asistă organizațiile internaționale de competență generală în soluționarea conflictelor internaționale în

⁴⁶ Amarasinghe, Kusal. (2021). The shape of war in the 21st century: An analysis of the challenges posed by the contemporary armed conflicts with reference to international humanitarian law. 07. 01-06.

cazul în care subiectul conflictului intră în competența acestei organizații internaționale. În practică, organizațiile internaționale cu competențe speciale rezolvă rareori conflictele internaționale, deoarece în sfera lor de activitate, contradicțiile și disputele ajung rar la un stadiu de conflict.

3. Procesul de soluționare pașnică a conflictelor internaționale în cadrul organizațiilor internaționale este însoțit de numeroase probleme juridice. Acestea pot fi împărțite în: problemele organizaționale și juridice ale soluționării pașnice a conflictelor internaționale în cadrul organizațiilor internaționale, inclusiv formarea de reprezentanțe ale organizațiilor internaționale, delimitarea competenței și finanțării acestora, precum și problemele legate de organizarea interacțiunii organizațiilor internaționale în domeniul soluționării conflictelor internaționale; problemele juridice ale utilizării mijloacelor pașnice de soluționare a conflictelor internaționale în cadrul organizațiilor internaționale, inclusiv problema reglementării juridice insuficiente a mijloacelor pașnice de soluționare a conflictelor internaționale în cadrul organizațiilor internaționale și problemele implementării deciziilor organizațiilor internaționale adoptate pentru rezolvarea acestora.

4. Utilizarea mai frecventă a cuvintelor „conflict”, „soluționare a conflictelor”, „soluționare a conflictelor” în etapa actuală de dezvoltare a relațiilor internaționale nu este întâmplătoare. Bunele intenții ale statelor de a rezolva conflictele în stadiul unei dispute au întâlnit o discrepanță între această poziție optimistă și realitățile vieții internaționale. Lipsa unei definiții clare a unui conflict internațional în dreptul internațional, imposibilitatea calificării tuturor conflictelor internaționale prin conceptele Cartei ONU: „dispute internaționale” sau „situații de conflict”, au dus la o confuzie în utilizarea acestor concepte în dreptul internațional. Absența conceptului de „conflict internațional” în Carta ONU și în alte surse de drept internațional a dus, de asemenea, la faptul că la nivel juridic internațional nu au fost dezvoltate și consolidate mijloace speciale de rezolvare și soluționare a conflictelor internaționale. Implementarea funcțiilor organizațiilor internaționale este asociată cu alte dificultăți de natură juridică, care sunt cauzate în mare parte de lipsa voinței politice a statelor de a le rezolva. Conflictele de pe teritoriul fostei Iugoslavii, Rwanda, Nagorno-Karabakh, conflictul arabo-israelian în curs de desfășurare sunt doar o mică listă de conflicte în care conflictele nerezolvate cu participarea subiecților dreptului internațional au dus la ciocniri armate și la numeroase victime umane.

Redactorii Cartei ONU au folosit termenii „dispută internațională” și „situație” pentru a indica tensiuni și contradicții în relațiile dintre state. Faptul că cuvântul „conflict” nu se regăsește în Carta ONU poate părea surprinzător, deoarece conceptele de „conflict internațional”, „rezolvare a conflictelor”, „prevenire a conflictelor”, „soluționare a conflictelor” au fost de mult

„înrădăcinate” și sunt utilizat în sfera relației internaționale. Dreptul internațional a acordat preferință cuvintelor și expresiilor mai neutre, cum ar fi „disputa internațională”, „situație de conflict”, „soluționarea pașnică a disputelor internaționale”, întrucât conțin un nucleu constructiv care presupune rezolvarea prin mijloace pașnice a conflictelor internaționale. Rapoartele anuale ale secretarului general al ONU despre activitatea ONU din ultimii ani nu conțin secțiuni privind soluționarea pașnică a diferendelor internaționale, ci sunt dedicate unor subiecte de actualitate ale relațiilor internaționale, ceea ce poate fi regăsit în rubricile: „Prevenirea conflictelor, Menținerea păcii și consolidarea păcii postconflict”. În Raportul din 2005 al secretarului general ONU se subliniază că: nici o sarcină nu este mai importantă pentru Organizația Națiunilor Unite decât prevenirea și soluționarea conflictelor armate.

Prevenirea conflictelor interne prin eforturile comunității internaționale a fost promovată de la sfârșitul Războiului Rece. Pe baza experienței rezolvării conflictelor implementată cu succes de ONU la sfârșitul anilor 1980 și începutul anilor 1990 (Namibia, Nicaragua, El Salvador), secretarul general al ONU din Agenda pentru pace din 1992 a dedicat un întreg capitol problemei prevenirii conflictelor. Partea cea mai importantă în raportul din 1992 a fost crearea unei legături conceptuale între diferitele etape ale escaladării conflictului și acțiunile de natură politică care pot corecta situația. Acestea din urmă includ prevenirea conflictului, împiedicarea dezacordurilor să escaladeze în conflict și limitarea răspândirii violenței în cazul în care apare.

Experiența îngrijorătoare a ONU și a întregii comunități mondiale din Somalia, Rwanda și Iugoslavia a condus, de la mijlocul anilor nouăzeci, la realizarea faptului că este clar necesitatea reevaluării rolului ONU și al altor organizații internaționale în prevenirea conflictelor și managementul acestora prin mijloace diplomatice. Această conștientizare s-a bazat pe recunoașterea faptului că, pentru a preveni conflictele, trebuie să le înțelegem cauza și să înțelegem legătura dintre apariția lor și statele „eșuate” și formarea de noi state și, de asemenea, este nevoie de o instituție care să poată fi rapidă și consecventă în implementarea deciziilor politico-diplomatice de prevenire a acestor conflicte.

Drept urmare, la sfârșitul anilor nouăzeci, comunitatea științifică și comisiile independente de experți au început să dezvolte proiecte importante de cercetare și recomandări de politici privind victimele conflictelor interne și viabilitatea și utilitatea diplomației preventive.

O serie de studii s-au concentrat în mod special pe ONU, reforma sa și capacitatea sa de a răspunde la conflicte și situații de urgență complexe. În cele din urmă, publicarea la sfârșitul anului 1999 a rapoartelor privind misiunile ONU în Srebrenica și Rwanda oferă o imagine cuprinzătoare

a lecțiilor învățate atunci când ONU a ratat o oportunitate de a preveni violența care s-a transformat în genocide.⁴⁷

1.2. Scurt istoric al soluționării diferendelor internaționale prin mijloace politico-diplomatice

Ideea de a rezolva diferențele internaționale prin mijloace pașnice, mai degrabă decât prin forță, are o istorie lungă. Însăși ideea menținerii păcii are rădăcini istorice profunde. Originile multor mecanisme sociale, politice și instituții de a asigura pacea datează de secole. Primul tratat de pace cunoscut din istoria omenirii a fost încheiat în 1280 î.Hr. După o lungă confruntare politico-militară între Egipt și statul hitit, a fost semnat un tratat de pace între Ramses al II-lea, faraonul egiptean și regele hitit Hattusi. Cele două state au convenit să renunțe la folosirea forței unul împotriva celuilalt, să stabilească o pace durabilă, să rezolve problemele controversate prin mijloace pașnice, și împărțirea sferelor de influență în Mediterana de Est. Acordul prevedea asistență reciprocă în cazul unui atac al unei terțe părți sau al unei răscoale a popoarelor cucerite și extrădarea dezertorilor. Acordul a fost pecetluit prin căsătoria lui Ramses al II-lea și fiica regelui Hattusi, jurământuri față de zei și daruri reciproce. Acest tratat timp de un secol a definit relațiile pașnice între cele două state și a devenit un factor important în relațiile internaționale în secolul al XIII-lea î.Hr. Totuși, timp de multe secole, învingătorul prin forță a dovedit „corectitudinea” revendicărilor sale teritoriale, politice și de altă natură. Și dacă mai devreme puțini oameni erau interesați de adevăratele cauze ale războaielor și conflictelor, întrucât singurul mijloc de stabilire a „păcii temporare” era războiul, atunci în timp situația din lume a început să se schimbe. Primele congrese și conferințe internaționale (de exemplu, Congresul de la Viena din 1815) au devenit un indicator calitativ la rândul său, de la confruntarea eternă și războaie la cooperarea internațională. În secolul al XIX-lea au apărut organizații internaționale. Cu toate acestea, aceste măsuri nu au fost suficiente pentru a preveni primul război mondial (1914-1918). Piererile umane ale acestui război (aproximativ 9,5 milioane de oameni uciși și 20 de milioane de răniți) au determinat puterile mondiale să caute noi modalități de a preveni astfel de conflicte. Principalul mecanism pentru rezolvarea problemei limitării războaielor și asigurării păcii internaționale a fost Liga Națiunilor, creată în 1919, ai cărei membri în primii ani de existență erau 44 de state. Liga Națiunilor a adus o contribuție semnificativă la dezvoltarea cooperării dintre state în menținerea păcii internaționale, dar lipsa de voință politică a statelor membre și lipsa de coeziune a comunității mondiale în raport cu amenințările comune au devenit motivul pentru declanșarea celui de al doilea

⁴⁷ Wallensteen, Peter & Sollenberg, Margareta. (2001). Armed Conflict, 1989-2000. Journal of Peace Research - J PEACE RES. 38. 629-644. 10.1177/0022343301038005008.

război mondial (un total de 50 de milioane de oameni din 61 de state au murit în acest război). Statele învingătoare, realizându-și responsabilitatea pentru viitorul lumii, și-au unit forțele în aducerea criminalilor de război în fața justiției (Nürnberg și Tribunalele din Tokyo), precum și în crearea unor mecanisme internaționale reale pentru prevenirea și soluționarea conflictelor. Drept rezultat a fost creată Organizația națiunilor Unite în 1945, ca organizație internațională universală – ce a jucat un rol semnificativ în dezvoltarea și formarea unui sistem de soluționare pașnică a diferendelor internaționale. Au fost, de asemenea, înființate organizații regionale internaționale, care au consolidat și completat acest sistem.⁴⁸

De-a lungul secolului al XX-lea, scopul principal al comunității mondiale a fost de a stabili o pace durabilă și de a crea un sistem de securitate colectivă. Cea mai importantă verigă din sistemul modern de relații internaționale și garantul său este ONU. ONU a devenit o organizație internațională universală, cu un mecanism eficient pentru menținerea și aplicarea păcii. Carta ONU este principala bază juridică a relațiilor internaționale moderne. Cele mai importante dispoziții ale sale sunt dedicate unui sistem de măsuri menite să protejeze securitatea internațională. Printre acestea, sunt oferite atât mijloace pașnice de rezolvare a conflictelor, cât și măsuri coercitive cu utilizarea forțelor armate ONU.

NIAC-urile constituie cea mai veche formă de conflicte armate și au devenit, de la sfârșitul Războiului Rece, mai răspândite și mai letale decât conflictele armate internaționale. Conflictele de la sfârșitul secolului al XX-lea în Cambodgia, fosta Iugoslavie și Rwanda, precum și cele în curs de desfășurare în Republica Democrată Congo, Libia, Yemen, Ucraina și Siria, sunt doar câteva ilustrații ale caracterului omniprezent al NIAC-urilor.

Dreptul internațional, pentru o perioadă lungă de timp, a considerat NIAC ca o chestiune pur intra-statală, în ciuda reverberărilor sale externe. Cu toate acestea, această poziție a evoluat după adoptarea celor patru convenții de la Geneva din 1949. Acestea din urmă codifică un corpus de reguli obișnuite, cunoscute în mod obișnuit *cajus in bello*, care reglementează conduita ostilităților în contextul conflictelor armate prin limitarea utilizării de către părțile în luptă a anumitor mijloace și metode de război.

Articolul 3 din fiecare dintre cele patru Convenții de la Geneva introduce NIAC ca „conflict armat care nu are un caracter internațional”, ale cărui victime trebuie să fie supuse standardelor minime de protecție. În 1977, Convențiile de la Geneva din 1949 au fost completate de două protocoale, care operează o distincție clară între conflictul armat internațional (Protocolul adițional

⁴⁸ Zwanenburg, Marten. (2021). Double Trouble: The ‘Cumulative Approach’ and the ‘Support-Based Approach’ in the Relationship Between Non-State Armed Groups. 10.1007/978-94-6265-399-3_3.

I) și NIAC (Protocolul adițional II sau AP II). AP II definește regulile dreptului umanitar care guvernează ostilitățile în conflictele interne.

Astfel de reguli, împreună cu alte dispoziții relevante din tratate și principii umanitare, constituie corpul *jus in bello* reglementarea conduitei NIAC. O serie de conflicte interne care au izbucnit în diferite țări la începutul anilor 1990 au oferit tribunalelor internaționale ad hoc, în special Tribunalului Penal Internațional din 1993 pentru Fosta Iugoslavie (TPII) și Tribunalului Penal Internațional din 1994 pentru Rwanda (TPIR) nu numai pentru a contura natura și a delimita frontierele NIAC, ci și pentru a stabili condițiile în care răspunderea penală individuală poate apărea ca urmare a infracțiunilor comise în contextul unor astfel de conflicte.

Exemplul cel mai relevant al unui conflict intern autentic, care presupune o lungă și parțial nereușită formă de rezolvare a conflictului este, totuși, cazul Libia. După dispariția regimului Qaddafi în 2011, Libia a fost într-o stare de violență armată conexă. Libia a fost afectată de tulburări politice și violență armată cu organe legislative concurente, forțe de securitate ale statului divizate și multiple grupuri armate rebele de la demiterea regimului Gadhafi în 2011. În august 2012, Consiliul Național de Tranziție a înmănat controlul politic generalului național ales Congresul (GNC). Când GNC a decis să-și prelungească mandatul, care inițial trebuia să expire în februarie 2014, până la sfârșitul anului 2014, au protestat în Libia. Mai târziu, în mai 2014, atacurile Haftar și ale forțelor conduse de Zintani au condus la „erupția unui război civil pe scară largă”.⁴⁹

Din 2014, se suprapun conflicte armate non-internaționale în curs care implică Guvernul Libiei recunoscut la nivel internațional, Armata Națională Libiană (LNA), diferite grupuri armate și puteri străine care intervin. În legătură cu intervenția forțelor străine în conflictul din Libia, trimisul ONU în Libia, Ghassan Salame, a declarat că Libia a devenit „un exemplu de manual al interferenței străine în conflictele locale”.

În 2019, un consilier militar din forțele generalului Khalifa Haftar a dezvăluit că forțele militare egiptene, Emiratele Arabe Unite (EAU) și franceze, precum și consilieri de securitate, sunt prezenți în estul Libiei, pentru a sprijini campania lui Haftar împotriva Tripoli și a proteja câmpurile petroliere de atacurile de către forțele guvernamentale.⁵⁰

Drept internațional aplicabil în cazul Libia. Libia este parte la cele patru convenții de la Geneva din 1949. Toate părțile la conflict sunt obligate de articolul 3 comun la Convențiile de la Geneva din 1949, care prevede respectarea standardului minim și necesită un tratament uman fără

⁴⁹ Daniel, R. (2020). (Rep.). Institute for National Security Studies. Retrieved May 14, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/resrep27764>

⁵⁰ KHADER, B. (2018). Shifting geopolitical landscape of the Arab world 1945-2018. *Rivista Di Studi Politici Internazionali*, 85(1 (337)), 9-34. Retrieved May 14, 2021, from <https://www.jstor.org/stable/26540651>

distincție adversă a tuturor persoanelor care nu mai iau sau nu mai participă activ la ostilități. Se interzice crima, mutilarea, tortura, tratamentul crud, inuman și degradant, luarea de ostatici și procesele neloiale. Libia este, de asemenea, parte la Protocolul adițional II aplicabil conflictelor armate ne-internaționale. Cu toate acestea, Protocolul II nu se aplică între grupurile armate. Toate părțile sunt obligate de dreptul umanitar internațional obișnuit aplicabil conflictelor armate ne-internaționale. Pe lângă dreptul internațional umanitar, legea internațională privind drepturile omului continuă să se aplice în perioadele de conflict armat. Conform legii drepturilor omului, statul teritorial are obligația de a preveni și de a investiga presupuse încălcări, inclusiv de către actori non-statali. Grupurile armate nestatale sunt din ce în ce mai considerate a fi obligate de dreptul internațional al drepturilor omului dacă exercită un control de facto asupra unor zone.⁵¹

În concluzie, conținutul contradicțiilor în Libia, natura și gama mijloacelor de confruntare politică utilizate de diferite forțe, orientarea spre puterea militară sau abordările nemilitare în politicile ambelor părți sunt determinate de influența ambiguă a mai multor grupuri de factori: politic; economic; tehnic militar; militar-geografic; demografic; spiritual.

Dinamica dezvoltării situației în punctele „fierbinți” ale Pământului determină concluzia că aceste tendințe în natura luptei armate în conflictele interne în viitorul apropiat vor fi părți integrante ale confruntării, atât în confruntarea politică regională cât și cea globală – exemplul conflictului intern din Libia demonstrează, din păcate, natura și dimensiunea conflictului intern globalizat, care în cele din urmă duce la lipsa de securitate regională și globală.⁵²

1.3. Tipologii și mecanisme ale mijloacelor politico-diplomatice de soluționare a diferendelor internaționale

Creșterea numărului de conflicte interne și impactul acestora asupra întregii lumi în anii nouăzeci, precum și diversitatea crescândă a actorilor din afacerile internaționale, au dus la o anumită creștere a părților implicate în eforturile de prevenire a conflictelor. Aceasta implică faptul că organizațiile internaționale și regionale, statele și organizațiile neguvernamentale își unesc eforturile pentru a combate răspândirea conflictelor armate, cu alte cuvinte, că toate părțile interesate trebuie să adopte un program strategic bazat pe o viziune comună a problemei soluționării conflictelor. Cu toate acestea, diversitatea mandatelor, domeniile respective de

⁵¹ ELJARH, M. (2021). EASTERN MEDITERRANEAN IN UNCHARTED WATERS: Perspectives on Emerging Geopolitical Realities (pp. 59-68, Rep.) (Tanchum M., Ed.). Konrad Adenauer Stiftung. Retrieved May 14, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/resrep28863.9>

⁵² Serralvo, Jose. (2016). Government Recognition and International Humanitarian Law Applicability in Post-Gaddafi Libya. 18. 3-41. 10.1007/978-94-6265-141-8_1.

activitate, birocrăția, interesele naționale și opiniile conflictuale privind prevenirea conflictelor și acțiunile umanitare limitează multilateralismul efectiv.

Rolul organizațiilor internaționale în soluționarea diferendurilor prin mijloace politico-diplomatice. Dintre diferiții actori, ONU rămâne singura organizație implicată competent în prevenirea conflictelor la nivel mondial. Cu toate acestea, în ultimii ani, importanța organizațiilor regionale în cooperarea în materie de securitate a crescut. Deși acest tip de cooperare este extrem de util, împărțirea responsabilității între ONU și organizațiile regionale a fost contestată. De exemplu, în legătură cu intervenția militară a NATO în Kosovo, secretarul general al ONU, Kofi Annan, a avertizat că „prevenirea conflictelor, menținerea păcii nu ar trebui să devină o zonă de rivalitate între Națiunile Unite și organizațiile regionale”.⁵³

ONG-urile și organizațiile umanitare joacă un rol din ce în ce mai important în prevenirea conflictelor și sunt esențiale pentru acest proces, grație cunoștințelor lor despre domeniile de posibil conflict și activitățile din ele. Cu toate acestea, există relații incomode între organizațiile umanitare și alte persoane implicate în prevenirea conflictelor și pacea.

Lecțiile recente din evenimentele din Rwanda și Srebrenica oferă o perspectivă valoroasă asupra modului în care abordarea ONU cu privire la situațiile de conflict și violență poate fi îmbunătățită. Problemele cheie sunt utilizarea forței, comandamentului și controlului, precum și instruirea și echipamentul forțelor ONU de menținere a păcii. Întrebarea esențială rămâne modul în care statele care contribuie la contingenți sunt implicați într-o operațiune de menținere a păcii și care este rolul Consiliului de securitate în acest sens. Atât în Rwanda, cât și în Bosnia, ONU nu a putut preveni genocidul. În fiecare dintre aceste cazuri, mulți au avertizat cu privire la masacrele iminente, dar ONU a acționat complet greșit în ambele cazuri. Două rapoarte care analizează aceste situații au fost publicate în cele din urmă la sfârșitul anului 1999.

În cazul Ruandei, motivele eșecului au fost resursele insuficiente și lipsa de voință politică în rândul marilor state. Raportul concluzionează că Misiunea ONU în Rwanda „nu a fost planificată, conceptualizată, desfășurată sau instruită să joace un rol activ și decisiv într-un proces de pace grav amenințat”.⁵⁴ Misiunea a suferit din cauza lipsei de personal militar bine instruit și a proviziilor adecvate pentru a menține misiunea operațională. La lipsa voinței politice s-a adăugat retragerea unilaterală a contingentelor naționale în momentele critice ale crizei în curs de

⁵³ Sauer, Tom. (2019). The Role of Informal International Organizations in Resolving the Iranian Nuclear Crisis (2003-15): The role of informal international organizations. JCMS: Journal of Common Market Studies. 57. 10.1111/jcms.12861.

⁵⁴ Kleczkowska, Agata. (2019). Searching for Armed Non-state Actors' Role in the Process of Formation of Customary Law. International and Comparative Law Review. 19. 97-115. 10.2478/iclr-2019-0016.

dezvoltare. În cazul Srebrenica, în absența angajamentului altor puteri de a rezolva eficient războiul din Bosnia, „în absența unui consens în Consiliul UNPROFOR,

O altă lecție în prevenirea conflictelor este că participanții la misiunile de menținere a păcii trebuie să poată schimba continuu mandatul misiunii, regulile de angajare, numărul trupelor și capacitățile militare ale misiunilor de menținere a păcii ca răspuns la situațiile în schimbare de pe teren. Mandatul misiunii din Rwanda s-a schimbat de la capitolul VI al Cartei la capitolul VII într-o etapă în care era încă posibilă oprirea genocidului. Cu toate acestea, UNAMIR II a eșuat, în cele din urmă din cauza reticenței statelor membre ONU de a furniza trupe pentru aceasta. La două luni după ce Consiliul de Securitate a fost de acord să efectueze operațiunea, UNAMIR II avea un contingent de doar 550 de soldați în loc de 5.500.

Rolul organizațiilor regionale. „Agenda pentru pace” a cerut o utilizare mai activă a organizațiilor regionale, în conformitate cu capitolul VIII al Cartei ONU, mai ales având în vedere că ONU este suprasolicitată cu multe sarcini. Activitățile ASEAN din Cambodgia, Organizația Statelor Americane și Grupul Contadora din America Centrală și Uniunea Europeană, OSCE, NATO și Uniunea Europei de Vest din fosta Iugoslavie au identificat un potențial care ar putea aduce o contribuție semnificativă la pace și stabilitate. Cu toate acestea, acest potențial este subutilizat.⁵⁵ Singura organizație regională care are atât o bază legală, cât și capacități pentru prevenirea conflictelor este Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). În 1990, Carta Parisului pentru o nouă Europă a instruit OSCE să caute „utilizarea mijloacelor politice, modalități de prevenire a conflictelor care pot apărea”. Când războaiele din Iugoslavia au provocat structurile paneuropene emergente pentru cooperare și securitate și apoi le-au arătat că eșuează, OSCE și-a dat seama că rolul său în prevenirea conflictelor este mai mult o acțiune normativă și măsuri de securitate ușoare. În 1992, OSCE a înființat Centrul de Prevenire a Conflictelor (CPC), care urma să devină principalul organism de alertă timpurie și soluționare a conflictelor în Europa. Cu toate acestea, CPC nu a recurs în timpul exploziei violenței mortale din Balcani, cu câteva excepții. Statele, ale căror interese vitale au fost afectate în conflictul care se desfășoară, au preferat în mod evident să își desfășoare politicile prin Uniunea Europeană, ONU și, în cele din urmă, prin intermediul unor grupuri speciale de contact internaționale. Mai mult succes a fost crearea unui mandat pentru Înalțul Comisar al OSCE pentru Minoritățile Naționale, însărcinat cu avertizarea timpurie și prevenirea timpurie a conflictelor asupra minorităților. Înalțul comisar își îndeplinește rolul mai bine decât CPC, având ocazia de a discuta direct cauzele structurale ale

⁵⁵ Horváth-Csikós, Gabriella & Zaien, Samir. (2019). The role of international organizations in the reconstruction of countries affected by war. *Regionalnaya ekonomika. Yug Rossii*. 4-12. 10.15688/re.volsu.2019.2.1.

conflictului cu părțile interesate. Concentrarea sa constantă asupra situației din statele baltice, de exemplu, a contribuit la ameliorarea tensiunilor legate de statutul minorităților rusești.

În cele din urmă, OSCE a fost de acord să ia parte la misiuni pe termen lung în zone potențial periculoase în care tensiunile ascunse se pot transforma în violență și război. În prezent are birouri în 17 țări din Balcani, Caucaz, Europa Centrală și de Est și Asia Centrală. Activitățile acestor birouri au avut succes în țări precum Estonia, Letonia, Macedonia, Moldova și Ucraina. Dar prezența lor nu a avut efectul dorit în alte zone precum Bosnia, Cecenia, Georgia, Tadjikistan și Kosovo, unde, în ciuda muncii lor, violența nu a fost prevenită. Experiența OSCE în prevenirea conflictelor arată că misiunile pe termen lung și activitățile pe probleme structurale precum consolidarea democrației, drepturile omului și ale minorităților și promovarea societății civile sunt mai potrivite pentru organizațiile regionale.⁵⁶

Grupurile internaționale de state implicate în soluționarea conflictelor internaționale.

Realitatea este că prevenirea conflictelor este riscantă și costisitoare. Diplomația preventivă este fezabilă numai dacă există părți dispuse să ofere asistență și garanții. Părțile la un conflict au aproape întotdeauna nevoie de sprijin extern pentru a garanta în mod fiabil punerea în aplicare a acordurilor. Statele care sunt gata să-și asume astfel de obligații sunt, în primul rând, cele care își au propriile interese în punctele fierbinți. Aceste interese pot fi geopolitice sau bazate pe costul politic al consecințelor violenței, cum ar fi apariția fluxurilor de refugiați, destabilizarea regională și presiunea grupurilor exilate. Atât factorii politici, cât și cei financiari vor obliga aceste state să își asume angajamente ferme. În consecință, crearea de grupări și alianțe ale statelor și altor actori care operează pe arena internațională depinde în mare măsură de interesele asociate unui posibil conflict. Statele continuă să prefere să acționeze unilateral sau să negocieze cu alte câteva state pentru a menține libertatea de acțiune și a le asigura eficacitatea. Acest lucru a dus la apariția grupurilor de contact „postmoderne” în formă, similară cu „consensul european” care exista în secolul al XIX-lea. Natura selectivă sau unilaterală a activităților unui astfel de grup de contact, mai ales dacă sunt rezultatul unor interese înguste, poate duce la utilizarea unor strategii de prevenire a conflictelor care exclud participarea statelor mici sau a organizațiilor neguvernamentale.

Mai multe grupuri internaționale de contact au apărut după prăbușirea Republicii Federale Iugoslavia. Statele cu interese cheie în regiune, adică Franța, Germania, Rusia și Statele Unite, au încercat să gestioneze criza pe baza unei situații în care a devenit clar că Uniunea Europeană și

⁵⁶ Chevalier-Watts, Juliet. (2010). Has human rights law become *lex specialis* for the European Court of Human Rights in right to life cases arising from internal armed conflicts?. *The International Journal of Human Rights*. 14. 10.1080/13642980903205383.

OSCE nu au putut sau nu au putut furniza politicile necesare soluții pentru acțiuni proactive în regiune.

Totuși, cazul Kosovo ilustrează bine dezavantajul acțiunii întreprinse de grupurile de contact. Acestea se bazează pe un compromis între eficiență și participare. Grupurile de contact sunt mai eficiente decât organizațiile internaționale tocmai pentru că au mai puțini participanți și deciziile dificile sunt luate fără întârzieri birocratice. Ele creează chiar fațada necesară dialogului cu persoanele aflate în orice poziție. Cu toate acestea, ele par a fi închise acelor state și organizații care nu sunt admise în acest cerc interior. În plus, nu au tradițiile pe care organizațiile le au de obicei și nu au planuri prestabilite în caz de circumstanțe neprevăzute. În cele din urmă, grupurilor de contact le lipsește adesea legitimitatea din punctul de vedere al dreptului internațional, ceea ce devine evident.

În concluzie, grupurile de contact au jucat un rol important în cazurile recente de prevenire și gestionare a conflictelor. Astfel de grupuri apar de obicei numai atunci când eșecurile inițiale de prevenire a conflictelor au eșuat, iar statele au decis să nu recurgă la serviciile organizațiilor internaționale sau, dimpotrivă, organizațiile refuză să asume soluționarea unor cazuri specifice. Aceste grupuri vor trebui întotdeauna să abordeze problemele de legitimitate și să se bazeze în cele din urmă pe organizațiile regionale sau ONU pentru a îndeplini orice acord cu care ar putea ajunge la soluționarea conflictelor.

Rolul organizațiilor umanitare și al ONG-urilor. Capacitatea comunității internaționale de a preveni conflictele este încă destul de limitată. Aceste limitări provin din „moștenirea structurală a Războiului Rece” care limitează multilateralismul, în timp ce numărul tot mai mare de intervenții reflectă numărul tot mai mare de conflicte interne mortale”.⁵⁷

În 1994, secretarul general al ONU a recunoscut că există trei tipuri diferite de activități prin care organizațiile neguvernamentale pot contribui la domeniul mai larg al gestionării conflictelor și al consolidării păcii. Acestea sunt: „1. diplomația preventivă, deoarece ONG-urile sunt familiarizate cu situația de pe teren și au posibilitatea de a atrage atenția guvernelor asupra pericolului de crize emergente și conflicte emergente; 2. menținerea păcii, atunci când ONG-urile pot oferi asistență umanitară și socială în condiții periculoase și dificile; 3. consolidarea păcii după conflict, când ONG-urile pot ajuta guvernele slabe și populațiile sărace să câștige încredere în sine și resurse pentru a construi pacea pe termen lung ”.⁵⁸

⁵⁷ King, Hugh. (2009). The Extraterritorial Human Rights Obligations of States. Human Rights Law Review. 9. 521-556. 10.1093/hrlr/ngp028.

⁵⁸ Monserrat, Gabriela & Villacís, Flores. (2018). Injecting Human Rights Into International Humanitarian Law: Least Harmful Means as a Principle Governing Armed Conflicts. SSRN Electronic Journal. 10.2139/ssrn.3538403.

Avantajul ONG-urilor și al altor organizații umanitare este că acestea se află în zone predispuse la conflicte de mai mulți ani înainte de izbucnirea conflictului sau a violenței. Organizațiile venite din exterior care au decis să-și desfășoare activitățile în zonă după izbucnirea conflictului nu pot recunoaște instantaneu societatea locală și cultura acesteia și pot câștiga reputația pe care și-au câștigat-o deja în rândul populației locale. Rolul critic al ONG-urilor în prevenirea conflictelor a fost recunoscut de către Comisia pentru guvernare globală în raportul „Vecinătatea noastră globală”. Raportul reflectă asupra experiențelor și provocărilor guvernării globale și recunoaște că „acordurile formale interguvernamentale pot face parte doar dintr-un mozaic mai mare, în evoluție și mai dinamic”. 59

Rolul tratatelor internaționale în soluționarea politico-diplomatică a conflictelor internaționale. Legile tratatelor care se referă la conflictele armate non-internaționale sunt considerabil mai puțin cuprinzătoare decât legile referitoare la conflictele armate internaționale. Originile acestei distincții în lege se pot remonta la primele scrieri despre locul dreptului în desfășurarea conflictelor armate, care susțineau că numai conflictele armate *internaționale* ar trebui să fie supuse dreptului internațional. Conflictele armate non-internaționale - războaie civile - erau rebeliuni ilegale împotriva autorităților legitime. Cetățenii privați care s-au răzvrătit împotriva autorității de guvernare a statului lor au făcut acest lucru fără sancțiuni legale; și astfel autoritatea guvernantă avea dreptul să acționeze împotriva acestor rebeli fără constrângeri în temeiul dreptului internațional.

Excepția de la această poziție a fost în cazurile de război civil în care rebelii erau suficient de puternici și organizați pentru a organiza o campanie serioasă împotriva autorității suverane:

Când se formează un partid în stat care încetează să asculte suveranul și este suficient de puternic pentru a se opune sau când o republică este împărțită în două fracțiuni opuse și ambele părți își iau armele, există un război civil..... războiul civil rupe legăturile societății și guvernului... dă naștere la două partide independente, care se consideră reciproc ca dușmani și nu recunosc niciun judecător comun... aceste două părți trebuie considerate ca formând... două națiuni distincte.... fiind așa, este perfect clar că legile de război stabilite... ar trebui respectate de ambele părți într-un război civil.⁶⁰

Războaiele civile la scară largă erau astfel esențial similare cu războaiele internaționale și așa ar trebui să se încadreze sub legile războiului. Această credință a dus la dezvoltarea doctrinei

⁵⁹ Patel, P & Dahab, M & Tanabe, M & Murphy, Adrianna & Ettema, L & Guy, S & Roberts, Bayard. (2016). Tracking official development assistance for reproductive health in conflict-affected countries: 2002-2011. BJOG : an international journal of obstetrics and gynaecology. 123. 10.1111/1471-0528.13851.

⁶⁰ Emmerich de Vattel, Droit des Gens ou Principes de la loi naturelle appliqués à la conduite et aux affaires des nations et des souverains, Book III, Chapter XVIII, at 338

„recunoașterii beligeranței”. Recunoscând beligeranța, statul a recunoscut că insurgenții erau în esență ei înșiși o autoritate de stat *de facto*. În consecință, sfera deplină a legilor conflictelor armate va intra în vigoare între partea insurgență și stat.

Cu toate acestea, când au fost luate măsuri pentru a elabora și adopta acorduri internaționale detaliate pentru a reglementa utilizarea armelor specifice în conflictele armate sau pentru a proteja mai bine răniții din armatele din teren, astfel de reguli au fost considerate aplicabile numai conflictelor armate internaționale. Statele au fost reticente, dacă nu chiar opuse, să aibă reguli internaționale care dictează un comportament permis în afacerile lor interne.

Adoptarea Convențiilor de la Geneva în 1949 a introdus articolul 3 comun în sistemul de reglementare internațional. Pentru prima dată, un tratat internațional a încercat să reglementeze conduita în conflictele armate non-internaționale. Reglementările suplimentare au venit sub forma protocolului suplimentar II. Protocolul adițional II completează și dezvoltă articolul comun 3, oferind mai multe detalii dispozițiilor prezentate în articolul comun 3. Există acum dispoziții mult mai (și mai detaliate) privind tratamentul uman al **tuturor** persoanelor care nu iau sau nu mai participă direct la ostilități, precum și persoanele a căror libertate a fost restricționată, precum și protecții speciale pentru femei și copii.

În plus, Protocolul II introduce „Legea de la Haga” (reguli privind metodele permise în conflictele armate) în conflictele armate non-internaționale. Astfel, Protocolul II conține reguli privind⁶¹:

- protecția populației civile;
- protecția obiectelor indispensabile supraviețuirii populației civile;
- protecția obiectelor culturale și a lăcașurilor de cult;
- interzicerea circulației forțate a civililor; și
- protecția lucrărilor și instalațiilor care conțin forțe periculoase.

Cu toate acestea, cele mai profunde schimbări în reglementarea conflictelor armate au venit de fapt în domeniul dreptului internațional cutumiar. Acum se întâmplă că în aproape toate domeniile legii conflictelor armate, regulile care se aplică conflictelor internaționale se aplică în mod egal conflictelor armate non-internaționale. După cum a menționat Comisia de anchetă a ONU privind Darfur: ... *un corp de reguli obișnuite care reglementează conflictele armate interne a evoluat astfel în comunitatea internațională... unele state din manualele lor militare pentru forțele lor armate au afirmat în mod clar că cea mai mare parte a dreptului internațional umanitar*

⁶¹ Coombes, Karinne. (2009). Protecting Civilians During the Fight Against Transnational Terrorism: Applying International Humanitarian Law to Transnational Armed Conflicts. Canadian Yearbook of International Law. 46. 10.1017/S0069005800009589.

*se aplică și conflictelor interne. atitudine în ceea ce privește multe reguli ale dreptului internațional umanitar.*⁶²

Această extindere a legii conflictelor armate non-internaționale se datorează în mare parte evoluțiilor dreptului penal internațional din anii 1990, care au extins regulile dreptului internațional aplicabile conflictelor armate ne-internaționale. Implicarea crescândă a dreptului internațional în conflictele armate non-internaționale a continuat cu crearea unui număr de tribunale internaționale pentru urmărirea penală a faptelor criminale comise în perioade de conflict armat non-internațional. Acestea includ Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie (TPII), Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda (TPIR) și Curtea Penală Internațională. Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale (CPI) include conflicte armate non-internaționale în domeniul său de aplicare, transformând încălcările articolului 3 comun din Convențiile de la Geneva drept crimă de război.⁶³

De la emiterea Convențiilor de la Geneva în 1949, a existat o confuzie latentă în statele supuse unor situații de violență internă legate de existența sau nu a conflictelor armate non-internaționale pe teritoriile lor naționale, având în vedere că nici articolul 3, comun convențiilor, nici Protocolul adițional II din 1977, definește ce este un conflict.⁶⁴ Acest aspect a fost determinat de evoluția conflictelor armate ulterioare celui de-al doilea război mondial, a avut loc o revizuire și o actualizare majoră a Convențiilor de la Geneva. Două protocoale la convenții, unul care se ocupă de conflictul armat internațional, celălalt care se ocupă de conflictul armat non-internațional, au fost adoptate la o conferință diplomatică convocată de Consiliul federal elvețian. Existența celor două protocoale și distincțiile dintre ele evidențiază importanța problemei pragurilor conflictelor armate în ceea ce privește punerea în aplicare a dreptului internațional umanitar. În multe privințe, cele două protocoale suplimentare rafinează și complică problemele legate de determinarea existenței unui conflict armat.⁶⁵

Dreptul internațional umanitar limitează mijloacele și metodele de război în timpul conflictelor armate non-internaționale și organizează protecția și ajutorarea populației civile. De

⁶²Comisia de anchetă a ONU privind Darfur, <https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/report-of-the-international-commission-of-inquiry-on-darfur-to-the-united-nations-secretary-general/>

⁶³ Prosecutor v Tadić, Case No. IT-94-1-AR72, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2 October 1995, at para 97

⁶⁴ [LONDONO-CAMARGO, Tatiana](https://doi.org/10.11144/Javeriana.vj130.saih). THE SCOPE OF APPLICATION OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW TO NON-INTERNATIONAL ARMED CONFLICTS. *Vniversitas* [online]. 2015, n.130, pp.207-234. ISSN 0041-9060. <https://doi.org/10.11144/Javeriana.vj130.saih>.

⁶⁵ Cullen, A. (2010). Changes in the scope of non-international armed conflict resulting from the Additional Protocols of 1977. In *The Concept of Non-International Armed Conflict in International Humanitarian Law* (Cambridge Studies in International and Comparative Law, pp. 62-114). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511712111.004

asemenea, prevede un drept la inițiativă umanitară în favoarea oricărei organizații umanitare imparțiale care să îi permită să pună în aplicare operațiuni de ajutorare.

Principala diferență dintre conflictele armate internaționale și cele cu caracter non-internațional constă în asimetria structurală și juridică a acestora din urmă. Cu condiția ca dreptul internațional să fie elaborat în principal de către state, este deosebit de dificil să se mențină un echilibru juridic între drepturile statului și cele ale grupurilor armate nestatale care îi contestă puterea cu forța. Statutul combatanților care aparțin grupurilor armate nestatale constituie principala problemă politică și juridică în acest tip de conflict. Într-adevăr, într-un astfel de context, dreptul umanitar coexistă cu dreptul intern, care menține prerogativele și obligațiile autorităților și ale forțelor guvernamentale.

Acesta este motivul pentru care complementaritatea dintre dreptul umanitar și dreptul drepturilor omului este menționată în preambulul Protocolului adițional II. Convențiile internaționale referitoare la drepturile omului rămân în vigoare în perioade de conflict (în afară de derogările autorizate) pentru a garanta protecția generală a populației de către propriul stat și în special soarta celor care participă la ostilități.

Aplicarea complementară și simultană a dreptului internațional umanitar și a drepturilor omului trebuie să permită, de asemenea, o tranziție între situațiile de tulburări și tensiuni interne și cele de conflict armat ne-internațional.

Prin urmare, principalele reguli ale dreptului umanitar au fost transpuse la acest tip de conflict: limitarea metodelor de luptă; protecția populației civile; garanții fundamentale; protecția personalului medical, religios și de ajutor; dreptul la ajutor imparțial pentru populația civilă lipsită de bunuri esențiale pentru supraviețuirea lor; respectul pentru imparțialitatea misiunii medicale și îngrijirea medicală pentru răniți și bolnavi; garanții judiciare pentru reprimarea încălcărilor legate de conflict; și garanții specifice pentru toate persoanele private de libertate din motive legate de conflict.

Exemple de conflicte armate non-internaționale recente includ confruntarea din nordul Mali la începutul anului 2012 între grupurile armate și armata Mali și luptele în Siria între grupurile armate și forțele guvernamentale ale țării. „Printre regulile pe care părțile la un conflict armat trebuie să le respecte atunci când desfășoară operațiuni militare se numără interzicerea atacurilor directe împotriva civililor; interzicerea atacurilor nediscriminatorii; obligația de a respecta principiul proporționalității în efectuarea unui atac; prevenirea victimelor civile pe cât posibil.”⁶⁶

Din punct de vedere umanitar, victimele conflictelor armate non-internaționale ar trebui protejate de aceleași reguli ca și victimele conflictelor armate internaționale. Se confruntă cu

⁶⁶ Conflict armat non-internațional, <https://casebook.icrc.org/glossary/non-international-armed-conflict>

probleme similare și au nevoie de o protecție similară. Într-adevăr, în ambele situații, luptătorii și civilii sunt arestați și reținuți de „inamic”; civilii sunt strămutați forțat; trebuie să fugă sau locurile în care trăiesc cad sub controlul inamicului. Se lansează atacuri împotriva orașelor și satelor, aprovizionarea cu alimente trebuie să tranziteze linia frontului și se folosesc aceleași arme. Mai mult, aplicarea diferitelor reguli de protecție în conflictele armate internaționale și non-internaționale obligă actorii umanitari și victimele să clasifice conflictul înainte ca aceste reguli să poată fi invocate. Acest lucru poate fi teoretic dificil și este întotdeauna delicat din punct de vedere politic. Clasificarea unui conflict poate implica evaluarea întrebărilor de jus ad bellum. De exemplu, într-un război de secesiune, ca un actor umanitar să invoce legea conflictelor armate non-internaționale implică faptul că secesiunea nu are (încă) succes, ceea ce nu este acceptabil pentru autoritățile secesioniste care luptă pentru independență. Pe de altă parte, invocarea legii conflictelor armate internaționale implică faptul că secesioniștii sunt un stat separat, ceea ce nu este acceptabil pentru autoritățile centrale.

Cu toate acestea, statele, în dreptul internațional pe care l-au formulat, nu au fost niciodată de acord să trateze conflictele armate internaționale și non-internaționale în mod egal. Într-adevăr, războaiele dintre state au fost considerate până de curând o formă legitimă de relații internaționale, iar utilizarea forței între state nu este încă total interzisă astăzi. Dimpotrivă, monopolul utilizării legitime a forței în interiorul granițelor sale este inerent conceptului de stat modern, care împiedică grupurile din acel stat să ducă război împotriva altor facțiuni sau a guvernului.

Pe de o parte, protecția victimelor conflictelor armate internaționale trebuie neapărat să fie garantată prin reguli de drept internațional. Astfel de reguli au fost mult timp acceptate de state, chiar și de cele care au cel mai absolut concept al suveranității lor. Statele au acceptat în mod tradițional că soldații careucid soldați inamici pe câmpul de luptă nu pot fi pedepsiți pentru simpla lor participare: cu alte cuvinte, ei au „dreptul de a participa” la ostilități.⁶⁷

Mijloacele de protecție diplomatică pot fi împărțite aproximativ în patru grupuri:

1. Acțiunile misiunilor diplomatice și ale oficiilor consulare (asistență diplomatică și consulară în soluționarea problemei, înainte de prezentarea unei cereri internaționale oficiale).
2. Proceduri diplomatice: reclamație internațională, negociere, mediere, conciliere etc.
3. Acțiuni obligatorii (contramăsuri): replici, represalii.
4. Apel la organele judiciare internaționale, inclusiv la arbitraj.

⁶⁷ Treaties, States Parties and Commentaries, <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=AF64638EB5530E58C12563CD0051DB93>

În conformitate cu dreptul internațional, este posibil ca statul să își folosească misiunile diplomatice și oficiile consulare în scopul protejării intereselor cetățenilor și ale entităților juridice naționale din străinătate.

Conform articolului 3 paragraful 1 litera b) din Convenția de la Viena privind relațiile diplomatice din 18 aprilie 1961, printre funcțiile unei misiuni diplomatice se numără protejarea în statul de primire a intereselor statului expeditor, cetățenii săi în cadrul limite permise de dreptul internațional.

O funcție similară este atribuită posturilor consulare. Conform paragrafului a) al articolului 5 din Convenția de la Viena privind relațiile consulare din 24 aprilie 1963, funcțiile unei instituții consulare includ protecția drepturilor și intereselor statului expeditor, ale cetățenilor săi (persoane fizice și juridice) din cadrul limite permise de dreptul internațional.

Cu toate acestea, pe baza specificului instituției de protecție diplomatică, funcțiile misiunilor diplomatice și ale oficiilor consulare în legătură cu protecția drepturilor și intereselor persoanelor fizice și juridice nu sunt identice.

Distincția dintre ele se bazează pe distincția făcută între protecția diplomatică și cea consulară. Aceasta din urmă presupune asigurarea de către stat a protecției persoanelor fizice și juridice în numele acestora, în condițiile stabilite de Convenția de la Viena privind relațiile consulare din 1963. În cazul acordării protecției diplomatice, statul acționează în nume propriu pe baza a drepturilor persoanelor și persoanelor juridice protejate care i-au fost transferate.

În același timp, oficiile consulare au dreptul de a se adresa autorităților locale din districtul consular cu declarații despre necesitatea protejării drepturilor cetățenilor și persoanelor juridice ale statului lor în conformitate cu dreptul internațional. Misiunea diplomatică comunică cu autoritățile centrale ale statului gazdă. În absența unei misiuni diplomatice, relațiile cu autoritățile centrale ale statului pot fi menținute prin intermediul biroului consular.

Comunicarea misiunilor diplomatice și a oficiilor consulare cu autoritățile locale și centrale ale statului de reședință cu privire la problemele asigurării drepturilor cetățenilor și persoanelor juridice înainte de prezentarea oficială a creanțelor internaționale în modul de protecție diplomatică ar trebui să aibă natura diplomatică și asistență consulară fără acuzații și cereri împotriva statului primitor. Asistența diplomatică și consulară abilă, exprimată în cereri corecte și în furnizarea de informații problematice autorităților statului gazdă, poate împiedica asigurarea protecției diplomatice.

Misiunile diplomatice și oficiile consulare joacă un rol important în stabilirea, în numele agențiilor de afaceri externe, a faptelor care ar trebui să stea la baza pretențiilor de încălcare de către statul gazdă a standardelor juridice internaționale pentru tratamentul persoanelor străine și a

persoanelor juridice și verificarea respectării tuturor condițiilor prealabile de către persoanele fizice și juridice care solicită protecție diplomatică.

Furnizarea protecției diplomatice trece într-o fază activă cu prezentarea unei revendicări internaționale (demers) cu privire la responsabilitatea față de statul care încalcă legislația în vederea soluționării acesteia prin mijloace diplomatice (este necesară epuizarea preliminară a căilor de atac interne).

O cerere poate fi exprimată într-o declarație (adesea publicată în presă) a unui organism sau persoană oficială, într-o reprezentare diplomatică (cel mai adesea într-o notă oficială a Ministerului Afacerilor Externe sau a misiunii diplomatice), într-o altă cerere scrisă din partea autorităților guvernamentale ale entității vătămate. În orice caz, este important să se dovedească vinovăția infractorului, iar în cazurile adecvate - cantitatea de daune materiale.

La depunerea unei cereri, ar trebui să se dea o interpretare exactă și fiabilă a statului de drept, care, în opinia părții vătămate, a fost încălcată. Valoarea compensației materiale este supusă unei justificări și confirmări documentate. Toate materialele de reclamație sunt trimise subiectului contravențional prin canale diplomatice. Cererile insuficient justificate dau naștere la litigii internaționale, iar cererile nefondate pot fi considerate ca un act neprietenos și implică o replică.

În practica relațiilor internaționale, există cazuri frecvente de declarații politice despre responsabilitatea statului pentru anumite acțiuni. Cu excepția cazului în care acest lucru este urmat de o cerință formală de a recunoaște răspunderea și de a lua măsuri, astfel de declarații sunt declarații de avertizare. În acest caz, putem vorbi despre responsabilitatea morală a statului față de subiectul rănit al relațiilor internaționale. Ignorarea unei astfel de declarații din partea statului care încalcă situația poate complica relațiile reciproce ale statelor la nivel bilateral și multilateral.

Odată depusă o cerere, statele pot iniția negocieri directe, în timpul cărora fie rezolvă situația, fie convin să folosească mijloace specifice de soluționare pașnică a litigiilor cu participarea unei terțe părți neinteresate (mediere, conciliere, litigii internaționale și arbitraj etc.)).

Represaliile pot fi exprimate în acțiune sau inacțiune, adică în comiterea de acțiuni care, în circumstanțe normale, implică responsabilitate internațională sau în refuzul de a efectua acțiuni care sunt obligatorii în circumstanțe normale, de exemplu, îndeplinirea obligațiilor în temeiul unui acord internațional tratat. Un tip special de represalii este suspendarea aplicării normelor dreptului internațional general statului care încalcă legislația, precum și suspendarea sau încetarea funcționării tratatelor internaționale încălcate. Suspendarea sau încetarea unui tratat internațional trebuie să aibă loc în conformitate cu articolul 60 din Convenția de la Viena privind legea tratatelor din 23 mai 1969, din care rezultă că un tratat internațional poate fi suspendat sau reziliat numai în

caz de încălcare fundamentală, adică o astfel de încălcare, care este esențială pentru obiectul și scopurile contractului.⁶⁸

Represaliile se opresc atunci când obiectivul este atins. Ele trebuie să fie proporționale cu infracțiunea comisă. Depășirea limitelor constrângerii necesare este în sine o infracțiune. Represaliile (contramăsurile) nu ar trebui, în general, să depășească condițiile subliniate de dreptul internațional contemporan. Aceste condiții sunt reflectate în proiectele de articole privind responsabilitatea statelor pentru fapte ilicite la nivel internațional pregătite de Comisia de drept internațional a ONU, în special în articolul 50 din proiectul de articole.

În dreptul intern al statelor individuale, există acte normative speciale care guvernează unele aspecte ale acordării protecției diplomatice de către stat. Acestea sunt în principal reglementări (instrucțiuni, reguli etc.) ale departamentelor de politică externă. Experiența Ministerului de Externe al Regatului Unit este instructivă în acest sens. În 1985, Foreign Office-ul britanic a adoptat Regulile pentru susținerea revendicărilor internaționale. Regulile definesc condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca protecția diplomatică să fie acordată persoanelor fizice sau juridice. Aceste condiții corespund în general abordărilor de codificare a instituției de protecție diplomatică utilizate de Comisia de drept internațional.

Posibilitatea utilizării unilaterale a forței armate ca mijloc extrem de protecție diplomatică în cazul unui pericol crescut pentru viața cetățenilor din străinătate și a inutilității căilor de atac interne cu o percepție strictă a normelor dreptului internațional modern este interzisă, deoarece este contrară principiul neutilizării forței și a amenințării de forță consacrate în Carta Organizației Națiunilor Unite.

În conformitate cu paragraful 4 al articolului 2 din Carta ONU, statele sunt obligate să se abțină în relațiile lor internaționale de la amenințarea sau utilizarea forței împotriva inviolabilității teritoriale sau a independenței politice a oricărui stat sau în orice alt mod incompatibil cu obiectivele ONU.

Potrivit Cartei, utilizarea forței pentru menținerea păcii și securității internaționale poate avea loc numai în caz de amenințări la adresa păcii, încălcări ale păcii și un act de agresiune prin decizie a Consiliului de Securitate și sub conducerea acestuia. Folosirea forței unilaterale este permisă numai în conformitate cu articolul 51 din Carta ONU în contextul realizării dreptului inalienabil al statelor la autoapărare individuală în cazul unui atac armat de către un stat la altul. În același timp, în realitățile internaționale moderne, dispozițiile articolului 51 din Cartă sunt adesea interpretate de țările occidentale ca oferind statului dreptul de a folosi forța preventiv în

⁶⁸ Wallenstein, Peter & Sollenberg, Margareta. (2001). Armed conflict, 1989-2000 (vol 38, pg 629, 2001). Journal of Peace Research. 38. U1-U1.

cazul unei amenințări evidente a unui atac armat. SUA procedează din această înțelegere a autoapărării și recent și alte state au adoptat această tactică (cazul Rusiei). Majoritatea statelor occidentale aderă la poziția potrivit căreia utilizarea forței armate în scopul protejării cetățenilor lor, ale căror vieți sunt puse în pericol pe teritoriul străin, este posibilă fără consimțământul unui stat străin în cadrul articolului 51 din Carta ONU ca auto -paramela și normele cutumiare ale dreptului internațional. Alte țări, în principal țările lumii a treia, nu acceptă această interpretare a articolului 51.

După adoptarea Cartei ONU, situația s-a schimbat. Interpretarea literală a articolului 51 din Cartă împiedică un atac armat necesar pentru ca exercitarea dreptului la autoapărare să aibă loc împotriva unei persoane fizice din străinătate, în afara jurisdicției statului de naționalitate și nu împotriva statului însuși. Existența unui număr mare de obiecții la utilizarea forței armate pentru protecția cetățenilor în străinătate și prevederile Cartei ONU nu ne permit să afirmăm acordul general al statelor cu privire la recunoașterea utilizării legale a forței armate în scopul să protejeze cetățenii din străinătate în contextul exercitării dreptului la autoapărare și protecție diplomatică.

În articolul său 1 din proiectul de articole privind protecția diplomatică, Comisia de drept internațional, atunci când definește conceptul de protecție diplomatică, se concentrează exact pe utilizarea mijloacelor pașnice de soluționare pentru a invoca responsabilitatea unui stat vinovat de săvârșirea unei fapte ilicite la nivel internațional în relația cu cetățenii și persoanele juridice ale altui stat vinovat de săvârșirea unei fapte ilicite la nivel internațional.

Una dintre formele de implementare a protecției diplomatice poate fi considerată crearea de comisii și tribunale internaționale mixte pentru examinarea cererilor, precum și examinarea cererilor în instanțele internaționale permanente (Curtea Internațională de Justiție). Curtea Internațională de Justiție a judecat mai multe cazuri de protecție diplomatică, dintre care cele mai faimoase sunt cazul Barcelona Traction (1970) și cazul Nottebohm (1951).

Pe baza celor de mai sus, se pot trage următoarele concluzii:

1) exercitarea protecției diplomatice implică utilizarea inițială a mijloacelor diplomatice de soluționare a litigiilor interstatale;

2) utilizarea represaliilor ar trebui să fie un mijloc extrem de a forța statul pârât să își îndeplinească obligațiile față de cetățenii străini și persoanele juridice și de a compensa daunele. Retorturile reprezintă o opțiune mai preferabilă de presiune moderată asupra statului infractor pentru protecție diplomatică, care nu este capabilă să comporte complicații internaționale grave și consecințe materiale;

3) utilizarea forței armate pentru a proteja cetățenii din străinătate generează contradicții accentuate între state și este considerată incompatibilă cu prevederile Cartei ONU privind

condițiile de utilizare a forței armate. Problemele utilizării forței armate pentru protejarea cetățenilor din străinătate ar trebui delimitate în doctrina modernă a dreptului internațional de instituția de protecție diplomatică, care, conform naturii sale juridice, presupune utilizarea exclusiv a mijloacelor de soluționare pașnică pentru a proteja indivizii și persoane juridice ale căror drepturi sunt încălcate în străinătate;

4) Statele ar trebui să utilizeze mai activ, ca mijloc de protecție diplomatică, apeluri la Curtea Internațională de Justiție pentru soluționarea litigiilor legate de protecția drepturilor cetățenilor și persoanelor juridice;

În cele din urmă vom evoca problemele organizatorice interne de soluționare pașnică a conflictelor internaționale în cadrul organizațiilor internaționale: principalele probleme organizaționale interne ale organizațiilor internaționale moderne implicate în soluționarea conflictelor internaționale sunt problema formării infrastructurii organizaționale internaționale implicate în mecanismele de soluționare a conflictelor, delimitarea competențelor acestora și problema finanțării misiunilor internaționale.

Neajunsurile sistemului de formare a organismelor organizațiilor internaționale și delimitarea competenței acestora din cauza sferei limitate au fost luate în considerare pe exemplul ONU. Mecanismul de soluționare a disputelor și conflictelor internaționale prevăzut de Carta ONU a fost creat ca un sistem echilibrat de mijloace pașnice (politice, juridice) și coercitive (forță) de soluționare a acestora.

Un organism special creat pentru aceasta este Curtea Internațională de Justiție. Metoda coercitivă, care include măsuri care implică utilizarea forțelor armate sau fără utilizarea acestora, este implementată numai cu participarea Consiliului de Securitate al ONU. Utilizarea echilibrată a mijloacelor pașnice și coercitive trebuia să asigure funcționarea eficientă a sistemului de menținere a păcii și securității internaționale prevăzute de Carta ONU, care însă nu a fost pe deplin atinsă.⁶⁹ Cât privește, problema utilizării mijloacelor legale de soluționare a disputelor și conflictelor internaționale în cadrul ONU este limitarea competenței Curții Internaționale de Justiție la luarea în considerare a disputelor interstatale între state. Alte mecanisme ONU care au fost create pentru a înlocui elementele nefuncționale ale sistemului sunt: introducerea instituției operațiunilor de menținere a păcii, înlocuirea funcțiilor Consiliului de Securitate al ONU în cazul inacțiunii sale de către Adunarea Generală a ONU.

O altă problemă urgentă a activităților organizațiilor internaționale, care limitează succesul acestora în domeniul soluționării conflictelor internaționale, este problema finanțării lor

⁶⁹ Rangelov, Iavor. (2013). Democracy or Stability? European Approaches to Justice in Peace and Transitional Processes. Global Policy. 5. 10.1111/1758-5899.12067.

inadecvate. Principala modalitate de finanțare a organizațiilor internaționale, în special a celor implicate în soluționarea conflictelor internaționale, este finanțarea acestora prin contribuții din partea statelor membre. Dezavantajele acestei metode (utilizarea pârgheii de către statele membre pentru a rezolva problemele lor politice) au condus în mod repetat organizațiile internaționale la crize.

Probleme de delimitare a competențelor și organizarea interacțiunii organizațiilor internaționale cu privire la soluționarea pașnică a conflictelor internaționale. Până de curând, principala problemă în sfera delimitării competenței organizațiilor internaționale privind soluționarea pașnică a conflictelor internaționale a fost lipsa unei înțelegeri clare a competenței ONU și a organizațiilor regionale privind soluționarea pașnică a conflictelor și conflictelor internaționale, inclusiv, din cauza lipsei unei definiții clare a conceptelor de „organisme și acorduri regionale” și „dispute locale”. În conformitate cu interpretarea modernă, recunoscută și susținută de ONU, toate organizațiile internaționale regionale create special pentru menținerea păcii și securității internaționale sau angajate în această activitate împreună cu îndeplinirea altor funcții, care este indicată direct în documentele lor constitutive sau rezultă din scopurile și obiectivele organizației, au competență în cadrul capitolului VIII al Cartei ONU, adică poate participa la soluționarea pașnică a diferendelor internaționale. Dacă o dispută între state nu amenință menținerea păcii și securității internaționale în interiorul sau în afara zonei, atunci este luată în considerare la nivel regional.

Odată cu apariția primelor operațiuni de menținere a păcii în dreptul internațional, a apărut o nouă problemă nerezolvată: modul în care este distribuită competența ONU și a organizațiilor regionale în conduita lor. Operațiunile de menținere a păcii sunt inițiate și desfășurate de organizațiile regionale pentru a rezolva conflictele regionale fără autorizarea Consiliului de Securitate al ONU în cazul acordului părților și al absenței măsurilor de forță în acțiunile menținerilor regionali. Arma în acest caz poate fi utilizată exclusiv pentru autoapărare. Operațiuni de menținere a păcii pentru stabilirea păcii (consolidarea păcii) cu posibila utilizare a forței fără acordul părților la conflict, dacă este necesar. În acest sens, problema dezvoltării procedurilor de interacțiune între ONU și organizațiile regionale, precum și organizațiile regionale între ele, este pe primul plan. Principalele forme de interacțiune dintre ONU și organizațiile regionale de astăzi sunt consultările, sprijinul diplomatic, sprijinul operațional, desfășurarea comună, operațiunile comune.

Lipsa reglementării legale a mijloacelor pașnice de soluționare a conflictelor internaționale în cadrul organizațiilor internaționale. Statele, atunci când utilizează mijloace pașnice de soluționare a conflictelor internaționale, se străduiesc să maximizeze eficacitatea

utilizării lor. Eficacitatea utilizării unor astfel de mijloace, din punct de vedere juridic, este asigurată de prezența unui astfel de nivel de reglementare legală a fiecăruia dintre mijloacele utilizate de organizațiile internaționale, inclusiv la inițiativa părților în litigiu, care pot fi considerate suficiente pentru aplicarea lor rapidă și eficientă. Sistemul modern de drept internațional este caracterizat de un nivel scăzut de reglementare juridică a utilizării mijloacelor pașnice în etapa de eliminare a contracarării conflictelor. Probleme speciale sunt cauzate de lipsa normelor legale care stabilesc procedura de colectare a datelor de către organizațiile internaționale, aducând în atenția lor informații despre conflictele internaționale și procedura de răspuns la astfel de informații, determinarea statutului juridic și protejarea misiunilor temporare și a trimisilor (raportori) organizației și desfășurarea operațiunilor de menținere a păcii. În opinia noastră, în cadrul ONU și al altor organizații internaționale implicate în soluționarea pașnică a conflictelor internaționale, este necesar să se efectueze un studiu cuprinzător al posibilelor modalități de eliminare sau slăbire a rezistenței la conflicte, pentru a găsi modalități de sporire a eficacității acestora.

Probleme de punere în aplicare a deciziilor organizațiilor internaționale luate pentru soluționarea conflictelor internaționale. Problema implementării deciziilor organizațiilor internaționale rezidă în forța lor juridică. Majoritatea deciziilor organizațiilor internaționale sunt de natură recomandativă, în special în domeniul soluționării pașnice a conflictelor. Deciziile organelor ONU nu se referă la normele legii și sunt acte de aplicare a legii. Ca regulă generală, numai deciziile Curții Internaționale de Justiție sunt obligatorii, dar numai în raport cu părțile în litigiu, precum și rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU, dacă Carta ONU nu stabilește un caracter recomandator pentru aceste decizii. Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU în domeniul soluționării pașnice a diferendelor internaționale sunt de natură recomandativă. Declarațiile Adunării Generale a ONU sunt, de asemenea, de natură consultativă, sunt obligatorii numai dacă combină principiile și normele general recunoscute ale dreptului internațional. Doar rezoluțiile adoptate în etapa de soluționare a contracarării conflictuale a părților în temeiul capitolului VII sunt obligatorii, ceea ce nu creează însă obstacole pentru ca statele să nu le respecte. Implementarea deciziilor organizațiilor internaționale este una dintre formele de implementare a acestora și necesită acțiuni active legate de punerea în aplicare a reglementărilor obligatorii. Deciziile cu caracter recomandativ sunt puse în aplicare de către state în mod voluntar din motive politice sau din cauza posibilelor consecințe nefaste pentru statele care nu își soluționează disputele prin mijloace pașnice.

CAPITOLUL II. PARTICULARITĂȚI ALE SOLUȚIONĂRII DIFERENDELOR ÎN EUROPA DE EST ȘI ÎN STATELE EX-SOVIETICE

2.1. Mijloacele politico-diplomatice implementate în soluționarea diferendelor din ex-Iugoslavia

Secolul 20 a fost un secol de trei războaie mondiale, cu zeci de milioane victime. Cu doar 70 de ani în urmă, echilibrul aparent multipolar al puterii mondiale a fost înlocuit de conflictul bipolar al războiului rece. Scurtele conflicte sângeroase din epoca anterioară au fost înlocuite de lupta continuă între marile puteri. Când Imperiul Sovietic, s-a creat iluzia că lecțiile importante au fost bine învățate și că „Noua Ordine Mondială” nu va permite recurgerea noi situații de conflict internațional. Totuși, sfârșitul comunismului a provocat elita politică europeană în moduri care nu erau de așteptat. Construirea de societăți democratice și economii de piață în fostele țări comuniste din Europa de Est s-a dovedit a fi o sarcină dificilă și, mai mult, o sursă nouă de conflicte interetnice în Europa. Prăbușirea fostei Iugoslavii a devenit studiul de caz contemporan atât al eșecurilor, cât și al realizărilor intervenției diplomatice, care ar trebui bine nu doar bine analizate, ci, și mai bine înțelese.

Războaiele din Iugoslavia au arătat mai clar decât oricând valoarea unui mecanism eficient de prevenire a conflictelor în ceea ce privește salvarea de vieți omenești și prevenirea escaladării conflictelor regionale interetnice.

Cauzele acestei noi realități, pot fi găsite în lunga istorie a confruntărilor din secolele anterioare. Diferite state cu sisteme politice diferite și-au pus amprenta în regiunea numită de obicei „Balcani”: Imperiul otoman și Habsburgic au determinat evoluția evenimentelor de la sfârșitul secolului XX din Iugoslavia. Aceasta este regiunea în care se întâlnesc religiile islamice și creștine, precum și civilizațiile și culturile estice și occidentale. Influențele și interesele puterilor mondiale au jucat întotdeauna un rol important și în conturarea hărții politice regionale în această regiune.⁷⁰

Pactul de stabilitate a UE a fost oferit ca o altă încercare a Europei de Sud-Est. Cu toate acestea, este important să examinăm Pactul într-un context de lecții învățate din destrămarea fostei Iugoslavii. Astfel, fiecare națiune din regiunea balcanică a fost susținută de o anumită putere europeană la un moment dat din istoria sa, iar acele legături istorice sunt încă importante până la un anumit nivel și astăzi. În primul rând Imperiul Austro-Ungar, Rusia și Imperiul Otoman, dar și

⁷⁰ Leighton W. Smith, "NATO's IFOR in Action: Lessons from the Bosnian Peace Support Operations," Strategic Forum, INSS, National Defense University, USA, No. 154, January 1999.

Germania imperială, Franța și Regatul Unit au considerat că este necesar din punct de vedere politic să-și protejeze propriile interese în această regiune.

Istoria a produs, de asemenea, diferențe religioase și culturale între națiunile din regiune, care a fost o sursă interioară importantă a numeroaselor conflicte. Tratatul de la Versailles a creat o Iugoslavie multiethnică, compusă din slavi și alte grupuri etnice și religioase. Primul său nume oficial a fost Regatul sârbilor, croaților și slovenilor. Partidele politice croate și slovene doreau unirea cu Regatul Serbiei chiar înainte de izbucnirea primului război mondial, pentru a-și proteja identitatea culturală și națională de asimilarea în cultura germană și maghiară. Cu toate acestea, noul Regat sârb lărgit nu s-a format în 1918 pe o bază federativă așa cum doriseră în mod deschis croații și slovenii, ci ca o monarhie parlamentară centralizată, în care națiunea sârbă exercita o dominație efectivă asupra poliției, militarilor și sistemului administrativ. După al doilea război mondial, Tito a stabilit un regim comunist autoritar în Iugoslavia. La început, a fost susținut de Stalin, dar din 1948 Iugoslavia s-a definit ca fiind nealiniată în orientarea sa internațională. În Iugoslavia comunistă, sentimentul de apartenență la o națiune a fost înlocuit de ideologia comunistă. Tito, care era pe jumătate croat și pe jumătate sloven, a creat partide comuniste naționale, spre deosebire de Stalin. Unii analiști politici⁷¹ spun că Iugoslavia lui Tito a fost cea mai bine poziționată țară comunistă pentru tranziția către o economie de piață în stil occidental, datorită deschiderii sale către afacerile occidentale și influențele culturale, în special în părțile slovene și croate ale țării. După moartea lui Tito, Iugoslavia nu avea interese interioare pentru a păstra echilibrul puterilor naționale și a-și continua existența. Mai exact, Kosovo, o provincie autonomă a Serbiei, unde etnicii albanezi cuprind o majoritate de 90%, s-a transformat într-un câmp de luptă etnică între sârbi și albanezi, care a existat continuu din 1912, când Kosovo a devenit parte a Regatului sârb. Puterea militară, financiară și politică din fosta Iugoslavie era legată de Belgrad, de Partidul Comunist Iugoslav și de Armata Populară Iugoslavă (JNA). Prin aceste instituții, sârbii au dominat toate republicile și națiunile din fosta Iugoslavie. Puterea militară a fost concentrată în mâinile JNA, 70-85% din corpul de ofițeri fiind format din ofițeri sârbi. La mijlocul anilor 1980, s-a stabilit baza conflictului. Elita politică croată și slovenă s-a opus în mod deschis utilizării represiunii împotriva albanezilor din Kosovo, temându-se că un astfel de tratament li se va aplica ulterior. În 1986, intelectualii naționaliști sârbi au făcut public un document infam numit „Memorandum” care a avut două efecte semnificative: a mobilizat politicieni comuniști sârbi pe bază naționalistă; a mobilizat și alte națiuni din Iugoslavia pentru a se opune dominației sârbe în politică, armată și guvernare. Polarizarea între națiuni era în plină desfășurare în 1987, când

⁷¹ Dan Oberdorfer, "A Bloody Failure in the Balkans: Prompt Allied Action Might have Averted Factional Warfare," Washington Post, February 8, 1993, A1.

Milošević, un asistent anonim al șefului partidului comunist sârb, Ivan Stambolić, a ținut primul său discurs public sârbilor din Kosovo Polje, unul dintre puținele orașe cu o majoritate sârbă în Kosovo. Biserica Ortodoxă Sârbă i-a stat alături, iar elita politică sârbă l-a sprijinit rapid. În 1989, înainte ca primele alegeri democratice să fie organizate în toate republicile Iugoslaviei, Milošević a ținut un discurs infam în fața unui milion de sârbi în locul în care sârbii au suferit o înfrângere istorică din partea armatei turcești în 1389. În discursul său, el a amenințat în mod deschis războiul într-o manieră deschisă cu oricare dintre națiunile iugoslave, dacă dominația sârbă ar fi pusă în pericol. Datorită incapacității lor de a atinge egalitatea relațiilor în fosta Iugoslavie, republicile iugoslave din Slovenia și Croația au inițiat în cele din urmă un proces de disociere pașnică bazat pe dispozițiile constituționale în vigoare la acel moment. În vara anului 1991, JNA a atacat mai întâi Slovenia și apoi Croația. Menținerea unei Iugoslavii unificate pare a fi singura soluție acceptabilă pentru comunitatea internațională la acea vreme, fostul secretar de stat american James Baker a declarat public că JNA va învinge militar Slovenia și Croația în mai puțin de 15 zile. O astfel de declarație publică a unui înalt oficial al SUA ar fi putut servi drept undă verde pentru ca JNA să declanșeze operațiunile sale militare în Slovenia. Conflictul armat din Croația, unde croații au refuzat să se predea pur și simplu, a devenit rapid un război cu drepturi depline - multe orașe croate, cum ar fi Vukovar și Dubrovnik, au fost puternic bombardate și ținute sub asediu de JNA și de paramilitarii sârbi. Drept replică, la declanșarea acestui război, comunitatea internațională a impus un embargo asupra fostei Iugoslavii în ansamblu, care, într-o întorsătură ironică, a afectat mai mult "victima" și nu "agresorul" mult mai bine echipat. Singura asistență a comunității internaționale pentru victimele agresiunii a fost într-o formă limitată de ajutor umanitar.⁷²

Războiul din Croația a avut ca rezultat mii de victime și sute de mii de refugiați în Croația până în toamna anului 1991. La începutul anului 1992, Croația și celelalte republici din fosta Iugoslavie erau recunoscute de comunitatea internațională ca state independente pe baza constatărilor Comisiei Badinter. În același timp, rebelii sârbi și JNA, folosind puterea militară, au câștigat controlul a peste 27% din teritoriul croat și l-au proclamat drept statul lor cunoscut sub numele de „Krajina”, care nu a existat niciodată ca entitate teritorială sau politică în fosta Iugoslavie.⁷³

La începutul anului 1992, cu aprobarea Comunității Europene, JNA și-a redistribuit întregul arsenal militar din Slovenia și Croația în Bosnia și Herțegovina. Sârbii locali au folosit artileria grea din Slovenia și Croația în jurul orașelor bosniace precum Sarajevo și Bihać, iar

⁷² Milanovic, Maja & Hadzi-Vidanovic, Vidan. (2013). A taxonomy of armed conflict. 10.4337/9781849808576.00013.

⁷³ Zimmermann W., former US ambassador in Yugoslavia, in his book, "Origins of a Catastrophe", p 7

bombardamentul sârb asupra civililor a început din nou. Președintele George Bush, învingătorul războiului din Golf în 1990, l-a avertizat pe Milošević că SUA ar fi pregătite să folosească forța dacă forțele ONU desfășurate în Bosnia și Herțegovina vor fi atacate. Într-un fel, acesta a fost începutul unui dialog între conducerea SUA și sârba sub Milošević, care a fost întotdeauna tratat ca un jucător cheie capabil să aducă pacea în regiune. W. Zimmerman și-a exprimat opinia cu următoarele cuvinte: " Milošević, în plină aroganță, a ilustrat trei trăsături de caracter importante: cinismul său cu privire la unitatea și instituțiile Iugoslaviei, duplicitatea sa naturală și durerile pe care le-a luat mereu pentru a evita responsabilitatea directă pentru acțiunile agresive. A treia trăsătură a fost să devină deosebit de relevantă pentru mâna ascunsă a lui Milošević în războaiele croate și bosniace. "⁷⁴

În 1992, ONU a organizat o operațiune de menținere a păcii sub numele UNPROFOR și forțele sale au fost dislocate în Croația și Bosnia și Herțegovina. A fost cea mai mare operațiune de menținere a păcii a ONU vreodată. Lipsa evidentă de conducere, care rezultă din diferențele politice și interesele particulare ale națiunilor, atât în Consiliul de Securitate, cât și în Organizația Națiunilor Unite, și mandatul neclar al UNPROFOR au dus la particularități precum un dublu lanț de comandă. Prin urmare, comandanții UNPROFOR și oficialii din diferite țări au acționat în ceea ce credeau că sunt interesele propriilor lor țări și nu pe un obiectiv comun. ⁷⁵

În general, UNPROFOR nu a reușit să facă față numeroaselor crize, care erau evenimente zilnice în regiune, astfel încât credibilitatea generală a ONU s-a deteriorat semnificativ. Este suficient să ne amintim de incidentul în care armata sârbă bosniacă a luat ostatici soldații ONU și i-a înlănțuit pe podurile și gardurile militare, transmitându-le imaginile către lume pentru a-i umili. Un alt exemplu este căderea Srebrenica, „zona sigură” desemnată de ONU, monitorizată și securizată de trupele olandeze. Armatele sârbe bosniace au asediat orașul și au ucis peste șapte mii de musulmani în mai puțin de trei zile, iar trupele ONU de menținere a păcii au fost din nou umilite.

În cele din urmă, primăvara și vara anului 1995 au arătat că una dintre principalele probleme pentru comunitatea internațională nu era cum să înceteze lupta în Bosnia și Herțegovina, ci cum să extragă trupele ONU din zona de conflict.

În 1993, războiul din Bosnia a atins intensitatea maximă. Sârbii bine înarmați au câștigat controlul efectiv asupra a peste 70% din teritoriul bosniac, ceea ce înseamnă că și croații și musulmanii au fost expulzați sau exterminați de pe teritoriul controlat de sârbi. Această situație a

⁷⁴ Zimmermann W., former US ambassador in Yugoslavia, in his book *"Origins of a Catastrophe,"* p 125.

⁷⁵ Miller, B., & Kagan, K. (1997). The Great Powers and Regional Conflicts: Eastern Europe and the Balkans from the Post-Napoleonic Era to the Post-Cold War Era. *International Studies Quarterly*, 41(1), 51-85. Retrieved May 14, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/2600907>

creat relații tensionate între croați și musulmani și, în cele din urmă, a dus la un război între ei, din cauza neîncrederii reciproce și a fricii de a pierde teritoriile rămase. Acest război relativ scurt, dar totuși sângeros, între croați și musulmani continuă să fie o sursă de neîncredere reciprocă și conflicte politice chiar și astăzi în Bosnia și Herțegovina.

În martie 1994, croații și musulmanii din Bosnia și Herțegovina au semnat Acordurile de la Washington sub influența SUA. În decembrie aceluiași an, armata croată a început o ofensivă de-a lungul zonelor strategice ale frontierei Croația-Bosnia. Acesta a fost punctul de cotitură al războiului din Croația și Bosnia și Herțegovina. Au existat multe încercări anterioare de reintegrare pașnică a Croației, dar, în general, nu a avut succes. În cele din urmă, armata croată a întreprins operațiunile „Flash” și „Furtună” în vara anului 1995. În câteva zile, 25% din teritoriul ocupat anterior a fost eliberat. În toamna anului 1995, după un efort coordonat al armatei croate, forțele croate bosniace și armata Bosnia - Herțegovina au condus la eliberarea a peste 50% din teritoriul bosniac. SUA, crezând că s-a ajuns în sfârșit la un echilibru al puterii militare și că ar putea avea loc negocieri, a cerut oprirea imediată a tuturor operațiunilor și a împiedicat înfrângerea militară a sârbilor bosniaci. Se poate specula că s-a temut de victoria militară totală a forțelor comune croate și musulmane asupra sârbilor din Bosnia, deoarece ar putea provoca un flux mare de refugiați în Serbia din Bosnia, ceea ce ar destabiliza în cele din urmă puterea lui Milošević. Răspunsul conducerii sârbe, care pierdea din punct de vedere militar, a fost să ordone tuturor sârbilor să părăsească Croația.

Același tipar s-a repetat și în Kosovo: deși comunitatea internațională a primit toate asigurările pentru siguranța lor, mai mult de 70% din populația sârbă a părăsit Kosovo de când trupele KFOR au intrat în provincie.⁷⁶

Este evident că acest mare exod al populației sârbe nu a fost un rezultat al persecuției etnice organizate, ci al unei politici atent concepute de către conducerea sârbă de a-l păstra pe Milošević la putere. Cu toate acestea, chiar și această victorie incompletă a forțelor comune croate și musulmane din toamna anului 1995 a creat condiții prealabile necesare pentru aducerea sârbilor la masa negocierilor și a dus la semnarea Acordurilor Dayton în 1995.

În concluzie: criza în fosta Iugoslavie a fost rezultatul unei interpretări inexacte a evenimentelor și a lipsei de voință din partea comunității internaționale de a acționa în timp util, iar Acordurile Dayton au fost posibile datorită forței acțiunii militare croate și bosniace.

⁷⁶ Ryngaert, Cedric & Griffioen, Christine. (2009). The Relevance of the Right to Self-Determination in the Kosovo Matter: In Partial Response to the Agora Papers. Chinese Journal of International Law. 8. 10.1093/chinesejil/jmp021.

Bosnia și Herțegovina a devenit oficial un stat format din două entități. Forțele internaționale de menținere a păcii aflate sub conducerea NATO au intrat în țară și a fost înființat un protectorat internațional de facto. Forțele IFOR / SFOR au avut succes în dezarmarea elementelor militare și, în cele din urmă, în stabilirea și menținerea păcii virtuale în Bosnia și Herțegovina. Însă, restructurarea societății civile și așa-numita construire a națiunii în Bosnia și Herțegovina nu a întâmpinat același nivel de succes. Înalțul Reprezentant al ONU în Bosnia și Herțegovina, însărcinat cu reconstrucția socială prevăzută de Acordurile de la Dayton, nu a reușit să producă rezultatele dorite. Fostul comandant al SFOR, generalul Leighton W. Smith a comentat: "Pe partea civilă, lui Carl Bildt, primul HR, i s-a dat o sarcină imposibilă. Provocarea sa a fost să coordoneze activitatea a sute de organizații private de voluntari (PVO) și -organizațiile guvernamentale (ONG), dintre care foarte puține au dorit să li se spună ce să facă. Bildt nu avea personal și nici un plan. " ⁷⁷

În 1999, Slobodan Milošević a decis să facă următorul pas în programul său politic până acum nereușit de a crea Marea Serbia: forțele sale militare și de poliție au intensificat campania de represiune în Kosovo. Atacurile aeriene ale NATO care au urmat nu au împiedicat dezastrul umanitar din provincie. Dimpotrivă, ofensiva terestră s-a intensificat și a dus la un milion de refugiați și zeci de mii de victime. După 78 de zile, campania aeriană asupra Kosovo, Serbia, Muntenegru și Voivodina s-a oprit și forțele internaționale au intrat în provincia Kosovo.

Astăzi, regiunea Europei de Sud-Est în ansamblu, are cel puțin același număr de probleme ca în 1991. Situația din regiune poate fi considerată chiar mai complexă decât acum zece ani, chiar dacă nu este amenințată de război. Conflictele interetnice în Europa de Sud Est sunt inerente, soluționarea lor pe cale pașnică necesită o analiză complexă și de lungă durată, abordând o gamă largă de probleme într-un mod sistematic.

Conflictul din sud-estul Europei a produs implicații importante nu numai pentru Europa, ci și pentru alte părți ale lumii. Rezultatele pe teren au fost sute de mii de victime și peste un milion de refugiați, în principal în Croația, Germania, Italia, Macedonia și alte câteva țări.

Conflictele armate din sud-estul Europei din 1991 până în 1999 au avut ca rezultat strămutarea unor națiuni întregi, victime umane și traume. Infrastructura a fost devastată, economiile distruse, investițiile oprite și elitele societății, care erau capabile să contribuie la redresarea economiilor regionale, au părăsit regiunea definitiv. Profilul emoțional al indivizilor și chiar al națiunilor întregi a fost remodelat și, astfel, atitudinile lor politice au fost schimbate.

Incapacitatea comunității internaționale de a prezice evenimente și de a iniția o reacție în timp util a contribuit cu siguranță la această uriașă tragedie. Se pare că principala preocupare a

⁷⁷ Zimmermann W., former US ambassador in Yugoslavia, in his book "Origins of a Catastrophe," p 143.

comunității internaționale - în primul rând a Uniunii Europene - la începutul crizei din 1991 a fost concentrată în altă parte. La acea vreme, Europa Centrală și de Est și relațiile cu Rusia erau principalele preocupări. Evenimentele din sud-estul Europei au fost ignorate și neglijate. Din păcate, implicațiile conflictului din Europa de Sud-Est asupra relațiilor dintre națiunile europene, dintre Uniunea Europeană și Statele Unite, dintre NATO și Rusia și declinul semnificației Națiunilor Unite au fost sever subestimate. Dacă comunitatea internațională ar fi acționat la timp, sângeroasa dezintegrare a Iugoslaviei (dar nu și disocierea Iugoslaviei în sine) ar fi putut fi evitată.

Comunitatea internațională nu numai că nu a reușit să prezică aceste evenimente tragice, ci și în cazuri rare în care predicțiile s-au dovedit exacte, nu a reușit să prevină și să răspundă primelor faze ale conflictului din fosta Iugoslavie. Unii analiști au prezis criza Kosovo chiar în 1994: „Dacă ar izbucni violența, mulți kosovari ar fi uciși și 400.000 ar fugi. Fluxurile masive de refugiați ar avea consecințe drastice asupra vecinilor Serbiei. Deși mulți kosovari ar putea fugi în Albania, majoritatea vor merge probabil în Macedonia, unde președintele Kiro Gligorov nu poate discuta public nici măcar planurile pentru refugiați, deoarece ar destabiliza guvernul. Deoarece planificarea refugiaților este total inadecvată și resursele macedonene sunt inexistente, mulți refugiați nu ar putea fi cuprinși în Macedonia, deci mișcarea lor, în efortul de a găsi un acces sigur în Occident, ar continua probabil spre sud, spre Grecia. Unii s-ar înarma și s-ar întoarce pentru a lupta împotriva sârbilor din Kosovo ”.⁷⁸

Comunitatea internațională nu a fost încă o dată pregătită să acționeze la timp și, prin urmare, nu a putut preveni criza Kosovo din 1999 și consecințele sale catastrofale, în ciuda experiențelor anterioare în angajare în regiune din 1991 până în 1998, din Slovenia și Croația până în Bosnia și Hertegovina.

Comunitatea internațională și-a rotit frecvent trimișii, ceea ce a dus la numeroase încercări confuze de a ajunge la soluții care se bazau fie pe ipoteze și concepte defecte, fie au eșuat la un moment dat în implementare. Este de o importanță critică ca luarea deciziilor să se bazeze pe o înțelegere cuprinzătoare a regiunii și a diversității acesteia, mai degrabă decât pe luarea deciziilor ad-hoc de către persoanele care intră în regiune într-un mod de diplomatie de tip navetă.

Două lecții importante pot fi extrase din istoria regiunii pentru a aplica soluții acceptate pe viitor. În primul rând, acțiunile pe termen scurt ale comunității internaționale ar trebui să fie în concordanță cu soluțiile pe termen lung sau soluțiile pe termen scurt, ca parte a gestionării crizelor, trebuie să fie suficient de flexibile și deschise pentru ajustări ulterioare. În al doilea rând, acțiunile

⁷⁸ Binnendijk H., Simon J., "Preventing a Sixth Twentieth-Century Balkan War," *Strategic Forum*, INSS, National Defense University, October 1994.

preventive trebuie să fie decisive și fără întârzieri. Reacțiile în timp util economisesc resurse la fel cum întârzierile cresc costurile stabilizării regionale.

Acțiunile comunității internaționale s-au dovedit a fi reactive și nu proactive. Evident, comunității internaționale îi lipsește inițiativa, care, prin urmare, îi afectează puterea de a modela politica regională. Desfășurarea rapidă și în timp util a 600 de soldați în Macedonia în 1992 s-a dovedit a fi cea mai eficientă acțiune preventivă a comunității internaționale în acei zece ani de război, în special în comparație cu întârzierea trimiterii a 60.000 de soldați în Bosnia, care a avut ca rezultat un progres real redus.⁷⁹ Acest lucru demonstrează valoarea descurajantă și rentabilitatea finală a luării deciziilor în timp util.

2.2. Rolul Rusiei în medierea conflictelor separatiste din fostele state ex-sovietice: separatismul pro-rus și Rusia.

Prăbușirea URSS a condus la agravarea relațiilor interetnice, care a provocat o serie de conflicte armate. Acesta sunt: Nagorno-Karabakh (Armenia-Azerbaidjan), conflictul transnistrean (Republica Moldova), georgiano-osetiene și georgiano-abhaze, conflictele inter-tadjice și alte conflicte, inclusive de pe teritoriul rus (Cecenia).

O condiție esențială pentru menținerea securității și tranziției statelor ex-sovietice spre independența lor reală a fost formarea CSI. Totuși, disputele nerezolvate și contradicțiile care au apărut în legătură cu această organizație au subminat fundamentul existenței sale, iar situația în ansamblu în fostul spațiu sovietic reprezintă la etapa actuală o amenințare reală pentru pacea și securitatea internațională.

Astfel, până în 2009, teritorial, conceptul de „*CSI și statele baltice*” era identic cu conceptul de „*spațiu post-sovietic*”. Georgia s-a retras din CSI în 2009, iar Ucraina a urmat exemplul în 2018⁸⁰.

În plus față de 15 state formate din republicile URSS și recunoscute de statele membre ale ONU, există state nerecunoscute și parțial recunoscute în spațiul post-sovietic: Republica Moldovenească Pridnestrovia (PMR), Republica Nagorno-Karabakh (NKR), Republica Abhazia, Republica Osetia de Sud (RSO), Republica Populară Lugansk (LNR) și Republica Populară Donetsk (DPR).

⁷⁹ Knut Vollebaek, Foreign Minister of Norway, Chairman-in-Chief of the OSCE, in his speech "OSCE priorities for Southeastern Europe," Athens, October 22, 1999.

⁸⁰ Wallace, Stuart & Mallory, Conall. (2016). Applying the European Convention on Human Rights to the Conflict in Ukraine. SSRN Electronic Journal. 6. 10.2139/ssrn.2845407.

Din aprilie 1992 până în iunie 1997, a existat și o Republica Autonomă semi-independentă nerecunoscută Badakhshan, conducerea căreia a căutat independența față de Tadjikistan din cauza războiului civil în curs în țară și a intrării ulterioare în Rusia. Această entitate de stat a fost ulterior reintegrată în Tadjikistan ca regiune autonomă Gorno-Badakhshan.

În prezent, Ucraina consideră DPR și LPR drept formațiuni separatiste și teroriste în regiunile Donetsk și Lugansk, care sunt susținute în mod activ de Rusia. Moldova nu recunoaște independența PMR și o consideră teritoriul său temporar sub controlul armatei ruse. Georgia consideră, de asemenea, Abhazia și Osetia de Sud drept teritoriile lor ocupate de trupele rusești.

Ucraina consideră peninsula Crimeea drept teritoriul Republicii Autonome Crimeea ocupat temporar de Rusia.

Azerbaidjanul consideră că Nagorno-Karabakh și teritoriile adiacente ale regiunii Shahumyan din fosta RSS Azerbaidjan sunt ocupate de forțele armate armene. La rândul său, Armenia nu recunoaște independența Nagorno-Karabakh, dar la nivel neoficial susține această formațiune.

Oficial, Rusia a recunoscut independența doar Abhazia și Osetiei de Sud, alte republici autoprocimate din fosta URSS nu sunt recunoscute de conducerea rusă.

În același timp, Federația Rusă acordă asistență generală statelor nerecunoscute. De exemplu, pe teritoriul Transnistriei există un Grup Operațional al Forțelor Ruse, al cărui scop este să desfășoare o operațiune de menținere a păcii și să împiedice reluarea ostilităților între Moldova și PMR. De asemenea, bazele militare rusești sunt situate în Abhazia și Osetia de Sud.

Potrivit poziției Ucrainei, Statelor Unite, țărilor Uniunii Europene, NATO, Consiliului Europei, Adunării Parlamentare OSCE și un număr de alte state, Federația Rusă folosește trupe și echipamente regulate în conflictul armat din estul Ucrainei, furnizează arme și finanțează LPR și DPR. La rândul său, conducerea rusă neagă toate aceste fapte, afirmând că Rusia nu este parte la confruntarea din estul Ucrainei.⁸¹

La etapa actuală, Comunitatea Statelor Independente (CSI) este o asociație interstatală creată pentru a dezvolta cooperarea în domeniile politic, economic, umanitar, cultural și alte domenii. Include toate fostele republici ale URSS, cu excepția statelor baltice. Turkmenistanul și Ucraina sunt „membri asociați” ai CSI, iar Georgia, care și-a anunțat retragerea din CSI după războiul din

⁸¹ Bornio, Jakub. (2020). Ethnic heterogeneity as a potential target of active measures of Russia: Identification of vulnerabilities of Polish-Ukrainian relations, Yearbook of the Institute of East-Central Europe (18) 2020, p. 27-47. Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej. 18. 10.36874/RIESW.2020.3.2.

Osetia de Sud, a încetat să mai fie membru al CSI la 18 august 2009 . Situația este similară și pentru Ucraina, drept răspuns la agresiunile din estul teritoriului și anexarea Crimeei.⁸²

Organizația Tratatului de securitate colectivă (OTSC) include Rusia , Belarus , Kazahstan , Kârgâzstan , Tadjikistan , Armenia . Sarcina OTSC este de a coordona și uni eforturile în lupta împotriva terorismului internațional și a extremismului, a traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope. Uzbekistanul și-a suspendat calitatea de membru la CSTO la 19 decembrie 2012. Azerbaidjanul și Georgia s-au retras din 2 aprilie 1999.

Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică - GUAM în prezent (după retragerea Uzbekistanului) include patru membri: Georgia , Ucraina , Azerbaidjan și Moldova . GUAM este privit de mulți ca o organizație creată în opoziție cu dominația Rusiei în regiune. Statele membre GUAM nu fac parte din nicio altă organizație creată pe teritoriul fostei URSS, cu excepția CSI.

Comunitatea Economică Eurasiatică (EurAsEC) (2001-2014) a fost creată de Rusia , Belarus, Kazahstan , Kârgâzstan și Tadjikistan . Armenia , Moldova , Ucraina aveau statut de observator în această comunitate. Ucraina a declarat anterior că intențiile sale nu includeau obținerea calității de membru deplin în această comunitate, deși mai târziu președintele Ucrainei V. Ianukovici, într-o conversație cu V. Putin, a spus că Ucraina se gândește la EurAsEC. De asemenea, Moldova nu intenționează să adere pe deplin la organizație, deoarece una dintre condițiile necesare pentru aceasta este existența granițelor comune cu statele membre ale comunității. Uzbekistan a acceptat să se alăture organizației în octombrie 2005, când a început procesul de unificare a Organizației de Cooperare din Asia Centrală și a Comunității Economice Eurasiatice. Uzbekistanul s-a alăturat organizației ca membru cu drepturi depline la 25 ianuarie 2006 .

În octombrie 2008, Uzbekistanul a anunțat că își suspendă calitatea de membru al EurAsEC din cauza îndoielilor cu privire la eficacitatea și eficiența acestei asociații interstatuale. La 12 noiembrie 2008, EurAsEC a confirmat oficial faptul că Uzbekistanul și-a suspendat calitatea de membru al acestei organizații.

Uniunea Economică Eurasiatică a fost creată pe baza unei uniuni vamale și unește Rusia, Belarus, Kazahstan, Armenia și Kârgâzstan.

Rolul Rusiei în crearea și menținere acestor organizații este evident. Deși, marea majoritate a statelor fost sovietice sunt într-o permanent tendință de separe față de interesele Rusiei, totuși există un nucleu consolidate: Rusia, Kasahstan, Armenia, Belarus, Kârgâzstan și Tadjikistan.

⁸² Kleczkowska, Agata. (2019). The Obligation of Non-Recognition: The Case of the Annexation of Crimea. Journal of Soviet and Post-Soviet Politics and Society 5. 7-44.

CSI, ca organizație, nu a efectuat niciodată o operațiune de menținere a păcii în contextul unui conflict interstatal din fosta URSS. Rolul de garant al securității spațiului ex-sovietic i-a revenit Rusiei. Este adevărat că, pe 20 martie 1992, Consiliul șefilor de stat a CSI a adoptat o decizie care permitea trimiterea forțelor colective de menținere a păcii în zona de conflict Karabakh. Cu toate acestea, punerea în aplicare a acestei decizii a fost condiționată, în primul rând, de o cerere din partea Azerbaidjanului și Armeniei și, în al doilea rând, de realizarea unui acord între aceștia privind încetarea focului și alte acțiuni ostile. Conflictul a fost înghețat, și la distanță de 19 ani a reizbucnit din nou, fără a fi rezolvată în esență problema dintre aceste două state.⁸³

Conflictele locale de pe teritoriul CSI sunt, fără îndoială, asociate cu prăbușirea Uniunii Sovietice, dar acest factor este departe de a fi singurul motiv pentru apariția și tranziția lor către o formă armată de manifestare. Ele se bazează pe o împletire complexă de motive și condiții prealabile de natură istorică, culturală, politică, religioasă și economică, care se află în interacțiune dinamică între ele.

Odată cu prăbușirea URSS, este necesar să se sublinieze schimbarea bruscă a condițiilor socio-economice de existență a grupurilor etnice semnificative - un declin catastrofal al nivelului de trai și al nivelului de protecție socială, ruptura socială obișnuită - legăturile economice, creșterea rapidă a șomajului și alte evenimente au demonstrat motive noi de escaladare a conflictelor etnice și religioase, în special în statele ex-sovietice musulmane.

Un alt grup de motive pentru creșterea bruscă a potențialului conflictual din zona CSI este asociat cu procesul rapid și incontrolabil de distrugere a sistemului politic totalitar, care a restricționat artificial toate manifestările de contradicții etnice, politice, sociale și de altă natură din perioada sovietică. Distrugerea sistemului politic sovietic nu a presupus formarea rapidă a instituțiilor politice stabile de natură liberal-democratică. Dimpotrivă, a existat o radicalizare politică rapidă a unor grupuri sociale semnificative și s-au răspândit forme „extraparlamentare” de activitate politică, utilizate anterior de opoziție pentru a combate sistemul politic sovietic. Metode de presiune politică, amenințări cu utilizarea forței armate a devenit un factor firesc în statele din zona ero-asiatică a fostului spațiu sovietic.

Al treilea grup de motive se află în planul ideologiei. În fostul spațiu sovietic s-a creat un vid ideologic, asociat cu discreditarea atitudinilor ideologice anterioare și absența unui program clar de dezvoltare națională în majoritatea statelor nou create, lipsa de claritate a problemelor identității naționale, fluctuațiile constante între naționalismul civic și naționalismul etnic - acești factori au contribuit, de asemenea, foarte mult la agravarea situațiilor conflictuale. Liderii care au

⁸³ Yau, Sean. (2017). Blurring the Beginning of Non-International Armed Conflict: The Frustration of Legal Paradigms in Response to Terrorism. *Groningen Journal of International Law*. 5. 241-254. 10.21827/5a6afa1c15c57.

ajuns la putere, adesea lipsiți de legitimitate și, mai important, lipsiți de orice bază socială și politică stabilă, au încercat adesea să folosească conflictele atât ca mecanism de mobilizare politică a populației, cât și ca instrument pentru formarea unei noi identități naționale.⁸⁴

În cele din urmă, conflictele au fost facilitate și de unele particularități ale „partiției” potențialului militar sovietic, în timpul cărora a existat o pierdere parțială a controlului asupra armamentelor și echipamentelor militare ale Forțelor Armate ale URSS situate în spațiul post-sovietic. Drept urmare, nu numai fostele republici sovietice, ci și unele autonomii și chiar teritorii individuale au primit la dispoziție mijloace semnificative de luptă armată (cazul Transnistriei).

Probabil, toate aceste tendințe negative ar fi putut fi destul de rapid neutralizate dacă ar fi existat un acord între țările formate pe teritoriul fostei URSS cu privire la prioritățile de stabilizare a situației, mecanismele de combatere a proceselor de destabilizare, presupusul rol al organizațiilor internaționale etc. Însă, așa cum a arătat experiența, în ultimul deceniu al secolului trecut, problemele coordonării strategiei militar-politice și tehnico-militare ale statelor CSI s-a dovedit a fi una dintre cele mai dificile și mai delicate în relațiile dintre aceste state, atât la nivel bilateral și multilateral. Sarcina de a crea (recrea) un singur spațiu militar-politic nu a fost încă rezolvată prin formarea CSI, dimpotrivă, tendința către fragmentarea acestui spațiu a continuat pe tot parcursul deceniului.

Țările occidentale, precum și grupurile de integrare regională și syndicatele, au jucat un anumit rol negativ în acest sens. Prin declarațiile, semnalele, programele de sprijin, au creat adesea o iluzie printre statele nou formate ale CSI că acestea din urmă ar putea, într-un timp istoric scurt, să poată adera la structurile de securitate occidentale și, astfel, să-și rezolve toate problemele cu ajutorul a Occidentului. Astfel de iluzii au redus interesul statelor CSI în cooperare cu Rusia, au dat naștere unor speranțe nefondate pentru o implicare mai extinsă a Occidentului în soluționarea conflictelor de pe teritoriul fostei URSS. În plus, datorită acestei abordări, trăsăturile caracteristice ale sistemului au început imediat să apară în noul sistem regional de relații internaționale, care a început să se formeze pe teritoriul fostei Uniuni Sovietice.⁸⁵

Statele ex-sovietice din Europa de est și de Sud-Est au oscilat între orientarea pro-occidentală manifestând, în general, atitudini negative pentru Rusia și pentru rolul acesteia de mediator în conflictele lor interne. Pierderea treptată a pozițiilor și influenței Rusiei în Transcaucaz și Asia Centrală, incapacitatea de a avansa în planurile de integrare cu Belarus, complicații cronice în relațiile cu Ucraina, probleme constante ale populației de limbă rusă din țările baltice, amenințarea

⁸⁴ Pocheptsov, Georgii. (2018). Cognitive Attacks in Russian Hybrid Warfare. *Information & Security: An International Journal*. 41. 37-43. 10.11610/isij.4103.

⁸⁵ Jusufaj, Dr.Sc. (2015). The Kosovo Precedent in the Secession and Recognition of Crimea: ILIRIA International Review. 5. 267. 10.21113/iir.v5i1.20.

tot mai mare pentru Rusia din statele ex-sovietice musulmane, acumularea prezenței politice, economice și militare occidentale - toate acestea au caracterizat o situație extrem de dificilă pentru politica externă a Rusiei în spațiul post-sovietic și pentru menținerea ei în calitate de garant al securității regionale în fostul spațiu sovietic.

Cu toate acestea, Rusia, fiind inferioară într-o serie de indicatori în rivalitatea geopolitică cu Occidentul, mai târziu în cele mai dificile momente ale istoriei sale post-sovietice, încă nu s-a putut retrage complet din sarcina dificilă de a rezolva conflictele din spațiul post-sovietic. Nu și-a putut permite să-și reducă complet prezența în Caucaz și Asia Centrală sau să se retragă din soluționarea conflictelor din mai multe motive. Aceste motive includ responsabilitatea pentru soarta etnicilor ruși care trăiesc în zone de conflict; impactul direct al instabilității din Caucaz asupra situației etnopolitice din autonomiile nord-caucaziene din Rusia și regiunile adiacente; necesitatea de a preveni amenințarea cu răspândirea extremismului și a terorismului din teritoriile cuprinse de războaie și tulburări socio-politice din Asia Centrală.⁸⁶

Până la sfârșitul deceniului, a devenit în cele din urmă evident că rolul organizațiilor internaționale în rezolvarea conflictelor de pe teritoriul CSI va fi destul de limitat. Din nou, s-a confirmat vechea concluzie despre inevitabilitatea unei abordări selective a menținerii păcii din partea puterilor de conducere ale lumii și a structurilor internaționale create de acestea. O analiză a dezvoltării conflictelor în zona CSI și neutralizarea acestora a arătat că comunitatea mondială, reprezentată de ONU și alte organizații și sindicate, nu intervine întotdeauna în conflictele care necesită în mod obiectiv asistență în soluționarea acestora. Din mai multe motive, mecanismul ONU în condiții moderne nu poate face față sarcinilor de a evalua în mod constant situația conflictului în timp real și de a emite orientări politice pentru gestionarea strategică a operațiunilor de menținere a păcii la nivel regional.

Cu toate acestea, intervenția Rusiei în soluționarea conflictelor din spațiul geopolitic al fostei Uniuni Sovietice la începutul anilor '90 nu a fost rezultatul unui singur concept coordonat de promovare și realizare a intereselor naționale ale Federației Ruse (aceste interese în sine nu au fost apoi articulate cu niciun grad de concretizare), Federația Rusă fiind prinsă în jocul atitudinilor pro – ruse și anti-ruse din aceste teritorii, determinate în mare parte de etnicii ruși și nostalgicii ex-URSS-ului (de diferite etnii), care au determinat orientarea politică a guvernelor din fostele state sovietice.⁸⁷ Geografia intervenției s-a dezvoltat, nu în ultimul rând, sub influența specificului

⁸⁶ Rosa, Paolo & Cuppuleri, Adriana. (2021). Dangerous dyads in the post-Soviet space: explaining Russia's military escalation decisions, 1992–2010. *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica*. 1-18. 10.1017/ipo.2020.37.

⁸⁷ Corten, Olivier. (2015). The Russian intervention in the Ukrainian crisis: was *jus contra bellum* 'confirmed rather than weakened'?. *Journal on the Use of Force and International Law*. 2. 17-41. 10.1080/20531702.2015.1042282.

geopolitic al desfășurării contingentelor forțelor armate pe teritoriul fostei Uniuni Sovietice și a atitudinilor ideologice în spiritul faptului că spațiul vecin Rusiei („străinătatea apropiată”) este o zonă a intereselor exclusive ale Rusiei. Mai mult, statele CSI nu au fost deloc considerate de mulți politicieni ruși ca state independente, și, prin urmare, posibilele operațiuni de menținere a păcii din Rusia pe teritoriile lor au fost percepute de aceștia ca un fel de acțiune a poliției pentru restabilirea ordinii. În acest moment, Conceptul de securitate națională și politica externă a Federației Ruse, adoptat mult mai târziu, se afla încă într-un stadiu incipient de formare (și Conceptul activităților de menținere a păcii din Rusia, ca atare, este încă absent).⁸⁸

Baza de reglementare și juridică a operațiunilor de menținere a păcii desfășurate pe teritoriul CSI s-a dezvoltat la fel de inegal și contradictoriu. După prăbușirea URSS, o astfel de bază practic nu a existat, iar nivelul de înțelegere a problemelor juridice internaționale legate de menținerea păcii în toate țările CSI (fără a exclude Rusia) a fost scăzut. Nevoile practice au obligat Rusia să creeze urgent un cadru legal și de reglementare pentru menținerea păcii și să desfășoare practic simultan operațiuni de menținere a păcii, stăpânind teoria și practica tuturor aspectelor activităților de menținere a păcii și adaptând experiența mondială la condițiile specifice care prevalează în regiunile ex-sovietice aflate în conflict. O analiză a practicilor de menținere a păcii arată că, de fapt, a fost vorba despre improvizații mai mult sau mai puțin reușite, în timpul cărora a existat o acumulare de experiență, au fost aruncate modele în mod clar nereușite, a fost identificat potențialul soluțiilor neconvenționale (cazul Georgiei). Sistemul operațiunilor de menținere a păcii și baza sa normativă au început să prindă contur foarte încet și chiar mai târziu a început un studiu sistematic și utilizarea experienței internaționale.

Patru operațiuni de menținere a păcii cu utilizarea contingentelor militare ale statelor CSI au fost desfășurate în spațiul post-sovietic, dintre care trei sunt încă în desfășurare. În general, eforturile colective ale CSI-ului în domeniul menținerii păcii pot fi evaluate ca fiind de succes: au făcut posibilă încetarea vărsării de sânge din Abhazia, Osetia de Sud, Transnistria, Tadjikistan, separarea părților aflate în conflict și asigurarea condițiilor pentru tranziția lor de la violență dialogul în interesul unei soluționări politice a conflictelor.

Indiferent de opiniile anti-ruse, intervenția acestora în cazul acestor conflicte a avut un rol benefic. De exemplu, potențialul militar sovietic din Transnistria a constituit un pericol real de declanșare a unor conflicte similare din Iugoslavia. Totodată, nu poate fi negată politica speculativă a Federației Ruse pe teritoriul acestor entități separatiste, vădit pro-ruse.

⁸⁸ Spanke, Till. (2019). Nurturing dependence: the role of patron states in the state and institution building processes of de facto states.

Operațiunile de menținere a păcii pe teritoriul fostei URSS nu au posedat toate caracteristicile operațiunilor de menținere a păcii „cu drepturi depline” desfășurate de alte organizații regionale și, prin urmare, au fost adesea criticate în Occident ca fiind nelegitime. Printre problemele nerezolvate ale menținerii păcii pe teritoriul CSI, este necesar să subliniem, în primul rând, absența unui mandat direct al ONU pentru operațiunile CSI.⁸⁹

O altă problemă caracteristică este desfășurarea operațiunilor în zone de conflict aflate sub auspiciile CSI-ului (Rusia) în paralel cu misiunile ONU de observare (OSCE), dar fără o strânsă coordonare cu acestea din urmă; în unele cazuri (Moldova), încercările rusești de a ajunge la o soluție nu au avut succes, inclusiv din cauza poziției OSCE.⁹⁰

A treia problemă evidentă este participarea limitată a țărilor CSI la operațiunile de menținere a păcii (în Tadjikistan) sau delegarea puterilor lor în Abhazia. Problema este legată atât de capacitățile militare-tehnice și financiare limitate ale majorității țărilor CSI, cât și de refuzul lor de a prelua chiar și o parte din responsabilitatea de a menține stabilitatea în spațiul post-sovietic. În unele cazuri, operațiunile au fost efectuate fără un mandat al CSI-ului (în Osetia de Sud și Transnistria).

Pentru Rusia, problema activităților de menținere a păcii, reglementarea juridică internațională, obiectivele și formele sale a căpătat o relevanță deosebită datorită faptului că pe parcursul perioadei istorice de după prăbușirea URSS și formarea statelor independente, Rusia a fost implicată în mod repetat (și continuă să fie implicată) în conflicte cu utilizarea forțelor armate în afara propriului teritoriu. O astfel de implicare are un impact semnificativ asupra politicii interne a Rusiei: provoacă sprijinul unor forțe politice din statele în care intervine (de obicei orientate geo-politic pro Rusia) și condamnarea altora (în viziunea politicianilor ruși orientate geo-politic anti-Rusia), activează diaspora etnice care trăiesc în Rusia și înafara Rusiei, afectează fluxurile migraționale de muncă, contribuie la formarea de stereotipuri etnice și idei în rândul diferitelor grupuri sociale și etnice, etc.⁹¹ Acest aspect, poate fi justificat prin faptul că, Rusia modernă (Federația Rusă) a intrat pe arena mondială cu o vastă experiență istorică în relațiile interstatale (imperiul țarist și Rusia în formula URSS) și o rețea extinsă de legături diplomatice multilaterale și bilaterale orientate pe interesul de securitate a statului. De exemplu, în conceptul politicii de stat a Federației Ruse privind dezvoltarea militară până în 2005, aprobate de președintele Federației

⁸⁹ Murphy, Alexander & Agnew, John & Dodds, Klaus & Pavlovskaya, Marianna & Tasch, Jeremy & Toal, Gerard. (2018). *Near Abroad: Putin, the West and the Contest Over Ukraine and the Caucasus*. The AAG Review of Books. 6. 293-305. 10.1080/2325548X.2018.1508200.

⁹⁰ Ambrosio, Thomas & Lange, William. (2016). *The architecture of annexation? Russia's bilateral agreements with South Ossetia and Abkhazia*. Nationalities Papers. 44. 1-21. 10.1080/00905992.2016.1203300.

⁹¹ Rytövuori-Apunen, Helena. (2019). *Power and Conflict in Russia's Borderlands: The Post-Soviet Geopolitics of Dispute Resolution*. 10.5040/9781788316941.

Ruse la 30 iulie 1998, ca principalele direcții ale dezvoltării militare cu statele membre ale Comunității Statelor Independente sunt determinate: prevenirea și soluționarea conflictelor în Comunitate prin crearea și funcționarea mecanismelor de coordonare a acțiunilor statelor membre ale Comunității Statelor Independente; formarea unui sistem eficient de securitate militară și de frontieră colectivă, crearea (conservarea) bazelor și facilităților militare rusești, utilizarea în comun a infrastructurilor militare de pe teritoriul statelor membre ale CSI-ului.

Procedând astfel, ea s-a bazat pe tradițiile stabile ale diplomației rusești și sovietice de expansiune și dominare, cel puțin în ”vecinătatea apropiată”, adică cu statele de frontieră. În același timp, a trebuit să reformuleze și să aducă în sistem opinii naționale ruse actuale (cum ar fi doctrina Dughin a rolului Rusiei în Eurasia) asupra sarcinilor cheie de politică externă care reflectă cel mai adecvat caracteristicile acestei etape istorice și poziția sa actuală în lume.⁹²

Având în vedere cele de mai sus, trebuie remarcat faptul că experiența desfășurării operațiunilor de menținere a păcii pe teritoriul CSI-ului cu participarea contingentelor ruși de menținere a păcii a confirmat dreptul la viață al acestei abordări, cu specific rusesc (aceasta fiind de fapt parte a Strategiei de securitate a Federației Ruse). Acțiunile intenționate și concertate din partea Federației Ruse pentru soluționarea conflictelor au dus la stabilizarea și controlul semnificativ asupra dezvoltării situației sale în „punctele fierbinți” din vecinătatea teritoriului său.

Dacă vorbim despre rolul partenerilor declarați ai Rusiei, atunci, amintim în primul rând de rolul Republicii Kazahstan în sistemul de securitate colectivă al CSI și al interesului rus pentru Asia centrală și noua sa orientare în spațiul Comunității Economice Eurasiatice (EuroAsEC).

Principalele direcții ale politicii de securitate a Republicii Kazahstan de-a lungul anilor de dezvoltare independentă au fost: formarea unui sistem eficient de securitate colectivă în mediul geostrategic al Kazahstanului și participarea activă la formarea ordinii mondiale globale, dar la nivelul în același timp, vizează o orientare constantă și un stat istoric apropiat, prietenos - față de Rusia; tranziția de la o orientare unilaterală către Rusia la diversificarea legăturilor economice, politice și militare în favoarea extinderii cooperării cu țările occidentale; dezvoltarea cuprinzătoare a interacțiunii, în primul rând, cu statele puternice și bogate ale lumii, gata să ofere asistență Kazahstanului în punerea în aplicare a intereselor sale economice și militare-politice.

Din aceasta rezultă singura concluzie imuabilă: fără a intra într-o alianță de apărare cu vreo putere militară puternică pe o bază bilaterală sau multilaterală, Kazahstanul nu este în măsură să-și asigure securitatea împotriva invaziei externe. Din punct de vedere istoric și geopolitic, doar

⁹² Guttke, M.. (2015). Who owns Crimea? Putin's justification of the annexation of Crimea. 60. 312-327.

Federația Rusă poate fi o astfel de putere care ar garanta securitatea economică și militară a Kazahstanului.⁹³

Același lucru poate fi analizat și în cazul Armeniei și în cazul Belarusului. Din acest punct de vedere rolul Federației Ruse în regiunea sa este unul dual. Pe de o parte Federația Rusă devine garant al securității unor state care solicită acest fapt (Armenia, Kazahstan, Belarus), și pe de altă parte, Federația Rusă constituie un impediment de dezvoltare pro-NATO și UE (în cazul Republicii Moldova, Georgie, Ucrainei).

Un factor important în spațiul post sovietic este cel legat de conflicte politice, religioase și riscul de terorism. Prăbușirea URSS a dus la schimbări fără precedent în vastul spațiu geopolitic locuit de reprezentanți ai zeci de naționalități, și mai cu seamă de diferite religii. În prezent, următorii factori afectează în mod direct și indirect situația geopolitică din jurul și din interiorul Asiei Centrale: conflicte militare cu participarea Statelor Unite și a aliaților săi (Afganistan, Irak); situația din Orientul Mijlociu; lupta împotriva terorismului internațional; Politica petrolieră a OPEC; proiecte mari de transport și comunicații (BTC; Kazahstan-China, Rusia-Japonia etc.); extinderea NATO și a UE; politica de integrare în spațiul post-sovietic (CES, EurAsEC); procesul de schimbare a regimurilor de guvernare din țările CSI.

Asia Centrală este o arenă potențială pentru rivalitatea dintre puterile majore precum Rusia, China, India, Pakistan, posibil Iran, precum și Statele Unite și Uniunea Europeană. Toate acestea fac posibilă ciocnire asupra regiunii din Asia Centrală cu un potențial conflictual mărit de natură globală. Republicile ex-sovietice din Asia Centrală sunt „stoarse” de puterile nucleare. Și pentru unele state, cum ar fi, de exemplu, Rusia, această regiune are cea mai importantă semnificație geopolitică și geostrategică nu doar din punct de vedere economic, dar mai cu seamă din punct de vedere a potențialelor conflicte militare.

În concluzie, securitatea militară și energia sunt coloana vertebrală a politicii Rusiei în Asia Centrală. De la începutul războiului din Afganistan și desfășurarea bazelor militare americane în principalele regiuni strategice din Asia Centrală, Rusia și-a continuat și își continuă politica care vizează influențarea acestei regiuni. În lipsa fostei sale puteri militare, Moscova urmărește în mod constant o politică de penetrare mai profundă în republicile din Asia Centrală, și are avantajul experienței sale din perioada sovietică cunoscând cel mai bine (în comparație cu partenerii săi occidentalui) planul economic, politic și social al acestor regiuni.

Rusia și conflictele separatiste pro-ruse din fostul spațiu sovietic. Majoritatea conflictelor militare de pe teritoriul fostei URSS sunt asociate cu separatismul pro-rus și dorința anumitor

⁹³ Donaldson, Robert & Nadkarni, Vidya. (2018). The Foreign Policy of Russia: Changing Systems, Enduring Interests. 10.4324/9780429449666.

teritorii cu compoziție națională și religioasă diferită de a se separa de statul din care fac parte oficial și alinierea lor cu Rusia. Acestea sunt:

- Transnistria și Găgăuzia, conflicte înghețate care cer independența față de Moldova (Conflictul armat în Transnistria, potențialul conflict în Găgăuzia: Găgăuzia a fost reintegrată pașnic în Republica Moldova în 1994 ca entitate teritorială autonomă).
- Abhazia și Osetia de Sud, conflicte pentru independența față de Georgia (Război în Abhazia, război din Osetia de Sud, conflict armat în Osetia de Sud).
- Cecenia, conflict pentru independența față de Rusia (primul și al doilea război cecen).
- Nagorno-Karabakh, conflict pentru independența față de Azerbaidjan și anexarea sa de către Armenia (războiul Karabakh 2020).
- Republica Populară Donetsk și Republica Populară Lugansk, conflict pentru independența față de Ucraina (Conflict armat în estul Ucrainei).

Conflicte politice:

- Criza politică în Moldova (2019)
- Proteste la Moscova și alte regiuni din Rusia (2019, 2020)
- Criza politică în Abhazia (2020)
- Războiul dintre Azerbaidjan și Armenia
- Proteste în teritoriul Khabarovsk

În prezent, în Rusia, a început o etapă calitativ diferită în rezolvarea conflictelor armate interne, care este asociată cu o reformatare a înțelegerii spațiului eurasiatic și regiunile sale.

Termenul „Eurasia de Nord-Est” reflectă realitățile moderne și face posibilă descrierea și analiza mai exactă a situației care se dezvoltă în fostul spațiu post-sovietic în termeni politici și geografici. Cele mai dinamice structuri de aici sunt Organizația Tratatului de Securitate Colectivă (CSTO), Uniunea Economică Eurasiatică și Organizația de Cooperare din Shanghai (SCO). Rusia joacă un rol major sau semnificativ în ele, dar își poate realiza interesele numai în dialogul cu organizațiile internaționale și cu țările occidentale și orientale. Multă vreme, s-a crezut că conflictele armate interne sunt o caracteristică sistemică pentru țările post-sovietice, iar finalizarea lor completă ar însemna sfârșitul erei post-socialiste, epuizarea motivelor care au contribuit la apariția lor în acest spațiu la o anumită perioadă de timp. Cu toate acestea, după „războiul de cinci zile” al Rusiei și Georgiei din 2008, a devenit clar că era post-socialistă se retrage în trecut, iar

conflictele armate etnice au dobândit alte funcții, modificate, pot apărea din motive diferite decât înainte, dar continuă să existe și afectează dezvoltarea nord-estului. Eurasia.⁹⁴

Rolul conflictelor armate interne din Eurasia de Nord-Est s-a schimbat. În anii 90 ai secolului XX. aceste conflicte au fost un factor de instabilitate și o amenințare la adresa securității naționale și regionale, cauza și metoda dezintegrării unui număr de țări. Astăzi, conflictele armate interne sunt în primul rând un factor de confruntare geopolitică între statele conducătoare ale lumii și regiune, care în majoritatea cazurilor ocupă poziții direct opuse în raport cu părțile la un anumit conflict. Dacă „războiul de cinci zile” dintre Rusia și Georgia a fost prima demonstrație a schimbării echilibrului forțelor în spațiul post-sovietic, atunci actuala criză ucraineană a întărit doar poziția Rusiei ca țară care se află deasupra confruntării interne ucrainene, este un actor de dialog egal cu Occidentul și confirmă influența sa dominantă în majoritatea spațiului post-sovietic.

Cel mai important în acest moment este luarea în considerare a crizei ucrainene. Perspectivile soluționării sale sunt încă pesimiste. „Înghetarea” conflictului în forma sa pură este imposibilă, deoarece nu există un mediator dominant. Introducerea forțelor de menținere a păcii ONU este binevenită de toți participanții și mediatorii conflictului, dar problemele legate de locația și sarcinile funcționale ale contingentului de menținere a păcii nu au fost rezolvate. Conflictele armate din spațiul post-sovietic s-au dezvoltat în deceniile anterioare de la intern la internațional. Internaționalizarea treptată a conflictelor a fost cea mai importantă caracteristică a acestora. Poate că acest lucru nu a afectat doar confruntarea osetiană-ingușă. Situații conflictuale din primul sfert al secolului XXI. a demonstrat că conflictele armate nu au avut doar cauze interne, dezvoltarea lor a fost în mare măsură facilitată de confruntarea geopolitică dintre Rusia și Occident, care astăzi a trecut în stadiul confruntării politice, al sancțiunilor economice și al războiului informațional constant.⁹⁵

Astăzi, toate cele opt conflicte armate interne care au existat încă din perioada post-sovietică și-au transformat semnificativ conținutul și formele, desigur și, împreună cu criza din sud-estul Ucrainei, au trecut la următoarea etapă a evoluției lor. Au pierdut caracteristicile unei trăsături sistemice a procesului sociopolitic din Eurasia de Nord-Est, dar au totuși un impact semnificativ asupra acestuia.

⁹⁴ ANTONYUK, N. (2018). CENTRAL, EASTERN AND EAST-CENTRAL EUROPE: ON THE HISTORY AND THE CURRENT STATE OF CONCEPTUALIZATION AND DEMARCATION OF CONCEPTS. *Politeja*, (57), 7-28. Retrieved May 14, 2021, from <https://www.jstor.org/stable/26757156>

⁹⁵ Sosnowska, A. (2019). Eastern Europe Compared to Other Regions: The Geography of Development. In *Explaining Economic Backwardness: Post1945 Polish Historians on Eastern Europe* (pp. 105-164). Budapest; New York: Central European University Press. Retrieved May 14, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/10.7829/j.ctvs1g97r.6>

Un fel de graniță între prima și a doua etapă a fost „războiul de cinci zile” dintre Rusia și Georgia, în august 2008, când statul rus a fost nevoit să-și susțină propriile forțe de menținere a păcii și să intre în conflictul de pe partea Osetiei de Sud după agresiunea Georgiei împotriva acestei republici nerecunoscute.

În ciuda sprijinului deschis al Georgiei din Statele Unite și țările Uniunii Europene, Rusia a reușit să câștige o victorie militară în acest conflict, să asigure eliberarea Osetiei de Sud și Abhazia de trupele georgiene, să-și plaseze bazele militare acolo și să declare recunoașterea aceste două teritorii ca state independente. Acest lucru a schimbat semnificativ echilibrul puterilor din Transcaucasia și a contribuit ulterior la posibilitatea de a crea o alternativă la politica occidentală în Orientul Mijlociu în cadrul unificării a trei state: Federația Rusă, Iran, Turcia.

O situație ambiguă s-a dezvoltat în războiul informațional dintre Rusia și Occident, care a însoțit acest conflict. Eforturile propagandistice ale Rusiei s-au remarcat pe teritoriul spațiului rusofon al țărilor CSI, dar nu s-a dus dincolo de acesta. Toate mass-media în limba engleză, deținute în principal de țările occidentale, au acționat pe un ton anti-rus și au lucrat pentru a recunoaște partea rusă drept agresorul conflictului împotriva Georgiei.

În martie 2014, a avut loc un eveniment care determină în mare măsură conținutul relațiilor internaționale pentru multă vreme. În mare măsură, a influențat și întregul nord-est al Eurasiei. În urma referendumului din Crimeea, locuitorii săi și-au exprimat dorința ca Crimeea să adere la Federația Rusă. În ciuda loviturii de stat din capitala ucraineană Kiev și a unei creșteri semnificative a nivelului de conflict pe întreg teritoriul acestui stat, anexarea Crimeii la Rusia a avut loc fără un conflict armat intern și a exprimat violență. Mai mult, perspectivele acestui teritoriu sunt clare și în următorii ani va primi sume importante de credite de la bugetul rus.

Situația din alte teritorii ale statului ucrainean nu a fost atât de lipsită de ambiguitate din cauza conflictului civil și a acțiunilor legale ale unor organizații naționaliste ucrainene extremiste. Ca urmare, pe teritoriul din sud-estul Ucrainei a apărut un conflict armat intern nou și, aparent, prelungit, care a primit numele crizei în mai multe surse și continuă din 2014 până în prezent. Acest conflict armat intern este cel mai mare din ultimii ani în ceea ce privește acoperirea teritoriilor, numărul victimelor, refugiaților și persoanelor strămutate. Este dificil să-l numim un conflict „înghețat”, deoarece rolul menținerii păcii în acesta nu este prea mare în acest moment. Rolul unei forțe de mediere în conflict este jucat de OSCE, acționând în zona de conflict în conformitate cu acordurile de la Minsk (în cadrul cărora Germania, Franța, Rusia și Ucraina au semnat două documente principale).

Diplomația internă a Rusiei insistă asupra faptului că Federația Rusă nu este parte la conflict și își exprimă interesul de a rezolva conflictul în cadrul federalizării din sud-estul Ucrainei. Pentru

republicile nerecunoscute ale RPD și LPR formate în conflict, Rusia cere statutul de autonomie. Cu toate acestea, înțelegerea acestui statut este diferită. Ucraina este pregătită să negocieze cu autonomiile, dar nu cu „entitățile teroriste din RPD și LPR”. Toate părțile și mediatorii din conflict atribuie un rol important ONU, care încă nu poate desfășura activități de menținere a păcii. În același timp, Rusia este sigură că Statele Unite se află în spatele Ucrainei și, prin urmare, nu există un sens deosebit în medierea Germaniei și Franței, dar în Ucraina sunt încrezători că trupele ruse regulate au fost introduse în RPD și LPR și nu permit armatei ucrainene să pună capăt victorios acestui conflict. Confruntarea dintre Rusia și Ucraina creează un fundal pentru ciocnirile geopolitice dintre statul rus și Occident. Ei sunt cei care determină în mare măsură cursul acestui conflict armat intern. Toate evenimentele ucrainene, confruntarea dintre Federația Rusă și Occident, războiul hibrid al statului rus în Siria și Ucraina, sancțiunile și contracararea acestora au devenit baza relațiilor internaționale moderne și a politicii mondiale, în care Rusia s-a poziționat ”împotriva tuturor”.⁹⁶

Totuși, indiferent de parcursul evenimentelor conflictuale, în special, de pe fostul teritoriu sovietic, în care Rusia a dominat exclusiv, rolul Rusiei nu poate fi negat. Rusia, la etapa actuală, este garantul minimei stabilități geopolitice în Asia Centrală, și este cea mai avantajată în gestionarea unor conflicte cu potențial de extindere, într-o regiune în care normele democrației occidentale sunt de parte de a fi implementate. În mare majoritate a statelor ex-sovietice din Asia centrală, democrația este un concept formal, fiind caracterizate de dictaturi mai mult sau mai puțin oficializate.⁹⁷

Concluzii: Istoria desfășurării operațiunilor de menținere a păcii pe teritoriul fostei URSS are o profunzime suficientă pentru a trage concluzii despre legile generale ale acestor operațiuni. În primul rând, aceste operațiuni nu au fost aproape niciodată desfășurate în conformitate cu regulile și standardele care caracterizează experiența internațională; au fost determinate de prezența sau absența capacităților tehnico-militare, alte resurse materiale, amploarea ciocnirilor armate și o înțelegere subiectivă a dinamicii situațiilor conflictuale din fostele republici sovietice.

În al doilea rând, rolul forțelor de menținere a păcii ruse nu a fost niciodată complet imparțial; direct sau indirect, contingenții de menținere a păcii au fost implicați în procesele politice din regiunile de conflict, uneori influențând destul de semnificativ aceste procese din perspectiva strategiilor de securitate ale Federației Ruse.

⁹⁶ Włodkowska-Bagan, Agata. (2017). Syria in Russia's Foreign Policy in the 21st Century. 12. 27-40.

⁹⁷ Issaev, Leonid & Kozhanov, Nikolay. (2021). Diversifying relationships: Russian policy toward GCC. International Politics. 1-19. 10.1057/s41311-021-00286-4.

În al treilea rând, în aproape toate cazurile a existat o întrebare cu privire la legitimitatea menținerii păcii rusești în fostele republici sovietice; în același timp, niciuna dintre țările CSI sau din Occident și nici o singură organizație internațională nu au putut sau nu au vrut să suporte financiar și sau militar o parte semnificativă a sarcinii rusești de menținere a păcii.

În al patrulea rând, în toate cazurile, există o evoluție a operațiunilor de menținere a păcii - de la răspunsuri improvizate la strategii complexe pe termen lung; există o creștere generală a profesionalismului operațiunilor de menținere a păcii și îmbunătățirea calității contingentelor ruse implicate, cel puțin la nivel formal, contingentul militar rus nu mai afișează modelul "soldatului eliberator".

În al cincilea rând, o slăbiciune comună în menținerea păcii rusești în teritoriile fostei URSS rămân resursele economice, financiare și alte resurse non-militare limitate care nu pot consolida succesul operațiunilor de menținere a păcii. Cu toate acestea, activitatea independentă de menținere a păcii asumată de Rusia, cu toată inconsistența sa, a restrâns dezvoltarea conflictelor militare în spațiul post-sovietic, dar prevenirea acestora și, în special, soluționarea post-conflict este posibilă numai în cooperare cu instituțiile internaționale (ONU, CEPT, OSCE etc.).

În al șaselea rând, într-o oarecare măsură, Rusia este justificată, în asumarea rolului care și l-a confirmat ideologic și doctrinar (țară euroasiatică). Experiența lamentabilă a organizațiilor internaționale în prevenirea conflictelor armate în Iugoslavia, nu poate fi repetată în teritorii cu un potențial de conflict armat și mai mare, cum sunt fostele state sovietice ale Asiei Centrale (Tadjichistan, Uzbekistan, Turcmenistan etc, și chiar unele regiuni ale Rusiei: Cecenia, Daghestan, Bașchiria etc).

Tendențele de dezvoltare a situației din zona CSI obligă în mod obiectiv Rusia să treacă de la efectuarea operațiunilor militare unilaterale la metodele diplomatice multilaterale de soluționare și soluționare a conflictelor din cadrul CSI și în cooperare cu alte instituții internaționale. În același timp, componenta militară a operațiunilor ar trebui combinată cu măsuri de natură economică și umanitară. soluționarea post-conflict este posibilă numai în cooperare cu instituțiile internaționale (ONU, CEPT, OSCE etc.).

Analiza tendințelor în dezvoltarea modernă a menținerii păcii, atât în zona CSI, cât și în afara acesteia, conduce la concluzia că, în viitor, Rusia va trebui să treacă de la efectuarea de operațiuni independente la metode diplomatice de soluționare și soluționare a conflictelor din CSI, în cooperare cu alte state membre și instituții internaționale. În același timp, componenta militară a operațiunilor va trebui să fie din ce în ce mai combinată cu măsuri de natură diplomatică, economică și umanitară. Având în vedere resursele limitate pe care Rusia le poate alocă pentru

implementarea componentelor non-militare ale activităților de soluționare a conflictelor, implicarea unor parteneri suplimentari pare destul de justificată.

Însă, după toate probabilitățile, procesul de „internaționalizare” a operațiunilor rusești de menținere a păcii va fi destul de lung. O analiză sistematică a întregului set de materiale care caracterizează participarea reală a Rusiei la operațiunile ONU de menținere a păcii arată toată complexitatea și contradicțiile în evoluția politicii externe a Uniunii Sovietice și a primilor ani de formare a Rusiei ca stat suveran independent la începutul anilor XX-XXI. Atitudinea prudentă și reținută, și nu rareori și simpatică a URSS față de conflictele regionale, ca factor care slăbește poziția statelor capitaliste, a determinat atitudinea externă neutră a conducerii politice post-sovietice a Rusiei față de operațiunile de menținere a păcii ale ONU. Uniunea Sovietică a fost unul dintre fondatorii ONU și un membru permanent al Consiliului de Securitate. În ciuda statutului său special, URSS pentru o lungă perioadă de timp nu a putut ajunge la un consens cu conducerea și alți membri ai Organizației cu privire la o serie de probleme importante.⁹⁸

Începutul Războiului Rece a adus schimbări în activitățile ONU. Confruntarea dintre URSS și SUA, care avea puterea de veto, a dus la faptul că Consiliul de Securitate nu a putut lua decizii convenite. În condițiile Războiului Rece, participarea URSS la soluționarea situațiilor de conflict regional a fost simbolică. Dar asistența sa militară economică și sprijinul politic pentru unul dintre subiecții conflictelor au fost de natură largă (Congo, Angola, Mozambic, Cuba și alte țări). Și Statele Unite și alte țări occidentale au sprijinit participanții opuși la conflicte. Aceasta a fost logica sistemului bipolar al relațiilor internaționale.

La etapa actuală, elitele politico-diplomatice ale Rusiei, continuă stilul predecesorilor sovietici, și într-o oarecare măsură, acest proces are loc prin contribuția partenerilor săi externi: statele industrializate (G7) și organizațiile internaționale. Evitarea, unui nou conflict de tipul ”război rece” cu Rusia, este o sarcină esențială a ONU și a statelor lumii (în special statele europene și SUA). În acest sens este firesc ca Rusia să fie partenerul de bază a democrației și a stabilității regionale în Asia Centrală.

⁹⁸ Grignon, Julia. (2015). The beginning of application of international humanitarian law: A discussion of a few challenges. *International Review of the Red Cross*. 96. 1-24. 10.1017/S1816383115000326.

CAPITOLUL III. ROLUL ȘI LOCUL ROMÂNIEI ÎN PROMOVAREA MIJLOACELOR POLITICO-DIPLOMATICE DE SOLUȚIONARE A DIFERENDELOR ÎN EUROPA DE EST

3.1. Scurt istoric al implicării politico-diplomatice a României în rezolvarea conflictelor din ex-Iugoslavia

Conform rezultatelor recensământului din 1991, în Serbia existau 42.386 de români; 38.832 dintre acestea se aflau în provincia autonomă Voivodina. Există, de asemenea, o minoritate nominală de români în Croația. Statisticile disponibile nu specifică numărul românilor din alte republici iugoslave sau populația globală a românilor din Iugoslavia. Iugoslavia și România au avut în mod tradițional relații bilaterale bune. Rapoartele indică faptul că reprezentanții minorității sârbe din România, minoritatea română din Serbia și guvernul sârb au declarat că aceste minorități au un rol de jucat în menținerea „relațiilor de bună vecinătate” între Serbia și România.⁹⁹

În aceste condiții, politica externă a Bucureștiului la începutul conflictelor în Iugoslavia urmărea să încurajeze comunitatea internațională să împiedice dezmembrarea Iugoslaviei. Când acesta din urmă s-a dovedit inevitabil, România a devenit îngrijorată cu privire la potențialul conflictului iugoslav de a dobândi dimensiuni regionale și ca urmare și-a anunțat politica sa care viza limitarea și soluționarea pașnică a crizei. Ulterior, România s-a confruntat cu o dilemă: și anume, cum să-și exprime cel mai bine solidaritatea față de Occident, cu care aspira să se integreze, menținând în același timp relațiile sale tradiționale bune cu Serbia. Această dilemă a fost complicată și mai mult de factorul rus. Mai exact, România avea temerea că, atâta timp cât Serbia va rămâne izolată la nivel internațional, Belgradul se va baza din ce în ce mai mult pe sprijinul de la Moscova, cu care împărtășea legături culturale, politice și istorice comune.

Pentru România, această eventualitate a reprezentat posibilitatea unei „înconjurări” rusești sau slave, o teamă constantă a românilor care a fost puțin ușurată de rolul din ce în ce mai afirmativ al Rusiei în regiune (adică participarea la forța ONU de menținere a păcii în Bosnia, aderarea la Grupul de contact) pe care l-a văzut ca o încercare de a atrage o sferă de influență în Balcani.

Inaugurarea procesului de pace Dayton a fost văzut ca o perspectivă de stabilitate regională, deoarece a sugerat că preocupările de securitate ale țării provenite din cauza războiului bosniac vor fi ușurate, la fel și consecințele aplicării sancțiunilor internaționale împotriva Iugoslaviei. În plus, sfârșitul conflictului bosniac a reprezentat o „fereastră de oportunitate” pentru România de

⁹⁹ Gallagher T. (1998) The Balkans: Bulgaria, Romania, Albania and the Former Yugoslavia. In: White S., Batt J., Lewis P.G. (eds) *Developments in Central and East European Politics 2*. Palgrave, London.
https://doi.org/10.1007/978-1-349-26589-3_3

a-și dezvolta relațiile cu statele din foasta Iugoslavia, neîngrădind orientarea de integrare euro-atlantică a României și de avansarea rolului său în configurațiile politice subregionale în cadrul NATO.

În special, România nu numai că a semnat un Tratat de bază de bună vecinătate, prietenie și cooperare cu Iugoslavia (17 mai 1996) pentru a reafirma puterea relațiilor lor bilaterale, dar și-a asumat și un rol important în implementarea procesului de pace bosniac pentru a sublinia parteneriatul său în continuă creștere cu Occidentul. Pentru aceasta din urmă, Bucureștiul a contribuit cu 200 de soldați (repartizați la misiunea de a ajuta la reconstrucția podurilor și drumurilor) în componența Forței de Implementare (IFOR), a pus la dispoziție un aerodrom militar la Timișoara pentru nevoile forței internaționale și a permis IFOR să tranziteze către Bosnia. Mai mult, când a izbucnit criza albaneză, România a urmat aceeași linie de acțiune și a trimis un contingent de 400 de soldați pentru a participa la forța multinațională „Operațiunea Alba”.¹⁰⁰

Ambele angajamente internaționale menite să sublinieze similitudinea politicii României cu cea a omologilor săi din Occident și natura generatoare de securitate a participării sale la afacerile balcanice.

Deși România și-a menținut politica tradițională de a sprijini consolidarea cooperării regionale în Balcani, nu a mai susținut instituționalizarea acestei cooperări. Cu alte cuvinte, România a perceput că urmărirea unui proces ambițios de cooperare instituționalizată în Balcani riscă să izoleze țara de Europa de Vest și să o împiedice să-și atingă obiectivul strategic de integrare euro-atlantică. Mai mult, România a trebuit să-și urmărească interesul și de posibilitatea ca Cooperarea balcanică să nu aibă efecte în detrimentul dezvoltării altor scheme de cooperare subregionale, cum ar fi Cooperarea Economică la Marea Neagră (OCEMN), Inițiativa Central Europeană (CEI) și Acordul de liber schimb central european (CEFTA). La Summitul de la Creta din noiembrie 1997, România și-a exprimat rezervele față de propunerea privind înființarea unui secretariat responsabil de cooperarea economică balcanică, deoarece, această cooperare era deja posibilă prin structurile existente ale CEFTA și BSEC.

Ulterior, în războiul din Kosovo, în ciuda faptului că în iulie 1997 România nu se număra printre țările invitate de NATO să adere la rândurile sale, Bucureștiul a urmat totuși o politică de cooperare și apropiere și mai mare cu Occidentul. În special, în timp ce România s-a simțit amenințată de apariția unui alt război în Iugoslavia, Bucureștiul a identificat acest conflict drept o fereastră de oportunitate pentru avansarea candidaturii sale pentru integrare în structurile occidentale și să afirme importanța geo-strategică a țării pentru stabilizarea regiunii.

¹⁰⁰ Kurtbağ, Ömer. (2020). Geopolitical and Geostrategic Regional Dynamics of Europe with the Global Geopolitical Dynamics.

Prin urmare, România a susținut o poziție evidentă pro-NATO în timpul crizei din Kosovo, care avea următoarele caracteristici principale: susținerea eforturilor de mediere occidentale și a intervenției militare a NATO în Iugoslavia; condamnarea rolului lui Milošević în izbucnirea crizei și propunerea unei distincții clare între autoritățile iugoslave pe de o parte și poporul iugoslav pe de altă parte, pentru care Bucureștiul și-a exprimat afinitatea și simpatia; observarea embargoului petrolier pe care NATO și UE l-au impus în noua Iugoslavie; acordarea NATO de acces nelimitat la spațiul aerian românesc, precum și utilizarea aeroporturilor românești pentru implementarea atacurilor aeriene împotriva Iugoslaviei (cu încălcarea dispozițiilor din Tratatul de bază româno-iugoslav); dorința exprimată (războiul se încheiase când România era gata să pună în aplicare această politică) de a găzdui până la 6.000 de refugiați din Kosovo în lagăre temporare cu ajutorul financiar al comunității internaționale.¹⁰¹

În concluzie, nu poate fi negat aportul echilibrat și pozitiv al implicării României în soluționarea conflictului Iugoslav. Din acest considerent, cooperarea organizațiilor internaționale cu statele aferente regiunilor de conflict este extrem de importantă, iar în cazul Iugoslaviei exemplul de implicare a statului Român poate fi considerat un exemplu de succes.

3.2. Rolul și importanța implicării României în conflictele din Ucraina și Moldova

România este unul din statele member UE cu cea mai mare pondere în asigurarea securității regionale în Sud Estul Europei, în special în regiunea Mării Negre, fiind în același timp partenerul de încredere NATO în această regiune. Centrul pentru Analiza Politicilor Europene (CEPA) a publicat un raport¹⁰² în care sugera blocului militar NATO să mizeze pe București ca pilon al politicii lor în regiunea Mării Negre. Analiztii europeni sunt încrezători că acest lucru ar contribui la întărirea flancului militar, precum și la zădărnicierea „obiectivului revizionist al Moscovei de a crea o sferă de influență neoimperială în zona Mării Negre.

În ultimii ani, cooperarea bilaterală între Washington și București s-a intensificat. În 2022, România va începe să primească sisteme americane de rachete cu lansare multiplă HIMARS. Luptătorii F-16 și-au făcut prezența în România, iar în septembrie 2020, primul sistem de rachete antiaeriene Patriot a sosit din Statele Unite. Acestea sunt șapte baterii care vor fi utilizate pentru a acoperi apărarea antirachetă a sistemului Aegis Ashore, pe care Statele Unite le-au desfășurat la Deveselu în 2015. Părțile au semnat un contract de furnizare de 4 miliarde de dolari

¹⁰¹ Stanciu, Cezar. (2021). Romania, the CSCE and the legacy of World War II. *Historia y Política: Ideas, Procesos y Movimientos Sociales*. 205-234. 10.18042/hp.45.08.

¹⁰² A Strategy for NATO's Eastern Flank, disponibil on-line: https://1f3d3593-8810-425c-bc7f-8988c808b72b.filesusr.com/ugd/8f2c63_1e9cdd3383cf48a1bad4886aca6c87d9.pdf

în urmă cu câțiva ani. Ministerul român al apărării a declarat că acest sistem nu numai că va întări apărarea aeriană a României, ci vor contribui la protejarea NATO împotriva amenințărilor de pe flancul său estic (Rusia).

În iunie 2020, în proiectul noii doctrine militare a României¹⁰³, Rusia a fost numită una dintre principalele amenințări la adresa securității țării. Președintele Klaus Iohannis a anunțat o schimbare de paradigmă din cauza deteriorării relației dintre Moscova și NATO. Cu cinci ani mai devreme, strategia de apărare anterioară a României nu includea Rusia drept amenințare directă la adresa României, dar a remarcat că „acțiunile sale din regiunea Mării Negre intră în dreptul internațional și pun în discuție ordinea internațională”. Construirea potențialului militar în vecinătatea României, inclusiv pe flancul estic, respectiv, la granița cu NATO (militarizarea Crimeii în ansamblu, bazinul Mării Negre de către Federația Rusă, desfășurarea de exerciții militare, dezvoltarea capacităților prin care pot fi efectuate operațiuni ofensive și defensive), creează provocări serioase pentru interesele naționale strategice, în ceea ce privește securitatea frontierelor UE și NATO și asigurarea securității și stabilității energetice în regiunea Mării Negre.

România s-a străduit întotdeauna să devină unul dintre principalii aliați americani din Europa. Țara sa alăturat programului NATO Parteneriat pentru Pace (PfP) în ianuarie 1994, una dintre primele dintre fostele țări din tabăra socialistă. Bucureștiul a încercat să ajute la realizarea operațiunilor alianței. În 1999, România a permis aeronavelor militare NATO să își folosească aerodromurile și spațiul aerian pentru atacuri împotriva Iugoslaviei. În urma atacurilor din 11 septembrie, Bucureștiul a dat trupelor NATO acces la spațiul terestru, maritim și aerian. La fel, România și-a trimis contingentul militar în Afganistan. Un an mai târziu, Bucureștiul s-a alăturat operațiunii Libertate irakiană. În 2004, țara a fost admisă la NATO ca parte a celei de-a cincea expansiuni a alianței. România a început să își adapteze în grabă forțele armate naționale la standardele NATO și acum participă activ la manevre și antrenamente organizate de alianță.

Din acest punct de vedere, rolul României pentru menținerea păcii și a prevenirii conflictelor militare în statele ex-sovietice este unul esențial.¹⁰⁴

Raporturile României cu Republica Moldova, totuși sunt subinate de Federația Rusă prin manipularea forțelor separatiste pro-ruse (Transnistria și Găgăuzia) și a formațiunilor politice care au ca orientare ideologică apropierea de Rusia și de interesele Rusiei în regiunea Mării Negre.

Potențialul militar conflictual al Republicii Moldova, dar indirect și al Ucrainei, este regiunea separatistă Transnistria.

¹⁰³ Strategia națională de apărare, disponibil on-line: <https://cdn.g4media.ro/wp-content/uploads/2020/06/Strategia-Nationala-de-Aparare-2020-2024.pdf>

¹⁰⁴ Nitoiu, Cristian & Sus, Monika. (2018). Introduction: The Rise of Geopolitics in the EU's Approach in Its Eastern Neighbourhood. *Geopolitics*. 24. 1-19. 10.1080/14650045.2019.1544396.

În cazul Moldovei din punct de vedere al dreptului internațional granița estică se afla la hotarul cu Ucraina, de facto se afla pe Nistru. Din punct de vedere *economic* nu exista o omogenitate a geografiei economice în toată țara, Chisinaul fiind unicul centru insufletit de activitate economică. Din punct de vedere cultural și administrativ sudul Republicii Moldova este separat de Gagauzia. Astfel frontierele etnico-administrative ale Republicii Moldova despart, în loc să edifice o unitate colectivă, ele provoacă separatisme colective, sprijinite, într-o anumită măsură de Federația Rusă.¹⁰⁵

În ceea ce privește realitatea obiectivă a conflictului etno-politic transnistrean, observăm că, în perioada 1991-2020, în Transnistria (Republica Moldovenească Nistreană -RMN) s-a creat o nouă identitate bazată pe termenul de popor transnistrean. RMN a depus eforturi semnificative pentru a crea o identitate de grup în rândurile transnistrenilor. Manualele transnistrene, de exemplu, spun următoarele despre lupta de la Bender din 1992: Invazia ticăloasă, barbarică și ne-provocată a Benderului a avut un singur scop: de a-i speria și îngenunchea pe locuitorii Republicii Nistrene... Însă curajul, stoicismul și dragostea de libertate a poporului au salvat Republica Nistreană. Apărarea Benderului contra forțelor copleșitoare ale inamicului au întors o pagină eroică în istoria republicii noastre tinere. Cei mai buni fii și fiice ai poporului și-au sacrificat viețile pentru pace și libertate pe pământul nostru.¹⁰⁶ Dat fiind faptul că elevii au fost educați după astfel de manuale pe parcursul ultimilor 29 de ani, nu ar fi surprinzător dacă o parte din populația Transnistriei s-ar simți „diferiți” de restul Moldovei în anul 2021.

„Poporul moldovenesc” și „RASSM”, inventate de către Stalin, sunt conturate după 1990, în raioanele de est ale Republicii Moldova într-o identitate nouă „poporul transnistrean” și „RMN”. Presa din stânga Nistrului, speculând cu *imaginarul colectiv* (evenimente istorice, reprezentări, credințe, amintiri din perioada sovietică, cât și din perioada celor 29 de ani de „existență” a autoproclamatei „RMN”), continuă să construiască o identitate „nouă” pentru populația din stânga Nistrului – „poporul transnistrean”. Elitele transnistrene susțin că reînvierea presupusă a RASSM este un „corolar național” la denunțarea pactului Molotov-Ribbentrop.¹⁰⁷ Aceasta se bazează pe declarația Congresului II Sovietic al Deputaților Poporului, care a avut loc în Moscova în Decembrie 1989, privind ilegalitatea pactului Molotov-Ribbentrop.¹⁰⁸ Argumentul cel mai

¹⁰⁵ Sotirović, Vladislav. (2016). RUSSIA'S BALKAN POLITICS: FROM THE POLITICS OF PAN-SLAVIC RECIPROCITY OF THE TSARIST RUSSIA TO THE “REALPOLITIK” OF THE REPUBLIC OF GAZPROM RUSSIA. *Srpska politička misao*. 51. 83-109. 10.22182/spm.5112016.5.

¹⁰⁶ Aceasta este traducerea lui Charles King (tradusă apoi din engleză, N.T.) a unui pasaj din: N.V. Babliunga și V.G. Bomeșko, Pagini din Historia Plaiului Natal 98 (Tiraspol: Institutul Transnistrean de Educație Continuă, 1997), vezi Charles King, *The Benefits of Ethnic War: Undersanding Eurasia's Unrecognized States*, 53 *WORLD POLITICS* 524, 544 (2001).

¹⁰⁷ Kolsto, *et al.*, *supra* nota 9, la 983.

¹⁰⁸ Id, la 980.

puternic al RMN în favoarea suveranității nu provine din cerințele de doctrină pentru autodeterminarea externă, ci din argumentul că ea nu a făcut parte din Moldova istoric. RASSM a fost fuzionată cu Basarabia doar în condițiile pactului Molotov-Ribbentrop (1940-1944).

În consecință, controlul efectiv de către RMN a părții transnistrene a Moldovei constituie un regim *de facto* și poate fi privit ca analog cu controlul de către o putere de ocupație. Astfel, RMN este limitată legal în acțiunile sale pe teritoriul pe care îl administrează. Deși regimul de la Tiraspol se vrea "democratic" este doar un simulacru de democrație și "autodeterminism".

Deoarece dreptul internațional nu are multe de spus la capitolul presupusului „drept” la autonomie, aceasta devine în fond o problemă a dreptului intern. Cu toate că situația nu este identică, se poate ghida după istoria relațiilor guvernului Moldovei cu gagauzii. Gagauzii de fapt au declarat independența cu o lună înainte de Transnistria, în august 1990.¹⁰⁹ În rezultat, însă, Gagauzia a acceptat un nivel de autonomie în cadrul statului Republica Moldova. Autonomia gagauză a fost consfințită în constituția Republicii Moldovei din iulie 1994 în același compartiment – Articolul 111 – care prevede și autonomia Transnistriei.¹¹⁰ Parlamentul Moldovei ulterior a adoptat o lege și mai largă, care conferă Gagauziei statut special autonom, la 23 decembrie 1994.

Probleme nesoluționate și provocări de securitate. Forțele separatiste și cele străine, staționate ilegal în regiunea de est a Republicii Moldova, au o capacitate operațională considerabilă, fiind apte să constituie oricând o forță de intervenție, ceea ce ar permite regimului din stânga Nistrului și Federației Ruse să-și promoveze obiectivele strategice în Sud-Estul Europei. Mai mult, strategia existenței Transnistriei (RMN) ca stat independent între Republica Moldova și Ucraina, vizează direct extinderea UE și NATO în zona de ”vecinătate apropiată” a Rusiei,

Această capacitate militară reprezintă o amenințare majoră la adresa suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova”, în același timp este o amenințare directă și pentru România din punct de vedere a securității regionale. Promovarea și obținerea adoptării, la 22 iunie 2018, a Rezoluției Adunării Generale a ONU privind „Retragerea completă și necondiționată a forțelor militare străine de pe teritoriul Republicii Moldova”, din păcate nu a avut lioc.

În concluzie se poate constata că:

- Abordările autorităților moldovene privind problema transnistreană, în perioada 2014-2018, au creat premise pentru consolidarea pozițiilor social-economice și politice ale Transnistriei. În perioada de referință, reprezentanții Transnistriei au insistat constant pe soluționarea problemelor

¹⁰⁹ Herd, *supra* nota 10, la 2

¹¹⁰ Legea cu privire la statutul juridic special al Gagauziei, ert. 18(2) (1994) prevede: Relațiile reciproce ale bugetului Gagauziei și bugetului de stat se vor stabili în conformitate cu legislația Republicii Moldova privind sistemul bugetar și bugetul de stat pentru anul corespunzător sub formă de plăți fixe din contul tuturor formelor de impozite și plăți.

de ordin social-economic, ignorând problemele legate de elaborarea statutului juridic al regiunii în cadrul statului suveran și independent Republica Moldova, așa cum se stipulează în documentele internaționale, în special în declarațiile ministeriale ale OSCE. Reprezentanții Transnistriei insistă constant pe statutul de subiect independent, invocând rezultatele referendumului de independență și apropiere graduală de Rusia din 17 septembrie 2006;

- Pentru noul ciclu politic, 2019-2023, în curs de desfășurare la etapa actuală, reprezentanții autorităților moldovene au anunțat că își propun o nouă strategie în reglementarea transnistreană. Și anume abordarea concomitentă a problemelor din toate cele trei „coșuri” convenite în formatul „5+2”, care includ probleme: social-economice, stabilindu-se direcții importante ca libertatea de circulație a populației, procedurile vamale, problemele sferei bancare, ale sferei sănătății, educației; de drept general și umanitare și drepturile omului; de reglementare politică amplă, inclusiv chestiuni instituționale, politice și de securitate.

În cazul conflictelor din Republica Moldova, România, practic este ”trasă” artificial. România nu a avut niciodată conflicte interetnice cu popoarele slave, ba din contra minoritățile slave sunt bine integrate și reprezentate în sistemul politic și administrativ (rușii lipoveni și ucrainenii sunt exemple relevante în acest sens). Implicarea ”românofobiei” ca mecanism de inițiere a unor conflicte regionale în republica Moldova și Ucraina este rezultatul propagandei sovietice (care a precedat celei țariste) de deznaționalizare a sud-estului Europei, și în mod special, a popoarelor non-slave din teritoriu, în cazul dat România în ansamblu și în particular, cultura și tradiția românească în teritoriu.

Conflictului transnistrean, în esență, este un conflict geopolitic, care durează de mai bine de 200 de ani, principala cauză a lui fiind interesul Rusiei de a-și impune și menține controlul în zona Mării Negre. Moscova a profitat de pe urma specificului cultural și psihologic al populației multi etnice transnistrene (în special ucrainenii, rușii, evreii găgăuzi și o parte din moldovenii/românii), speculând românofobia și temerile acestora de a participa la o „românizare forțată”. Crearea imaginii unui conflict etnic, atât în viziunea transnistrenilor, cât și în opinia comunității internaționale a fost necesară pentru a justifica separatismul și a consolida baza socială a puterii anticonstituționale, supuse în totalitate și dependente de Rusia.

Interesul Rusiei de a menține controlul asupra Republicii Moldova, precum și asupra altor foste republici sovietice (Ucraina și Georgia), se explică prin tendința caracteristică Rusiei, indiferent de regimul politic al statului, și manifestată în diferite forme. În urma destrămării URSS, Moscova a pierdut controlul asupra unor teritorii în Vest, Sud-vest și Sud, pe care le considera cele mai importante din punct de vedere geopolitic. Rusia s-a pomenit „împinsă în adâncul Eurasiei”, fapt perceput ca ceva inadmisibil pentru țara care timp de secole a jucat un rol de importanță

deosebită în politica internațională și în cea europeană, în particular. De aici derivă unul din principalele obiective (neoficiale) ale politicii externe ruse, acela de a menține controlul asupra fostelor republici sovietice, or relațiile cu țările, numite semnificativ „străinătatea imediată”¹¹¹, sunt declarate prioritare în baza istoriei comune, care ar fi legat țările post-sovietice pentru mai mult timp.

3.3. Propuneri și recomandări

Astăzi putem găsi încă numeroase exemple în Europa de Est a interacțiunii dinamice dintre conflictele culturale politice, și interetnice. În aceste domenii, problemele legate de grupurile minoritare trebuie luate împreună cu interpretări concurente ale dezvoltării istorice, precum și orientări geostrategice și geopolitice.

Deși Europa de Sud-Est a fost o sursă și o scenă de conflicte europene mai largi în secolul al XX-lea, gestionarea crizelor de către UE, NATO, OSCE, a reușit doar temporar să stingă focul și să elimine sursele de conflict. Prin urmare, comunitatea internațională ar trebui să aplice gestionarea crizelor pe termen scurt și să elaboreze propuneri pe termen lung pentru regiune. Pactul de stabilitate poate realiza într-adevăr o stabilizare a regiunii dacă sunt incluși actorii regionali și obiectivele lor pe termen lung sunt încorporate în strategia integrală pentru regiune.¹¹²

Comportamentul reprobabil a unei bune părți din elitele politice din țările est europene ca foste republici sovietice, a ridicat numeroase discuții în mediul academic despre adevărata democrație a acestor țări, și de modul în care s-a desfășurat procesul de democratizare a acestora.

Lipsa de credibilitate, manifestat prin mimarea instituirii unui veritabil sistem democratic, sau scăderea acesteia reprezintă cu adevărat o sursă de insecuritate, care poate avea consecințe deosebit de grave la toate nivelurile: de la cel individual și de grup, la cel local, regional și global.

La aceasta contribuie inclusiv convingerea, întărită la summit-ul UE - Rusia din mai 2004, de la Moscova, că Federația Rusă vrea să controleze cel puțin economic, din nou, fostul spațiu sovietic, creând Spațiul Economic Unic (EEP), și nu va accepta niciodată să adere, să fie un membru oarecare al UE, ci mai degrabă un egal al acesteia, element ce amplifică rolul statelor care formează granița de Răsărit a UE.

Comunitatea internațională trebuie să atingă două obiective principale în Europa de Sud-Est: susținerea păcii viabile în regiune prin stabilirea mecanismelor de prevenire a conflictelor și conceperea unei soluții politice autosustenabile pe termen lung pentru stabilizarea regională. Instabilitățile acestei regiuni afectează grav relațiile din cadrul comunității

¹¹¹ termenul a fost exclus din documentele oficiale după ce Rusia a devenit membru al Consiliului Europei.

¹¹² Miller, B., & Kagan, K. (1997). The Great Powers and Regional Conflicts: Eastern Europe and the Balkans from the Post-Napoleonic Era to the Post-Cold War Era. *International Studies Quarterly*, 41(1), 51-85. Retrieved May 14, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/2600907>

internaționale, care nu își pot permite să investească într-o stabilizare regională care nu arată progrese reale. În cuvintele lui D. Daianu, un expert regional: „Cu toate acestea, mi se pare că gestionarea crizelor în această regiune este de o varietate diferită prin faptul că trebuie proiectată pe termen lung. Trebuie să fie un exercițiu legat de natura conflictelor dintre jucătorii locali. Poate dura mulți ani, dacă nu chiar decenii, până când rănilor se vindecă. Poate fi necesară prezența „celor din afară”. El continuă: „Abordarea Europei de Sud-Est, în opinia mea, trebuie privită din două perspective interdependente. Primul este un exercițiu de gestionare a crizelor, care are ca scop arestarea (inversarea, acolo unde este posibil), a dependențelor defectuoase ale drumului. A doua perspectivă privește reconstrucția, un efort strategic cu două direcții: reconstrucția fizică (a infrastructurilor distruse de război) și dezvoltarea (modernizarea), inclusiv schimbările instituționale și politice.”¹¹³

Mecanismele internaționale de garanție pentru soluționarea unui conflict presupun de cele mai multe ori o dimensiune supranațională. Prin urmare, subscrierea la un anumit mecanism de garanții în problema conflictelor în Europa de Sud-Est va însemna cedare de suveranitate din partea statelor în favoarea garanțiilor. Ținând cont de aceasta este important pentru statele din Europa Sud-Est să asigure o formulă de garanții în conflictele cu care se confruntă, dar care nu constrânge libertatea relativă a țărilor, sau cel puțin nu transformă statele din regiune într-un protectorat al unui stat anume. Garanția internațională trebuie să vină din partea câtorva actori cu pondere internațională comparabilă permițând statelor să păstreze dreptul de apel în probleme ce vor interveni în procesul de reglementare a conflictelor. În soluționarea divergențelor din Europa de Sud-Est, principalii actori care s-au preocupat de această situație perturbată a Europei, NATO și UE, au folosit drept mecanisme de reglementare a crizelor, acordurile de pace, pentru a evita conflagrațiile militare. Un acord extrem de important încheiat între NATO și UE a fost Acordul „Berlin Plus”, unde NATO și-a încheiat misiunea Forței de Stabilizare (SFOR), iar aceste acțiuni fiind preluate de UE, care și-a luat responsabilitatea pentru asigurarea securității cotidiene în Bosnia și Herțegovina. Acest act a marcat sfârșitul unei importante etape a Alianței în Balcani. Amploarea conflictelor din Balcani a fost limitată doar la intervenția decisivă a altor organizații internaționale, precum NATO sau UE. În Balcani a fost aplicat principiul complementarității instituțiilor de securitate în care NATO și UE au elaborat pentru rezolvarea unor conflicte, fiecare din aceste structuri fiind implicată în mod diferit la diverse etape ale crizelor.¹¹⁴

¹¹³ Daianu, D: *Balkan Reconstruction*, Editor: Routledge (31 ianuarie 2001), ISBN-10: 0714651486, ISBN-13: 978-0714651484

¹¹⁴ Nichifor R., *Mecanismele instituționale de cooperare ale NATO și UE cu statele din Sud – Estul Europei: paradigmă nouă în stabilitatea regională*, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/15.Mecanismele%20institutionale%20de%20cooperare%20ale%20NATO%20si%20UE%20cu%20statele%20din%20Sud.pdf

Sud-estul Europei a avut istoric multe influențe cauzale, care sunt încă vizibile în structurile economice, culturale, religioase și demografice regionale. Lecția Iugoslavă (1989-1999) riscă să se repete în cazul Ucrainei. Din acest considerent, rolul României este unul extrem de important, colaborarea României în cadrul instituțiilor internaționale și din prisma propriilor interese naționale va avea un rol important în soluționarea crizei, care a pus din nou Rusia ”împotriva tuturor”. Criza ucraineană, chiar dacă vizează Ucraina în calitate de ”victimă a Rusiei”, trebuie analizată dintr-o perspectivă istorică complexă și multilaterală. Interesele Rusiei în statele ex-sovietice nu sunt numai de natură imperială, iar echilibrul pro și antirus trebuie să depășească limbajul categoric al perioadei războiului rece. Criza Crimeei, care prin referendum a aderat la Federația Rusă, poate să se repete în cazul Transnistriei, și probabil în cazul Gagauz Yeri din Republica Moldova. Pentru a găsi o soluție reală la criză, comunitatea internațională trebuie mai întâi să înțeleagă mai bine originile și caracteristicile problemelor și să învețe lecții din trecut. Deși toate conflictele din fosta Iugoslavie între 1991-1999 par să aibă aceleași origini și erau, prin urmare, destul de previzibile - reacțiile comunității internaționale au fost tardive și inadecvate și nu aveau viziune clară și obiective realiste. Pe măsură ce conflictul s-a răspândit și suferința a crescut, au intrat în joc factori emoționali și situația s-a agravat. Diferențele de opinie dintre membrii comunității internaționale și reacțiile lor incoerente au afectat credibilitatea sa generală. Este extrem de important ca acest model de soluționare să nu se repete în cazul Ucrainei.¹¹⁵

¹¹⁵ Hilpold, Peter. (2015). Ukraine, Crimea and New International Law: Balancing International Law with Arguments Drawn from History. Chinese Journal of International Law. 14. 10.1093/chinesejil/jmv011.

CONCLUZII

În anii nouăzeci ai secolului al XX-lea, atât practicienii, cât și teoreticienii au acordat o mare atenție problemei prevenirii conflictelor. Măsurile preventive sunt menite să rezolve diferențele, să gestioneze o situație sau să conțină dispute înainte ca acestea să devină violente. Gestionarea conflictelor, la rândul său, înseamnă limitarea, atenuarea și limitarea conflictelor. Prevenirea conflictelor include numeroase acțiuni precum evitarea conflictelor și soluționarea conflictelor prin tehnici precum medierea, menținerea păcii, măsuri de consolidare a încrederii și diplomație informală.

La începutul secolului XXI, probabilitatea războaielor la scară largă sunt scăzuse. Dar, în locul vechii amenințări, a apărut o nouă amenințare globală. Vorbim despre numeroase conflicte armate din state care apar ca urmare a contradicțiilor politice, religioase sau etnice dintre cetățenii lor. Evenimentele din ultimul deceniu al secolului trecut au arătat că un „război intern” izbucnește cu ușurință în orice țară în care, pe lângă un teren adecvat (coliziune de interese ale grupurilor sociale sau etnice), apar cel puțin cele mai mici condiții concomitente. (de exemplu, sprijin din străinătate).

Principala sursă de îngrijorare pentru comunitatea internațională este incapacitatea sa de a prezice în mod fiabil și precis și de a răspunde rapid la conflictele care amenință să devină violente. Acest lucru se datorează atât dinamicii complexe a conflictelor interne, etnice și religioase, cât și reticenței statelor de a întreprinde eforturi cu risc și costuri ridicate. Cu toate acestea, prezența tot mai mare a organizațiilor internaționale, precum și a organizațiilor guvernamentale și neguvernamentale în zonele cu conflicte, dă speranță, iar creșterea numărului de părți implicate în prevenirea conflictelor poate reduce numărul de oportunități ratate în viitor.

Unii analiști susțin astăzi că oportunitățile de prevenire a conflictelor au fost ratate nu din lipsa de timp pentru a răspunde, ci din lipsa voinței politice de a răspunde avertismentului.

Problema utilizării forței este esențială pentru a asigura prevenirea eficientă a conflictelor sau implementarea cu succes a acordurilor de pace. Având în vedere notorietatea liderilor răi și obstrucționarea deliberată a prevenirii și rezolvării conflictelor, întrebarea critică pentru comunitatea internațională este dacă aplicarea ar trebui să fie o parte integrantă a prevenirii conflictelor. Cu toate acestea, exemple, cum ar fi Somalia, Libia, Siria, Ucraina, din păcate, arată că amenințarea intervenției militare externe nu este un panaceu pentru soluționarea cazurilor de violență din motive etnice și religioase și escaladarea conflictului.

Din cele de mai sus, este clar că prevenirea conflictelor astăzi poate fi urmărită cu succes cu participarea multor părți și o abordare multidisciplinară. Cu toate acestea, practica menținerii

păcii ONU nu este lipsită de neajunsuri. Recunoașterea acestor neajunsuri nu ar trebui să conducă la concluzii cu privire la sfârșitul erei menținerii păcii ONU, la pierderea supremației acestei organizații în materie de securitate internațională. Dimpotrivă, este necesar să se acorde o importanță și mai mare rolului de formare a sistemului al ONU și al Consiliului de Securitate al acestuia în asigurarea stabilității internaționale. Posibile direcții pentru creșterea eficienței activităților ONU de menținere a păcii pot fi încercările în curs de a dezvolta potențialul ONU de menținere a păcii (construirea unui sistem de acorduri de așteptare, încercări de revigorare a activităților cu organizațiile regionale, îmbunătățirea mecanismului de finanțare pentru operațiuni de menținere a păcii); consolidarea participării organizațiilor regionale și subregionale (în principal NATO, OSCE, CSI, OUA, LAS etc.) la gestionarea crizelor și a statelor interesate (Rusia, UE, China, SUA etc)

Formarea menținerii păcii regionale este departe de a fi completă și experiența sa nu este lipsită de ambiguitate. În unele situații, în persoana organizațiilor regionale, ONU a primit parteneri eficienți în răspunsul la criză, cât mai aproape posibil de zonele conflictelor reale și potențiale și interesați de un răspuns prompt și energic la situațiile de criză. Includerea organizațiilor regionale în procesul de menținere a păcii face posibilă eliminarea unei părți din povara financiară din structurile ONU, utilizarea experienței disponibile în regiune și utilizarea unor pârgii suplimentare de influență asupra situației conflictuale.

Aspectele negative includ diferențe semnificative în atitudinile doctrinare naționale și regionale față de pace; în opinii cu privire la admisibilitatea și legalitatea anumitor forme și metode de intervenție în conflicte și crize; inegalitatea în capacitățile militare-politice și mijloacele de influențare a situației în zonele de criză; în furnizarea de resurse și în capacitățile financiare și economice ale partenerilor în operațiuni; subordonarea de facto a politicii generale a organizațiilor regionale și a coalițiilor de menținere a păcii față de obiectivele și obiectivele politicii ONU.

Pe măsură ce interesele naționale au fost conceptualizate și sistematizate, a devenit imposibil să se fundamenteze politica de implicare a forțelor de menținere a păcii în conflictele externe.

Acest aspect se conturează foarte mult în rolul Rusiei în menținerea păcii și prevenirea conflictelor din eurasia. În plus, actualizarea acestor probleme a fost cauzată de formarea treptată a statalității și diplomației în alte țări CSI, care au început să-și dobândească propriile poziții specifice cu privire la problemele de menținere a păcii. Contradicțiile și conflictele au început să apară între Rusia și partenerii săi și a devenit necesar să se caute compromisuri și soluții intermediare. Înțelegerea experienței existente de menținere a păcii (atât rusești, cât și străine), aspectele sale pozitive și negative, determinarea căilor și formelor de utilizare a acestuia în relațiile

internațională în viitor are nu doar semnificație teoretică, ci și un sens practic profund nu doar în Europa ci și la nivel global.

Pare extrem de important politică externă a Rusiei în acest domeniu pe termen mediu și lung pentru România, și pentru întreg spațiul ex-socialist al perioadei Războiului Rece. Acest lucru este necesar nu numai pentru a spori eficiența operațiunilor de menținere a păcii în zonele de conflict care amenință Europa de Est, ci și pentru a articula pozițiile rusești cu privire la problemele menținerii păcii internaționale în general, deoarece este evident că aceste probleme vor deveni una dintre problemele centrale în orice discuție asupra viitorului sistem modern de relații internaționale atât pentru România, cât și pentru întreaga Europă.

Din acest punct de vedere este important să se înțeleagă exact care este rolul Rusiei în prevenirea conflictelor, și cum este înțeleasă ”pacea internațională și prevenirea conflictelor prin mijloace diplomatice” de Rusia la etapa actuală. Într-o exprimare, în stilul ”Război și Pace de Lev Tolstoi, ”, Rusia la etapa actuală, este garantul securității Europene, oferind o zonă ”tampon”, o zonă de ”absorbție a potențialelor conflicte rezultate din diferențe mari de cultură etnică și diferențe religioase”, între două spații diferite din punct de vedere social și politic: Asia Centrală și Europa. Raportat la evenimentele care au marcat declinul Europei în secolele VI-XIV, Rusia are la etapa actuală același rol: de absorbi sursele de conflict din ”marea întindere asiato-mongolă” și de a asigura pe termen lung uniformizarea spațiului de cultură dintre Europa și Asia Centrală. Din acest punct de vedere, critica orientării doctrinare a Rusiei la etapa actuală (cu amprenta de doctrina Dughin), poate fi înțeleasă ca: asumarea propriei geografii și asumarea rolului Rusiei în configurarea echilibrului de putere euro-asiatică.

Acest conflict de identitate al Rusiei de a fi ”alta decât europeană” și împotriva la toți care nu-i împărtășesc poziția, constituie una dintre cele mai dificile dileme diplomatice în soluționarea diferendelor regionale pentru care Rusia acordă interes.

BIBLIOGRAFIE

1. A Strategy for NATO's Eastern Flank, disponibil on-line: https://1f3d3593-8810-425c-bc7f-8988c808b72b.filesusr.com/ugd/8f2c63_1e9cdd3383cf48a1bad4886aca6c87d9.pdf
2. A.I. Nikitin, *Mirotvorcheskiye operatsii: kontseptsii i praktika*, Moskva, Tsentr politiki i mezhdunarodnykh issledovaniy, 2000, pp. 34-36
3. Amarasinghe, Kusal. (2021). The shape of war in the 21st century: An analysis of the challenges posed by the contemporary armed conflicts with reference to international humanitarian law. 07. 01-06.
4. Ambrosio, Thomas & Lange, William. (2016). The architecture of annexation? Russia's bilateral agreements with South Ossetia and Abkhazia. *Nationalities Papers*. 44. 1-21. 10.1080/00905992.2016.1203300.
5. ANTONYUK, N. (2018). CENTRAL, EASTERN AND EAST-CENTRAL EUROPE: ON THE HISTORY AND THE CURRENT STATE OF CONCEPTUALIZATION AND DEMARCATION OF CONCEPTS. *Politeja*, (57), 7-28. Retrieved May 14, 2021, from <https://www.jstor.org/stable/26757156>
6. Art. 9(b) of the Charter of the International Military Tribunal, annexed to the Agreement for the Prosecution and Punishment of the Major War Criminals of the European Axis, (London, 8 August 1945).
7. Aceasta este traducerea lui Charles King (tradusă apoi din engleză, N.T.) a unui pasaj din: N.V. Babliunga și V.G. Bomeșko, Pagini din Historia Plaiului Natal 98 (Tiraspol: Institutul Transnistrean de Educație Continuă, 1997), vezi Charles King, The Benefits of Ethnic War: Undersanding Eurasia's Unrecognized States, 53 *WORLD POLITICS* 524, 544 (2001).
8. Balendra, Natasha. (2008). Defining Armed Conflict. New York University Public Law and Legal Theory Working Papers. 29.
9. Berlin Isaiya, *Podlinnaya tsel' poznaniya*, Moskva, Kanon +, 2002, pp. 295-301
10. Binnendijk H., Simon J., "Preventing a Sixth Twentieth-Century Balkan War," *Strategic Forum*, INSS, National Defense University, October 1994.
11. Bornio, Jakub. (2020). Ethnic heterogeneity as a potential target of active measures of Russia: Identification of vulnerabilities of Polish-Ukrainian relations, *Yearbook of the Institute of East-Central Europe* (18) 2020, p. 27-47. *Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*. 18. 10.36874/RIESW.2020.3.2.
12. Brookman-Byrne M., 'Drone Use "Outside Areas of Active Hostilities": An Examination of the Legal Paradigms Governing US Covert Strikes', 64 *Netherlands International Law Review* 1 (2017), pp 4
13. Burchill S., *Theories of International Relations*, London, Macmillan, 1996
14. C.J. Burckhardt, *Richelieu and His Age: Volume III: Power Politics and the Cardinal's Death*, Crow's Nest, Allen & Unwin, 1971, p. 12
15. Cameron L., B. Demeyere, J-M. Henckaerts, E. La Haye and I. Müller, with contributions by C. Droege, R. Geiss and L. Gisel, 'Article 3: Conflicts Not of an International Character', ICRC, *Commentary on the First Geneva Convention*, 2016, §§378, 434.
16. Chevalier-Watts, Juliet. (2010). Has human rights law become *lex specialis* for the European Court of Human Rights in right to life cases arising from internal armed conflicts?. *The International Journal of Human Rights*. 14. 10.1080/13642980903205383.
17. Comisia de anchetă a ONU privind Darfur, <https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/report-of-the-international-commission-of-inquiry-on-darfur-to-the-united-nations-secretary-general/>
18. Conflict armat non-internațional, <https://casebook.icrc.org/glossary/non-international-armed-conflict>

19. Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Geneva, 12 August 1949., <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=BAA341028EBFF1E8C12563CD00519E66>
20. Coombes, Karinne. (2009). Protecting Civilians During the Fight Against Transnational Terrorism: Applying International Humanitarian Law to Transnational Armed Conflicts. *Canadian Yearbook of International Law*. 46. 10.1017/S0069005800009589.
21. Corten, Olivier. (2015). The Russian intervention in the Ukrainian crisis: was jus contra bellum 'confirmed rather than weakened'? *Journal on the Use of Force and International Law*. 2. 17-41. 10.1080/20531702.2015.1042282.
22. Cullen, A. (2010). Changes in the scope of non-international armed conflict resulting from the Additional Protocols of 1977. In *The Concept of Non-International Armed Conflict in International Humanitarian Law* (Cambridge Studies in International and Comparative Law, pp. 62-114). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511712111.004
23. Daianu, D: *Balkan Reconstruction*, Editor: Routledge (31 ianuarie 2001), ISBN-10: 0714651486, ISBN-13: 978-0714651484
24. Dan Oberdorfer, "A Bloody Failure in the Balkans: Prompt Allied Action Might have Averted Factional Warfare," *Washington Post*, February 8, 1993, A1.
25. Daniel, R. (2020). (Rep.). Institute for National Security Studies. Retrieved May 14, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/resrep27764>
26. Dinstein, Y.. (2014). Non-international armed conflicts in international law. 10.1017/CBO9781107279391.
27. Donaldson, Robert & Nadkarni, Vidya. (2018). *The Foreign Policy of Russia: Changing Systems, Enduring Interests*. 10.4324/9780429449666.
28. ELJARH, M. (2021). *EASTERN MEDITERRANEAN IN UNCHARTED WATERS: Perspectives on Emerging Geopolitical Realities* (pp. 59-68, Rep.) (Tanchum M., Ed.). Konrad Adenauer Stiftung. Retrieved May 14, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/resrep28863.9>
29. Emmerich de Vattel, *Droit des Gens ou Principes de la loi naturelle appliqués à la conduite et aux affaires des nations et des souverains*, Book III, Chapter XVIII, at 338
30. Eugen Străuțiu, *The Transnistrian Conflict Files*, Sibiu, Techno Media, 2017
31. Francoise Hampson, 'Personal Scope of ihl Application in niac: Legal and Practical Challenges', in Stéphane Kolanowski (ed.), *Proceedings of the 2012 Bruges Colloquium on Scope of Application of International Humanitarian Law* (College of Europe/icrc, 2013), p. 63
32. Gallagher T. (1998) *The Balkans: Bulgaria, Romania, Albania and the Former Yugoslavia*. In: White S., Batt J., Lewis P.G. (eds) *Developments in Central and East European Politics 2*. Palgrave, London. https://doi.org/10.1007/978-1-349-26589-3_3
33. *Geography of Development*. In *Explaining Economic Backwardness: Post1945 Polish Historians on Eastern Europe* (pp. 105-164). Budapest; New York: Central European University Press. Retrieved May 14, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/10.7829/j.ctvs1g97r.6>
34. Grignon, Julia. (2015). The beginning of application of international humanitarian law: A discussion of a few challenges. *International Review of the Red Cross*. 96. 1-24. 10.1017/S1816383115000326.
35. Guttke, M.. (2015). Who owns Crimea? Putin's justification of the annexation of Crimea. 60. 312-327.
36. Henrinks, The Growth of Regional Organizations and the Role of the United Nations, in „Regionalism in World Politics: Regional Organizations and International Order”, Eds., L. Fawcett, A. Hurrell, New York, Oxford University Press, 1995, p. 125
37. Hilpold, Peter. (2015). Ukraine, Crimea and New International Law: Balancing International Law with Arguments Drawn from History. *Chinese Journal of International Law*. 14. 10.1093/chinesejil/jmv011.

38. Horváth-Csikós, Gabriella & Zaien, Samir. (2019). The role of international organizations in the reconstruction of countries affected by war. *Regionalnaya ekonomika. Yug Rossii.* 4-12. 10.15688/re.volsu.2019.2.1.
39. ICRC, Commentary on the First Geneva Convention, 2016, §§378, 421ff; for further references see S. Sivakumaran, *The Law of Non-International Armed Conflict*, Oxford University Press, 2012, p 166.
40. ICRC, *International Humanitarian Law and the Challenges of Contemporary Armed Conflicts*, 31st International Conference of the Red Cross and Red Crescent, 2011, p 10
41. ICTY, *Prosecutor v. Dusko Tadić*, Case No. IT-94-1-A, Appeals Chamber, Separate Opinion of Judge Li on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2 October 1995, para. 9
42. ICTY, *The Prosecutor v Dusko Tadić*, Appeals Chamber, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, IT-94-1-AR72, 2 October 1995, §70; ICTY, *The Prosecutor v Dusko Tadić*, Trial Chamber, Judgment, IT-94-1-T, 7 May 1997, §562.
43. ICTY, *The Prosecutor v Ramush Haradinaj and others*, Trial Chamber, Judgment, IT-04-84-T, 3 April 2008, §60.
44. *Intractable Conflicts and their Transformation*, Ed. by Kriesberg L., Northrup T. A., Thorson S. J., New York, Syracuse University Press, 1989, p. 9
45. Issaev, Leonid & Kozhanov, Nikolay. (2021). Diversifying relationships: Russian policy toward GCC. *International Politics.* 1-19. 10.1057/s41311-021-00286-4.
46. Jusufaj, Dr.Sc. (2015). The Kosovo Precedent in the Secession and Recognition of Crimea. *ILIRIA International Review.* 5. 267. 10.21113/iir.v5i1.20.
47. KHADER, B. (2018). Shifting geopolitical landscape of the Arab world 1945-2018. *Rivista Di Studi Politici Internazionali*, 85(1 (337)), 9-34. Retrieved May 14, 2021, from <https://www.jstor.org/stable/26540651>
48. King, Hugh. (2009). The Extraterritorial Human Rights Obligations of States. *Human Rights Law Review.* 9. 521-556. 10.1093/hrlr/ngp028.
49. Kleczkowska, Agata. (2019). Searching for Armed Non-state Actors' Role in the Process of Formation of Customary Law. *International and Comparative Law Review.* 19. 97-115. 10.2478/iclr-2019-0016.
50. Kleczkowska, Agata. (2019). The Obligation of Non-Recognition: The Case of the Annexation of Crimea. *Journal of Soviet and Post-Soviet Politics and Society* 5. 7-44.
51. Knut Vollebaek, Foreign Minister of Norway, Chairman-in-Chief of the OSCE, in his speech "OSCE priorities for Southeastern Europe," Athens, October 22, 1999.
52. Kolsto, et al., supra nota 9, la 983.
53. Kress C., 'The International Legal Framework Governing Transnational Armed Conflicts', 15 *Journal of Conflict and Security Law* 2 (2010), p 259.
54. Kurtbağ, Ömer. (2020). Geopolitical and Geostrategic Regional Dynamics of Europe with the Global Geopolitical Dynamics.
55. Legea cu privire la statutul juridic special al Gagauziei, art. 18(2) (1994) prevede: Relațiile reciproce ale bugetului Gagauziei și bugetului de stat se vor stabili în conformitate cu legislația Republicii Moldova privind sistemul bugetar și bugetul de stat pentru anul corespunzător sub formă de plăți fixe din contul tuturor formelor de impozite și plăți.
56. Leighton W. Smith, "NATO's IFOR in Action: Lessons from the Bosnian Peace Support Operations," Strategic Forum, INSS, National Defense University, USA, No. 154, January 1999.
57. LONDONO-CAMARGO, Tatiana. THE SCOPE OF APPLICATION OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW TO NON-INTERNATIONAL ARMED CONFLICTS. *Vniversitas* [online]. 2015, n.130, pp.207-234. ISSN 0041-9060. <https://doi.org/10.11144/Javeriana.vj130.saih>.
58. Lynch Dov, *Russian Peacekeeping Strategies in the CIS: The Cases of Moldova, Georgia and Tajikistan*, London, Macmillan Press Ltd, 2000

59. Marauhn Thilo, Ntoubandi Zacharie F, Armed Conflict, Non-International, <https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e243>
60. Mayer, Sebastian. (2014). NATO's Post-Cold War Politics The Changing Provision of Security: The Changing Provision of Security. 10.1057/9781137330307.
61. Memorandum submitted by the UN Secretary-General, 'The Charter and Judgment of the Nürnberg Tribunal – History and Analysis' (Document A/CN.4/5, 1949), p. 62.
62. Michel, D. Mediation as a way to resolve and prevent international conflicts, in „International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts SGEM2014”, Book 2, Vol. 1, 2014, pp. 689-692
63. Milanovic, Maja & Hadzi-Vidanovic, Vidan. (2013). A taxonomy of armed conflict. 10.4337/9781849808576.00013.
64. Miller, B., & Kagan, K. (1997). The Great Powers and Regional Conflicts: Eastern Europe and the Balkans from the Post-Napoleonic Era to the Post-Cold War Era. *International Studies Quarterly*, 41(1), 51-85. Retrieved May 14, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/2600907>
65. Monserrat, Gabriela & Villacís, Flores. (2018). Injecting Human Rights Into International Humanitarian Law: Least Harmful Means as a Principle Governing Armed Conflicts. *SSRN Electronic Journal*. 10.2139/ssrn.3538403.
66. Murphy, Alexander & Agnew, John & Dodds, Klaus & Pavlovskaya, Marianna & Tasch, Jeremy & Toal, Gerard. (2018). Near Abroad: Putin, the West and the Contest Over Ukraine and the Caucasus. *The AAG Review of Books*. 6. 293-305. 10.1080/2325548X.2018.1508200.
67. Nichifor R., Mecanismele instituționale de cooperare ale NATO și UE cu statele din Sud – Estul Europei: paradigmă nouă în stabilitatea regională, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/15.Mecanismele%20instituționale%20de%20cooperare%20ale%20NATO%20si%20UE%20cu%20statele%20din%20Sud.pdf
68. Nitoiu, Cristian & Sus, Monika. (2018). Introduction: The Rise of Geopolitics in the EU's Approach in Its Eastern Neighbourhood. *Geopolitics*. 24. 1-19. 10.1080/14650045.2019.1544396.
69. OSCE, Mandate of the Mission to Moldova, 04.02.1993, <https://www.osce.org/moldova/41137> (accesat 02.02.2021)
70. Patel, P & Dahab, M & Tanabe, M & Murphy, Adrianna & Ettema, L & Guy, S & Roberts, Bayard. (2016). Tracking official development assistance for reproductive health in conflict-affected countries: 2002-2011. *BJOG : an international journal of obstetrics and gynaecology*. 123. 10.1111/1471-0528.13851.
71. Pocheptsov, Georgii. (2018). Cognitive Attacks in Russian Hybrid Warfare. *Information & Security: An International Journal*. 41. 37-43. 10.11610/isij.4103.
72. Prosecutor v Tadić, Case No. IT-94-1-AR72, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2 October 1995, at para 97
73. Rangelov, Iavor. (2013). Democracy or Stability? European Approaches to Justice in Peace and Transitional Processes. *Global Policy*. 5. 10.1111/1758-5899.12067.
74. René-Jean Dupuy, *Le droit international*, Paris, Presses Universitaires de France, 2001
75. Rosa, Paolo & Cuppuleri, Adriana. (2021). Dangerous dyads in the post-Soviet space: explaining Russia's military escalation decisions, 1992–2010. *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica*. 1-18. 10.1017/ipo.2020.37.
76. Ryngaert, Cedric & Griffioen, Christine. (2009). The Relevance of the Right to Self-Determination in the Kosovo Matter: In Partial Response to the Agora Papers. *Chinese Journal of International Law*. 8. 10.1093/chinesejil/jmp021.
77. Rytövuori-Apunen, Helena. (2019). Power and Conflict in Russia's Borderlands: The Post-Soviet Geopolitics of Dispute Resolution. 10.5040/9781788316941.
78. S. Sivakumaran, *The Law of Non-International Armed Conflict*, Oxford University Press, 2012, p 172

79. Sauer, Tom. (2019). The Role of Informal International Organizations in Resolving the Iranian Nuclear Crisis (2003-15): The role of informal international organizations. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 57. 10.1111/jcms.12861.
80. Scăunaș S., Drept internațional public, București, All Beck, 2002
81. Scăunaș Stelian, Drept internațional public, București, All Beck, 2002
82. Selejan-Guțan B., Drept internațional public, Sibiu, Universitatea „Lucian Blaga”, 2003
83. Sergey D. Kavtaradze, Etnopoliticheskiye konflikty na postsovetском prostranstve, Moskva, Ekzamen, 2005
84. Serralvo, Jose. (2016). Government Recognition and International Humanitarian Law Applicability in Post-Gaddafi Libya. 18. 3-41. 10.1007/978-94-6265-141-8_1.
85. Sosnowska, A. (2019). Eastern Europe Compared to Other Regions: The
86. Sotirović, Vladislav. (2016). RUSSIA’S BALKAN POLITICS: FROM THE POLITICS OF PAN-SLAVIC RECIPROCITY OF THE TSARIST RUSSIA TO THE “REALPOLITIK” OF THE REPUBLIC OF GAZPROM RUSSIA. *Srpska politička misao*. 51. 83-109. 10.22182/spm.5112016.5.
87. Spanke, Till. (2019). Nurturing dependence: the role of patron states in the state and institution building processes of de facto states.
88. Stanciu, Cezar. (2021). Romania, the CSCE and the legacy of World War II. *Historia y Política: Ideas, Procesos y Movimientos Sociales*. 205-234. 10.18042/hp.45.08.
89. Stelian Scăunaș, Drept internațional public, București, All Beck, 2002
90. Stempel J. Faith, Diplomacy and the International System, „DSP Discussion Papers”, Nr. 69, Leicester, Centre for Study of Diplomacy, 2000
91. Strategia națională de apărare, disponibil on-line: <https://cdn.g4media.ro/wp-content/uploads/2020/06/Strategia-Nationala-de-Aparare-2020-2024.pdf>
92. Tadić Jurisdiction Decision, supra note 17, para. 102
93. termenul a fost exclus din documentele oficiale după ce Rusia a devenit membru al Consiliului Europei.
94. Tipuri de conflicte armate, <https://legalanswers.sl.nsw.gov.au/hot-topics-80-international-humanitarian-law/types-armed-conflict>
95. Treaties, States Parties and Commentaries, <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=AF64638EB5530E58C12563CD0051DB93>
96. United Nations, Charter of the United Nations, Chapter IV, Article 33, <https://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-vi/index.html> (accesat 02.02.2021)
97. United Nations, UN Charter (full text), <https://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/> (accesat 02.02.2021)
98. Vite Sylvain, ‘Typology of Armed Conflicts in International Humanitarian Law: Legal Concepts and Actual Situations’, 91 *International Review of the Red Cross* 873 (2009), 78.
99. Vite Sylvain, Typology of armed conflicts in international humanitarian law: legal concepts and actual situations, <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/irrc-873-vite.pdf>
100. Vite Sylvain., ‘Typology of Armed Conflicts in International Humanitarian Law: Legal Concepts and Actual Situations’, 91 *International Review of the Red Cross* 873 (2009), 77;
101. Vité, Sylvain. (2009). Typology of armed conflicts in international humanitarian law: Legal concepts and actual situations. *International Review of The Red Cross - INT REV RED CROSS*. 91. 10.1017/S181638310999021X.
102. Wallace, Stuart & Mallory, Conall. (2016). Applying the European Convention on Human Rights to the Conflict in Ukraine. *SSRN Electronic Journal*. 6. 10.2139/ssrn.2845407.
103. Wallensteen, Peter & Sollenberg, Margareta. (2001). Armed Conflict, 1989-2000. *Journal of Peace Research - J PEACE RES*. 38. 629-644. 10.1177/0022343301038005008.
104. Wallensteen, Peter & Sollenberg, Margareta. (2001). Armed conflict, 1989-2000 (vol 38, pg 629, 2001). *Journal of Peace Research*. 38. U1-U1.

105. Włodkowska-Bagan, Agata. (2017). Syria in Russia's Foreign Policy in the 21st Century. 12. 27-40.
106. Yau, Sean. (2017). Blurring the Beginning of Non-International Armed Conflict: The Frustration of Legal Paradigms in Response to Terrorism. *Groningen Journal of International Law*. 5. 241-254. 10.21827/5a6afa1c15c57.
107. Yau, Sean. (2017). Blurring the Beginning of Non-International Armed Conflict: The Frustration of Legal Paradigms in Response to Terrorism. *Groningen Journal of International Law*. 5. 241-254. 10.21827/5a6afa1c15c57.
108. Yoram Dinstein, *Non-International Armed Conflicts in International Law* (Cambridge University Press, Cambridge, 2014) pp. 3–4
109. Zimmermann W., former US ambassador in Yugoslavia, in his book "Origins of a Catastrophe," p 125.
110. Zimmermann W., former US ambassador in Yugoslavia, in his book "Origins of a Catastrophe," p 143.
111. Zimmermann W., former US ambassador in Yugoslavia, in his book, "Origins of a Catastrophe", p 7
112. Zwanenburg, Marten. (2021). Double Trouble: The 'Cumulative Approach' and the 'Support-Based Approach' in the Relationship Between Non-State Armed Groups. 10.1007/978-94-6265-399-3_3.